

Μικροχωρικά ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΙΚΡΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ

ΜΙΚΡΟΧΩΡΙΤΙΚΑ Γράμματα

ΤΡΙΜΗΝΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΗΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑΣ ΜΙΚΡΟΧΩΡΙΤΩΝ «Η ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ
ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ»
(ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ 1885)

Βραβείο Ακαδημίας

Αθηνών (1986)

Περίοδος Β' — Χρόνος 20ος
Τόμος 6ος, Αρ. φύλλου 41 - 42
Ιανουάριος - Ιούνιος 1989

Υπεύθυνοι σύμφωνα με τὸ νόμο:
Σύνταξης: Μεν. Κουτσούκης, Ἀγλαύ-
ρου 19 — 21, Ἀθήνα (11741),
τηλέφ. 92.38.197.

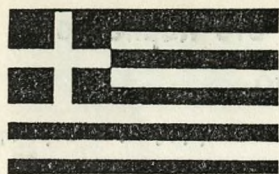
Ἐτήσια συνδρομή:
Ἐσωτερικοῦ Δρχ. 500
Ἐξωτερικοῦ Δολ. 40
Ἐπαιριῶν, ΝΠΔΔ, κλπ. Δρχ. 1000

Τυπογραφίαι: Γερ. Μαυρογεώργης,
Σεργίου Πατριάρχου 6, Ἀθήνα,
τηλ. 36.07.938.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

— Το 45ο Συνέδριο Ευρυτάνων Αμερικής	1
— Ραντεβού των Αποδήμων στο Καρπενήσι, του Γ. Σταυράκη	2
— Επετειακό μήνυμα του Σεβασμ. Μητροπολίτου Καρπενησίου	3
— Ὕμνος στην Καλλιακούδα (ποίημα), του Φ. Πανογιώργου	5
— Αρχαία Ευρυτανία, του Δ. Φαλλή	6
— Ἐνας Πρόεδρος θυμάται, Συνέντευξη με τον κ. Ν. Δημόπουλο	11
— Ἀπ' ὄσα Κυμάμαι, του Σ. Γεωργούλη	15
— Πολεμικὸ Ἡμερολόγιο (1919-1922), του † Ι. Α. Κεράνη	17
— Ἀγαπάτε Ἀλλήλους, του Δ. Πασπάλη	21
— Ειρήνη (ποίημα), του Ι. Μανίκα	22
— Καὶ διηγώντας τα μην κλαίς, του Χ. Γιαννακόπουλου	24
— Γοργοπόταμος — Μικρὸ Χωριό	32
— Τρία ἔλατα (ποίημα), του Σ. Παρζάλη	33
— Μία ἱστορία ἀπ' τα Λουτρά Υπάτης, του Σπ. Κομπορόζου	34
— Λόγια ξενητεμένου (ποίημα), της Λαμπρινῆς Κουφομιχάλη - Τριχιά	34
— Ἱστορικὰ Κορυθαῶν Ευρυτανίας, του Κ. Σαρρή	35
— Κορυθαῶδες — Μικρὸ Χωριό (δεσμοί)	37
— Τα Κοκκάλια Ευρυτανίας (ποίημα), του Σπ. Χουλιάρá	39
— Μικροχωρίτικα Γράμματα	41
— Το «Τύπωμα» στο Κλειδί, του Π. Γιαννακόπουλου	43
— Ἀπὸ τη Σκοπιά τη Ἀδελφότητας	44
— Ἐτήσιο Μνημόσυνο	46
— Ἀπὸ τον χώρο της Ευρυτανίας και της Ρούμελης	48
— Λίγα λόγια για κείνους που ἔφυγαν	51

Φωτ. εξώφυλλου: Καθήμενες ἀπὸ ἀριστερά: Δέσπω Α. Δημοπούλου, Μαρία Τσοῦμα, η γρηά Πλάκαϊνα (πεθερά της Στέλινας). Ὅρθιοι: Ἀνδρέας Δημόπουλος, Καλλιόπη Πλάκα (Ντελή), Ευφροσύνη Σ. Ντελή, Κωνσταντίνα Πλάκα μετὰ συζ. Χρ. Μα-
στρογεωργοπούλου.

ΕΛΗΞΕ ΤΟ 45ο ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΩΝ ΕΥΡΥΤΑΝΩΝ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Απόλυτη επιτυχία σημείωσε το 45ο Συνέδριο των Ευρυτάνων Αμερικής «ΤΟ ΒΕΛΟΥΧΙ», που συνήλθε στο Καρπενήσι από τις 3 έως τις 9 Ιουλίου. Οι ομογενείς επισκέφτηκαν πάρα πολλά χωριά της Ευρυτανίας όπου έτυχαν θερμής φιλοξενίας. Με τις επισκέψεις τους αυτές ανανέωσαν τις ενθυμήσεις τους αλλά και απεκόμισαν εμπειρίες από τη ζωή και τα σύγχρονα προβλήματα των χωριών μας. Την τελευταία ημέρα του Συνεδρίου έγινε πανηγυρική συνεδρίαση στην αίθουσα της Βασικής Βιβλιοθήκης Καρπενησιού. Παρέστησαν ο Μητροπολίτης Καρπενησιού Σεβασμιώτατος κ. Νικόλαος, ο νέος Βουλευτής Ευρυτανίας κ. Π. Μπακογιάννης, ο νομαρχεύων Ευρυτανίας, ο Δήμαρχος Καρπενησιού κ. Παπαδόπουλος και άλλοι επίσημοι, καθώς και Πρόεδροι Κοινοτήτων, Ομοσπονδιών, Συλλόγων και πολύς κόσμος.

Μετά τους πανηγυρικούς λόγους και τους χαιρετισμούς έγιναν ενδιαφέρουσες εισηγήσεις σε ζητήματα που απασχολούν την Ευρυτανία και τους Ευρυτάνες, από τον Πρόεδρο της Ένωσης κ. Σταύρο Τραστέλη, τον νομαρχεύοντα διευθυντή της Νομαρχίας Ευρυτανίας, τον κ. Γ. Σταυράκη κ.ά.

Η απογευματινή συνεδρίαση αφιερώθηκε στη συζήτηση των οικονομικών και άλλων θεμάτων, την έγκριση του απολογισμού και προϋπολογισμού της διαχείρισης των διαφόρων επιτροπών, και την ανάδειξη νέων αξιωματούχων. Στις αρχαιρεσίες εξελέγη πάλι ως Πρόεδρος ο κ. Στ. Τραστέλης.

Τις εργασίες του Συνεδρίου διηύθυνε με επιτυχία ο κ. Καμπιτζιώνης, παλαίμαχος Πρόεδρος της Ένωσης.

Το βράδυ έγινε δεξίωση από την Ένωση, στη διάρκεια της οποίας τιμήθηκαν διάφορα πρόσωπα, τα οποία κατά την κρίση των οργανωτών του Συνεδρίου, συνέβαλαν στην επιτυχία του.

Αξίζει να σημειωθεί ότι μεταξύ των άλλων αποφάσεων, το Συνέδριο υιοθέτησε ψήφισμα για την τέλεση των Ολυμπιακών Αγώνων στην Ελλάδα το 1966.

«Ραντεβού» των αποδήμων Ευρυτάνων στο Καρπενήσι

2—9 ΙΟΥΛΙΟΥ ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Γράφει ο Γιώργος Κ. Σταυράκης

Ραντεβού στο Καρπενήσι έδωσαν όλοι οι Ευρυτάνες της διασποράς, μεταξύ 3 και 9 Ιουλίου 1989. Ύστερα από τη μεγάλη επιτυχία που είχε το 42ο Συνέδριο της Ένωσης Ευρυτάνων Αμερικής το «ΒΕΛΟΥΧΙ», που πραγματοποιήθηκε στο Καρπενήσι το 1986, φέτος η Ευρυτανία θα γνωρίσει και πάλι την ευχάριστη αλλά και τόσο χρήσιμη εμπειρία του 45ου Συνεδρίου.

Η ιστορική αδελφοποίηση της Πανευρυτανικής Ένωσης Ελλάδας και της Ένωσης Ευρυτάνων Αμερικής που έγινε περίπου στο Συνέδριο του FAYETTEVILLE ΗΠΑ άρχισε κιόλας να δίνει απτά στίγματα ε νότητας και πατριωτικής αλληλεγγύης. Με γρήγορες και συλλογικές ενέργειες η οργανωτική επιτροπή στην Ελλάδα συντονίζει και συνεργάζεται με τους Ευρυτάνες της Αμερικής για την καλύτερη οργάνωση του 45ου Συνεδρίου.

Για το σκοπό αυτό ήρθε πρόσφατα στην Ελλάδα ο πρόεδρος του «ΒΕΛΟΥΧΙΟΥ» Αμερικής κ. Στ. Τραστέλης ο οποίος συνεργάστηκε με τον Πρόεδρο της Πανευρυτανικής κ. Παν. Κωστοπαναγιώτη. Παράλληλα ο κ. Τραστέλης είχε επαφές με το Νομάρχη Ευρυτανίας κ. Σιώκο, το Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Καρπενησίου κ. Παπαδόπουλο, το διευθυντή της Εθνικής Τράπεζας κ. Τσιρώνη, την ηγεσία του Φιλεκπαιδευτικού Συλλόγου Καρπενησίου και άλλους.

Στην Αθήνα επικοινωνήσε με το Υπουργείο Πολιτισμού, με την ευκαιρία της έλευσής του στην Ελλάδα ο κ. Τραστέλης μετέφερε θερμό χαιρετισμό των Ευρυτάνων της Αμερικής και τον πόθο τους να έλθουν στην Ευρυτανία για τις Εργασίες του Συνεδρίου.

Το σμίξιμο των δύο Ενώσεων δεν έμεινε μόνο στα χαρτιά.

Όλες οι προβλέψεις δείχνουν ότι η συμμετοχή όλων των απόδημων από κάθε γωνιά της γης θα είναι ιδιαίτερα μεγάλη. Η οργανωτική επιτροπή στην Ελλάδα αισθάνεται σίγουρη ότι οι Ευρυτάνες της Αμερικής και της Αυστραλίας θα προετοιμάσουν, όχι μόνον σαν εκπρόσωποι παροικιακών Συλλόγων, αλλά και σαν απλοί επισκέπτες στην μεγάλη αυτή συνάντηση - αντάμωμα στα χώματα της Ευρυτανίας.

Με ιδιαίτερη χαρά και ικανοποίηση θα σας υποδεχτούμε στην πατρίδα και θα ακουστούν οι δικές σας απόψεις και προοπτικές από τους υπεύθυνους φορείς της Ευρυτανίας και της Πατρίδας γενικότερα.

Το προκαταρκτικό πρόγραμμα, που ήδη καταρτίστηκε, πέρα από τις ουσιαστικές εργασίες και εισηγήσεις που θα γίνουν, περιλαμβάνει επίσης πλούσιο πανηγυρικό περιεχόμενο. Θα γίνουν επισκέψεις με λεωφορεία σε πολλά χωριά του Νομού όπου θα υπάρχουν συνεστιάσεις, δημοτικοί χοροί και τραγούδια και άλλες πολιτιστικές εκδηλώσεις. Θα γίνουν επισκέψεις στα ιστορικά μοναστήρια Προυσού και Τατάρνης όπου θα έχουμε την ευκαιρία να προσκυνήσουμε και να θαυμάσουμε την ωραιότητα των μοναστηριών συνδυασμένη με το πανέμορφο ευρυτανικό τοπίο.

Στον εορτασμό της 10ετηρίδος από την επανασύσταση της Ιεράς Μητροπόλεως Καρπενησίου

του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτη Καρπενησίου
κ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ

Στη ζωή μας, αγαπητοί αδελφοί, Κληρικοί και Λαϊκοί, στη ζωή μας υπάρχουν κάποιοι σταθμοί, που σφραγίζουν την πορεία μας. Υπάρχουν κάποια ορόσημα, που δεν μπορούμε να τα αντιπαρέλθουμε και να τα παραβλέψουμε. Η συμπλήρωση δέκα χρόνων από τότε που ιδρύθηκε η πιο νέα στον Ελλαδικό χώρο και προβληματική για πολλούς λόγους Μητρόπολή μας, αποτελεί ένα σταθμό στην ιστορία της τοπικής Εκκλησίας. Αλλά συγχρόνως και η συμπλήρωση δέκα ετών αρχιερατικής διακονίας, δεν μπορεί παρά να είναι και αυτή ένας σταθμός στη ζωή ενός επισκόπου σε σχέση με την πνευματική πορεία του λαού που ποιμαίνει.

Με τη Χάρη του Κυρίου συμπληρώνονται εφέτος δέκα χρόνια ποιμαντικής διακονίας μου στον ευλογημένο αυτό, ιστορικό και μαρτυρικό τόπο της αγιοτρόφου και ηρωτοκόου Ευρυτανίας. Και επικρατεί η συνήθεια να γίνεται και να δημοσιεύεται ένας απολογισμός των πεπραγμένων κατά τη συμπλήρωση των επετειακών αυτών σταθμών εκκλησιαστικής διακονίας. Παρά τις εσωτερικές μου αντιρρήσεις, ομολογώ ότι είναι χρήσιμος ο απολογισμός αυτός, όχι βέβαια για επίδειξη, που δεν έχει θέση στη χριστιανική και πολύ περισσότερο στην ιερατική ζωή, αλλά γιατί ανακαλεί στην μνήμη γεγονότα και επιτεύγματα, που εύκολα διολισθαίνουν και παροχετεύονται στο χώρο της λήθης, αλλά και για τον ιστορικό του μέλλοντος.

Είναι όμως πολύ δύσκολο αυτό το έργο. Πώς να ομιλήση ένας Επίσκοπος για το αρχιερατικό του έργο και να είναι δίκαιος και αντικειμενικός; Υποκείμενος και ο ίδιος, ως άνθρωπος, στις αδυναμίες της ανθρωπίνης φύσεως, κινδυνεύει ή να υπερεκτιμήση κάποιο επίτευγμα ή και να υποτιμήση κάποιο άλλο. Προσωπικά, μάλιστα, πιστεύω, ομολογώ και διακηρύττω, ότι εάν κατά τη διαρρεύσασα δεκαετία έγινε κάτι καλό στην τοπική Εκκλησία μας, τούτο οφείλεται στη Χάρη του Θεού, την «τα ασθενή θεραπεύουσαν και τα ελλείποντα αναπληρούσαν» στη Χάρη του Θεού, η οποία «δι' ἡμῶν ἐνεργεῖ πᾶν ὅ,τι καλόν». Αλλά οφείλεται επίσης και στη φιλοτιμία, τη διακονία, την προσπάθεια και εκδυστάθεια των εν Κυρίῳ συνεργατῶν στον ἀμπελῶνα του Κυρίου, Κληρικῶν και λαϊκῶν. Ὅ,τι λοιπὸν καλὸ ἐγένε «τούτο οὐκ ἐξ ἡμῶν, Θεοῦ τὸ δῶρον», για να δανεισθούμε τους λόγους του αποστόλου Παύλου (Εφεσ. Β' 8). Ἰδικά μου εἶναι μόνο τα λάθη και οι παραλείψεις και γι' αὐτὰ ἐκζητῶ τὸ ἔλεος και τὴ μακροθυμία του Θεοῦ και τὴ συγγνώμη των ἀδελφῶν μου.

Δέκα χρόνια αρχιερατικής μου διακονίας και συνεργασίας, ως Μητροπολίτου της νεοσύσταθεις ιεράς Μητροπόλεως Καρπενησου, δεν είναι ού-

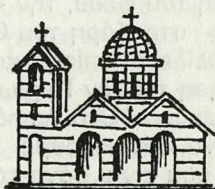
τε πολλά για τον Θεό, ούτε ολίγα για μας. Επισημαίνοντας την συμπλήρωση της πρώτης δεκαετίας σαν ένα σταθμό στην ιστορία της τοπικής Εκκλησίας, το γεγονός αυτό, που το αναφέρουμε λειτουργικά στον Δωρεοδότη Θεό, μας δίνει την ευκαιρία, όχι να απολογηθούμε, όχι να εκθέσωμε τη γνώση και «εν πολλοίς» άγνωστη στους ανθρώπους διακονία μας, που βρίσκεται κάτω από την κρίση του Θεού πρώτα και ύστερα των ανθρώπων, αλλά κυρίως να σταθμίσωμε και υπογραμμίσωμε το ανεξόφλητο ποιμαντικό μας χρέος προς την διωκόμενη και πολεμούμενη από τον κόσμο της αμαρτίας Εκκλησία του Χριστού, «ην περιεποίησατο δια του ιδίου αυτού αίματος» και μάλιστα ση δύσκολη εποχή μας, που δίνωμε τις προσωπικές μας εξετάσεις.

Ευχαριστώ, λοιπόν, για το πολύτιμο συμβολικό δώρο της αγάπης και του σεβασμού σας, που μου δόθηκε εκ μέρους σας από τον πρώτο Κληρικό, που χειροτόνησα στη νεοσυσταθείσα Μητρόπολή μας και που αποτελεί για μένα υπόμνηση του ανεξοφλήτου χρέους μου προς την Εκκλησία. Η εικόνα της Παναγίας Μητέρας του Θεού μου δίνει ελπίδα και προστασία και οι πρεσβείες των δοκιμασμένων, «ως χρυσός εν χωνευτηρίω», αγίων ιεράρχου Νικολάου και Ευγενίου του Αιτωλού δύναμη και θάρρος για τη συνέχιση της σταυρικής αρχιερατικής μου διακονας και αποστολής.

Καθώς εορτάζωμε αυτές τις ημέρες το γεγονός της πρώτης δεκαετίας, αισθάνομαι πολύ βαθιά μέσα μου τη δέηση, την παράκληση του Ψαλμωδού: «Γνώρισόν μοι, Κύριε, τὸ πέρασ μου καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν μου, τίς ἐστίν, ἵνα γνῶ τί ὑστερῶ ἐγώ» (Ψαλμ. ΛΗ' 5). Αλλά πολύ πιο έντονα ακούω τη φωνή και την θεόπνευστη προτροπή του αποστόλου Παύλου προς τους πρεσβυτέρους και ποιμένες της Εκκλησίας, που αφορά σε όλους ανεξαιρέτως τους Κληρικούς: «Προσέχετε ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ὑμᾶς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο επισκόπους, ποιμαίνειν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ, ἣν περιεποίησατο διὰ τοῦ ἰδίου αίματος» (Πράξ. κ' 28).

Με τὴ Χάρη τοῦ Θεοῦ, πού ελάβαμε στο μυστήριο της Ιερωσύνης και θεραπεύει τα ασθενή και αναπληρώνει τις πολλές μας ελλείψεις και μας χρησιμοποιεῖ «παρ' ἄξιαν» για να κάμη κάποιο καλὸ στους ανθρώπους και στην Εκκλησία, με ανυπόκριτη αγάπη και ανυστερόβουλη συνεργασία, ας συνεχίσωμε, αδελφοί μου αγαπητοί, την υπεύθυνη και δύσκολη ποιμαντική μας διακονία στην Εκκλησία, που είναι διακονία προκοπής και σωτηρίας των ανθρώπων και δόξα του Θεού. Αμήν.

† ο Καρπενησιου Νικόλαος

Ύμνος στην Καλλιακούδα

Περήφανη βουνοκορφή
καμάρι των αιώνων
Στο πέρασμά τους κράτησες
τις μάχες των προγόνων.

Μέσα στη σκέψη μου έρχεται
απ' τα μικρά μου χρόνια
που πάντα εσύ μας έφερνες
τα πρώτα πρώτα χιόνια.

Την άνοιξη όμως ζητάς
στολίδια να φορέσεις
στον κάθε επισκέπτη σου
πολύ να του αρέσεις.

Ξεκίναγα μικρός κι εγώ
να ανέβω στην κορφή σου
τσάι να μάσω διαλεκτό
πάνω απ' το κορμί σου.

Βύθισμα, Ψιανά και Δολιανά
που 'ναι στους πρόποδες σου
αυτά κι άλλα χαίρονται
τις τόσες ομορφιές σου.

Στις καταπράσινες πλαγιές
εκεί στην κρύα βρύση
χαρά για τον περαστικό
να θε να σε τρυγήσει.

Μέσα στην τόση χάρη σου
στην τόση ομορφιά σου
πικρό είναι το παράπονο
που βγαίνει απ' την καρδιά σου.

Έχασες τους τσοάπηγδες
που ζούσανε κοντά σου
και τώρα μόνη έμεινες
χωρίς τα πρόβατά σου.

Σου εύχομαι από καρδιά
γρήγορα νάρθει η μέρα
για ν' ακουστεί πάλι ξανά
του βλάχου η φλογέρα.

Ω ζηλειμένο μου βουνό
και χιλιοδοξαμένο
να στέχεις πάντα αιώνιο
βουνό μου τιμημένο.

ΦΩΤΙΟΣ Κ. ΠΑΝΟΓΙΩΡΓΟΣ
Υπάλλ. Υπ. Εθν. Οικονομίας

Αρχαία Ευρυτανία

Γράφει : ο Δημήτρης Ιω. Φαλλής

Πυκνώνουν όλο και περισσότερο τελευταία οι άνθρωποι που ενδιαφέρονται για την ιστορία του χωριού τους αλλά και της Ευρυτανίας ολόκληρης. Είναι αυτοί, που με κύριο εφόδιο το μεράκι της έρευνας, ανατρέχουν σε ποικίλες πηγές απ' όπου αντλούν στοιχεία για την ιστορία του χωριού, των κατοίκων της περιοχής, των μικρών και μεγάλων συμβάντων της γενέθλιας γης, από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Ένας τέτοιος ερευνητής όχι μόνο του χωριού του αλλά και της Ευρυτανίας, είναι ο Δημήτρης Φαλλής από το Κλαψί, που με ζηλευτό μόχθο έχει αποδυθεί στην ανίχνευση και καταγραφή της ιστορίας της Ευρυτανίας. Μέχρι τώρα μας έχει δώσει δύο αξιόλογες ιστοριοδιφικές εργασίες, μια για το Κλαψί με επίκεντρο κυρίως την αρχαία πόλη Κάλλιο και την ιστορική τοποθεσία Κοκκάλια όπου σήμερα υπάρχουν έντονα τα ίχνη από την τρομερή σφαγή των Γαλατών (279 μ.Χ.).

Στο πολύ ενδιαφέρον και κατατοπιστικό κείμενο, που ακολουθεί, ο κ. Φαλλής συνοψίζει μερικά από τα πιο ενδιαφέροντα ιστορικά ευρήματα που ενισχύουν το αρχαιολογικό ενδιαφέρον του Ευρυτανικού χώρου και ιδιαίτερα αυτόν της Ποταμιάς. Αξίζει γι' αυτό να το διαβάσουν όλοι. Ακολουθεί το κείμενο του κ. Φαλλή:

Ιστορία — Όρια — Πολιτισμός

Δεν είναι εύκολο ακόμα σήμερα να μιλήσουμε ή να γράψουμε με ευκολία και θεβαιότητα στις λεπτομέρειες για την ιστορία της Ευρυτανίας, παρόλο που οι Ευρυτάνες πρόσφεραν πολλά στο έθνος μας κατά την ιστορική του ανέλιξη. Και τούτο, επειδή δεν έγινε καμιά προσπάθεια στο παρελθόν από κανένα να συγκεντρώσει μ' αγάπη και πατριωτικό ενδιαφέρον ιστορικά στοιχεία και να ερμηνεύσει με την πρόποσα νηφαλιότητα τις μαρτυρίες των αρχαίων συγγραφέων — Όμηρο, Θουκυδίδη, Πausανία, κ.λπ.— που αναφέρονται στους Ευρυτάνες και την Ευρυτανία. Μονάχα ο Πάνος Βασιλείου προσπάθησε —στο μέτρο του δυνατού— και μας έφερε στο φως κάποιες πτυχές του μεγαλείου της ευρυτανικής ιστορίας. Ακόμα δεν βρέθηκαν άνθρωποι να συγκεντρώσουν και να διασώσουν —έστω και λίγα απ' τις αμέτρητες χιλιάδες— σημαντικά ευρήματα που βρέθηκαν στην επιφάνεια της γης ή έρχονται τυχαία απ' τις οικοδομές και την καλλιέργεια των χωραφιών στην επιφάνεια και πετιούνται, ξαναθάβονται ή φυγαδεύονται ποικιλότροπα απ' την πατρική τους γη. Τέλος, ούτε απ' τη μεριά της Πολιτείας υπήρξε το παραμικρό ενδιαφέρον για όλα αυτά.

Η Ευρυτανία υπήρξε απ' τους τελευταίους Νομούς στην ανασκαπτική κι αρχαιολογική έρευνα. Καμιά ανασκαφή πουθενά κι ούτε ένα μικροποσό να διατεθεί κάποια χρονιά γι' αυτό το σκοπό. Μοναδική εξαίρεση αποτέλεσε η μικρής έκτασης ανασκαφή που έγινε στο Κλαψί το 1956 - 1957 —ύστερα από οδύσσεια τρεχαμάτων— για να γνωρίσουμε το θαυμάσιο δάπεδο της «ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΚΛΑΥΣΕΙΟΥ», το Ναό του Αγίου Λεωνίδα, που αποτελεί το μοναδικό —ως σήμερα— συγκεκριμένο ιστορικό και θρησκευτικό μνημείο της Ευρυτανίας. Δυστυχώς όμως κι αυτής της μικρής ανασκαφής τα ευρήματα χάθηκαν και οι υπεύθυνοι αρχαιολόγοι που έκαναν την ανασκαφή, ο κ. Χατζηδάκης κι ο κ. Λαζαρίδης, δηλώνουν ...άγνοια για την τύχη τους!

Βέβαια δεν μπορούμε ν' ασχοληθούμε στη μικρή αυτή ιστορική α-

ναφορά μας με τις τόσες παραλείψεις, αδυναμίες και λάθη, που έγιναν στο παρελθόν. Ούτε μπορούμε απ' τις σελίδες αυτές να καταλογίσουμε κάποιες ευθύνες. Μπορούμε όμως και πρέπει να μιλήσουμε για τα ευφωιάζουμε πάντα, οπουδήποτε κι αν βρίσκονται, να επανέλθουν στην Ευρυτανία και να τοποθετηθούν στο Μουσείο της Κοινότητας Κλαυσειού, όπου είναι και η φυσική τους θέση, ώστε απ' τη θέση τους αυτή να μιλάνε πάντα —με το δικό τους τρόπο— για τη δόξα μιας μακράς χριστιανικής εποχής και το μεγάλο πολιτισμό αυτού του τόπου.

Ακόμα δεν μας είναι εύκολο ν' αναφερθούμε εδώ για την ιστορία —έστω και περιληπτικά— όλης της σημερινής Ευρυτανίας, που σε κάθε χωριό της και σε κάθε γωνιά της έχει και μια συγκλονιστική άγνωστη ιστορία θαμμένη, απ' τα πανάρχαια χρόνια. Διότι η σημερινή μεγάλη έκταση και τα σημερινά όρια του Νομού καθορίστηκαν μετά την απελευθέρωση του ελληνικού έθνους απ' τη μακρόχρονη τουρκική σκλαβιά. Με τις μαρτυρίες που έχουμε, κατά την αρχαιότητα, ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ, ονομαζόταν η περιοχή μόνο γύρω απ' τον Τυμφρηστό, με προέκταση προς Βορρά μέχρι τους Δομιανούς, αλλά περισσότερο προς Νότο, που έφτανε μέχρι και το Παναιτωλικό όρος. Επειδή όμως η ιστορία της Ευρυτανίας αρχίζει απ' τους προμυθικούς ακόμα χρόνους (πριν απ' το 2000 π.Χ.) και συνέχισε μέσα από μύριες δυσκολίες και φοβερές πληθυσμιακές ανακατατάξεις κατά τη μυθική περίοδο, προϊστορικούς χρόνους, τη ρωμαϊκή περίοδο, τη βυζαντινή εποχή, ως το 15ο αιώνα μ.Χ., που υποδουλώθηκε στους Τούρκους απ' τον 6ο Σουλτάνο Μουράτ Β' (1404 - 1451) —πριν απ' την πτώση της Πόλης— είναι δύσκολο να προσδιορίσουμε τα άριά της με κάποια ακρίβεια σε κάποια εποχή. Έτσι, για να οριοθετήσουμε την Ευρυτανία —πάντα με επιφύλαξη— κάποιες περιόδους κατά την πρωτοελλαδική (3000 π.Χ. και μετά) και υστεροελλαδική περίοδο (1600 - 1100 π.Χ.), πρέπει να γνωρίζουμε τις σχετικές θέσεις πολλών αρχαίων και νεοτέρων ιστορικών συγγραφέων που αναφέρονται ιστορικά στην εξέλιξη της Ευρυτανίας. Έτσι πρέπει να δεχτούμε ότι, γείτονες των Ευρυτάνων κατά την πρωτοελλαδική και υστεροελλαδική εποχή, υπήρξαν προς Α. οι Δωριείς και οι Δρύοπες που κατείχαν και την Οίτη καθώς και την Κοιλιάδα του Σπερχειού, Β.Α. και Β. τους Θεσσαλούς, Β.Δ. τους Δόλοπες, Δ. και Ν.Δ. τους Ακαρνάνες και τους Κουρήτες. Προς Ν. τα όρια της αρχαίας Ευρυτανίας, είναι τελείως ασαφή διότι ιενώ βασικά, τα γνωρίζουμε μέχρι το Παναιτωλικό όρος, πολλές φορές όμως έφταναν και μέχρι το Θέρμο, αναζητώντας —οι Ευρυτάνες— χειμαδιά για τα κοπάδια τους.

Η ΠΟΤΑΜΙΑ

Ιστορία — ευρήματα — θρύλοι

Εκείνο όμως που θεωρούμε βέβαιο είναι ότι το κέντρο της αρχαίας Ευρυτανίας, το κατείχε η Ποταμιά. Συγκεκριμένα χαρακτηρίζουμε 'δω ως «Ποταμιά» την κοιλάδα που διαρρέει ο Καρπενησιώτης ποταμός (τότε φυσικά δεν ονομαζόταν Καρπενησιώτης διότι δεν υπήρχε Καρπενήσι), αρχίζοντας απ' τους πρόποδες του Τυμφρηστού, αφήνοντας κατά τη διαδρομή του αριστερά τον ελατόφυτο Κώνισκο, δεξιά τα χωριά Γοργιανάδες και Κορυσχάδες και φτάνοντας στο χώρο του Κλαυσειού,

όπου είναι και το πλατύτερο πεδίο της. Εδώ ενώνεται αριστερά με το Μουζηλιώτη ποταμό και συνεχίζει ως την Καρύτσα —το Τύπωμα— έχοντας δεξιά τα χωριά Βούτυρο, Νόστιμο και Μικρό Χωριό —στα ριζά της Χελιδόνας— κι αριστερά στους πρόποδες του Κώνισκου το Κλαυσεΐον (Κλαψί) —στο βάθος το Μουζήλο, απ' όπου κι ο Μουζηλιώτης ποταμός— τον οικισμό Κακαλιουραΐικα που ανήκουν στο Κλαψί, και τέλος, περνώντας μέσα απ' το Γάυρο, αφήνει αριστερά του το Μεγάλο Χωριό και τελειώνει στην Καρύτσα. Αυτός, σ' αδρές γραμμές, είναι ο χώρος της Ποταμιάς, το κέντρο της αρχαίας Ευρυτανίας.

Αν, σύμφωνα με τα στοιχεία που συγκεντρώσαμε στη μακρόχρονη προσπάθειά μας, η Ευρυτανία πρωτοκατοικήθηκε κατά τη νεολιθική περίοδο, δηλ. 3-5 χιλιάδες χρόνια π.Χ., η Ποταμιά είχε τις καλύτερες προϋποθέσεις να υποδεχτεί και να διαθρέψει με αυτάρκεια τους πρώτους αυτούς κατοίκους της. Είχε αρκετή καλλιεργήσιμη γη, άφθονα νερά, απέραντους βοσκότοπους με το ηπιότερο κλίμα. Ακόμα στο χώρο αυτόν της Ποταμιάς, οι πρώτοι εκείνοι κάτοικοι, ενώ είχαν όλες τις προϋποθέσεις να συντηρηθούν και ν' αναπτύξουν ένα μεγάλο ιδιόρρυθμο δικό τους πολιτισμό, συγχρόνως ήταν προστατευμένοι πίσω απ' τα βουνά τους, απ' τις συνεχείς μετακινήσεις άλλων λαών και τις επιδρομές αλλοφύλων, που στο πέρασμά τους αφάνιζαν τα υπάρχοντά τους και τους ίδιους. Η μοίρα λοιπόν όλων των κατοίκων της Ποταμιάς απ' τα πανάρχαια χρόνια ως τους ιστορικούς χρόνους, υπήρξε κοινή σ' όλη την ιστορική διαδρομή τους. Και τούτο επειδή στο χώρο αυτό συγκεντρωνόταν ο περισσότερος πληθυσμός απ' την τριγύρω ορεινότερη περιοχή για καλύτερες συνθήκες ζωής κι ανάπτυξης. Γι' αυτό παρόλο που δεν έγιναν ακόμα αρχαιολογικές ανασκαφές σε κανένα χωριό της Ποταμιάς, εντούτοις έχουμε πάμπολλες σκορπισμένες —γραπτές κι ευρηματικές— αποδείξεις, που μαρτυρούν πως απ' την προμυθική περίοδο ο τόπος αυτός ήταν κατοικημένος με πολυάνθρωπες πόλεις και μεγάλο πολιτισμό. Συγκεκριμένα αναφέρουμε 'δώ ότι ο Εύρυτος ανήκει μεν χρονικά στην προμυθική περίοδο, αλλά όσες γραπτές (μυθολογία) και προφορικές (παράδοση) μαρτυρίες διασώθηκαν μέχρι σήμερα μαρτυρούν σαφώς, ότι υπήρξε ιστορικό πρόσωπο. Το ότι είναι ο γενάρχης των Ευρυτάνων κι απ' το όνομά του ονομάστηκε κι ο τόπος Ευρυτανία, αυτό μαρτυρεί. Ακόμα ο Εύρυτος θεωρείται ο ιδρυτής και βασιλιάς της Οιχαλίας, άριστος τοξότης, και ικανός ηγέτης που η φήμη του έφτανε σ' όλον τον τότε γνωστό κόσμο. Ο Όμηρος μάλιστα στην ΟΔΥΣΣΕΙΑ (θ' 22) μας τον διέσωσε ως «μέγαν Εύρυτον»! Τέλος, είναι πολύ σημαντική η πληροφορία που μας παρέχει ο αρχαίος τραγικός ποιητής Σοφοκλής (Ε' αι. π.Χ.) στις «ΤΡΑΧΙΝΙΕΣ» ότι ο χώρος της Ευρυτανίας κατά την εποχή του Ευρύτου ονομαζόταν «Ευρύτεια». Η Οιχαλία δε, η πρώτη Οιχαλία που ίδρυσε και βασίλευσε ο Εύρυτος, θρισκόταν στο κέντρο της σημερινής Ποταμιάς. (Στους μετέπειτα αιώνες ιδρύθηκαν κι άλλες Οιχαλίες). Και την Οιχαλία αυτή κατάστρεψε ολοσχερώς —κατά τη μυθολογία— ο Ηρακλής σκοτώνοντας και τον Εύρυτο, επειδή ο Εύρυτος αθέτησε το λόγο του να δώσει στον Ηρακλή για γυναίκα του την κόρη του Ιόλη, ύστερα από αγώνες τόξου στους οποίους νίκησε ο Ηρακλής: «Ο Ηρακλής τον Εύρυτο έχει σκοτώσει κι εκούρσενε της Οιχαλίας τα ψηλά κάστρα», γράφει (σε μετάφραση) ο Σοφοκλής στις «Τραχίνιες».

Τη θέση της αρχαίας Οιχαλίας διαδέχθηκε κατά την προϊστορική εποχή το Κάλλιον. Στο Κάλλιον αναπτύχθηκε μεγάλος πολιτισμός, με στρατιωτική, οικονομική και διοικητική δύναμη κι έπαιξε σημαντικό ρόλο για πολλούς αιώνες στο εθνικό μας ιστορικό «γίγνεσθαι». Για το Κάλλιον, τους Καλλιείς και τον πολιτισμό τους, έχουμε σημαντικές πληροφορίες απ' τους αρχαίους ιστορικούς Θουκυδίδη, Πausανία και πολλούς νεότερους ερευνητές. Οι νεότεροι ερευνητές κι ιστορικοί ασχολήθηκαν με το Κάλλιον μετά την απελευθέρωσή μας απ' τους Τούρκους. Δύστυχως όμως δεν ακολούθησαν σωστή ερευνητική οδό για τον εντοπισμό της θέσης που βρισκόταν το Κάλλιον και πλανήθηκαν. Γι' αυτό αθασάνιστα κι ατεκμηρίωτα το τοποθέτησαν στο χώρο της Δωρίδας κι ονόμασαν το 1915 Κάλλιον, το Βελούχοβο. Το λάθος αυτό είναι πολύ σοβαρό σε βάρος της ιστορίας της Ευρυτανίας αλλά και γενικότερα στο να γνωρίσουμε σωστά την εθνική μας ιστορική ταυτότητα.

Στα βιβλία μας «ΚΑΛΛΙΟΝ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ» και «ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ, αρχαία ιστορία και θρύλος», αναφερόμαστε με λεπτομέρειες και σαφώς αποδεικνύεται ότι το Κάλλιον βρισκόταν στην αρχαία Ευρυτανία, στο χώρο του σημερινού Κλαυσειού. Το Κάλλιον, σύμφωνα με νεότερες εκτιμήσεις, υπήρξε πολυάνθρωπη πόλη, (είχε περισσότερους από δέκα πέντε χιλιάδες κατοίκους) και κατείχε οικοδομικά το μεγαλύτερο μέρος της Ποταμιάς. Υπήρξε η πρωτεύουσα της Ευρυτανίας και της Αιτωλικής Συμπολιτείας, που μας είναι γνωστή από παλιά ως «ΚΟΙΝΟΝ» των Αιτωλών. Το Κάλλιον αυτό, η περίφημη πρωτεύουσα των Καλλιέων και της Αιτωλικής Συμπολιτείας καταστράφηκε ολοσχερώς το 279 π.Χ. από 42.500 κανίβαλους Γαλάτες, σκοτώνοντας συγχρόνως μαρτυρικά κι όλον τον άμαχο πληθυσμό του, που είχαν συλλάβει. Αλλά και οι Γαλάτες αυτοί υπέστησαν πανωλεθρία απ' τους Ευρυτάνες —Αιτωλούς στα Κοκκάλια κατά την επιστροφή τους «απ' τον ίδιο δρόμο» για τις Θερμοπύλες. Ο λόγιος και συγγραφέας, σεβαστός π. Κων. Δ. Βαστάκης στο περιοδικό «Η ΦΩΝΗ του Μεγάλου Χωριού» φ. 67 - 70, 1988, μεταξύ άλλων πολύ σημαντικών, γράφει:

«Το αρχαίο Κάλλιον γεννήθηκε, ήκμασε και καταστράφηκε... παραμείνει όμως θαμμένο στον ευρυτανικό μας χώρο, εκεί που γεννήθηκε και συγκεκριμένα στο χώρο γύρω απ' το σημερινό Κλαυσειόν. Κι ο χώρος αυτός από τότε μέχρι σήμερα μένει αμετακίνητος. Ούτε προς την Ανατολή, ούτε προς τη Δύση, ούτε προς άλλη κατεύθυνση μετακινήθηκε. Βέβαια η ταπεινότητά μου δεν περιορίζει τη μικρή ή μεγάλη αυτή πόλη στα στενά όρια του Κλαυσειού, αλλά την επεκτείνει σ' ολόκληρη τη μικρή κοιλαδίτσα της Ποταμιάς. Κά ισυγκεκριμένα στα γνωστά τοπωνύμια: «Χαλιάδες», «Κόκκινα», «Τσερβέλια», στο δυσεμψήνευτο (τοπωνύμιο) Καλλιντρούμι, με τις απέναντι του διερχομένου ποταμού «Καρπενησιώτης» ή «Χάραδρος» τοποθεσίες του Μεγάλου Χωριού. Με την ευκαιρία σημειώνω, ότι τόσο το ανωτέρω τοπωνύμιο «Καλλιντρούμι», όσο και η ονομασία του όρους «Καλλιακούδα» φρονώ πως έχουν άμεση σχέση με το Κάλλιον και τη γεωγραφική περιφέρειά του».

Ναι, συμφωνούμε με το σεβαστό μας αρθρογράφο και προσθέτουμε ότι πράγματι έχουν άμεση σχέση με το Κάλλιον οι λέξεις «Καλλιντρούμη» ή «Καλλιντρώμη», «Καλλιακούδα», «Καλλίδρομο», κ.λπ., επειδή έ-

χουν την ίδια ετυμολογία και προέρχονται απ' την απερίγραπτη ομορφιά των τοπιών μας. Και μάλιστα οι ονομασίες αυτές δεν είναι των νεότερων χρόνων, αλλά των π.Χ. αιώνων!

Παρόλο όμως που είναι θαμμένος και γι' αυτό μας είναι άγνωστος κατά το μεγαλύτερο μέρος ο πολιτισμός της Ποταμιάς, εντούτοις είναι πολύ ελάχιστος ο χώρος ενός άρθρου να περιλάβει —έστω κι επιγραμματικά— τις μεγάλες ιστορικές περιόδους της κατά την προχριστιανική εποχή και τους ρωμαϊκούς χρόνους. Ν' αναφερθούμε στις εκατοντάδες ποικίλα μικροευρήματα που συγκεντρώθηκαν στη ΒΑΣΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ Καρπενησιού και που ανήκουν στο μεσοελλαδικό πολιτισμό (1900 - 1600 π.Χ.), στην πανάρχαια ιστορία των Κορυσχάδων με τις προβαθμίδες του ανεξευρένητου αρχαίου φρουρίου, με τον ερειπωμένο πύργο, τους τάφους και τις αμέτρητες χιλιάδες θρυμματισμένα μικροευρήματα της προϊστορικής περιόδου που βρίσκονται διάσπαρτα στο χώρο του Κλαυσειού, τους πετρόκτιστους τάφους στα Κνούτα και στον 'Αη - Γιώργη Μουζήλου, το Μικρό Χωριό που πολλές φορές μας ξάφνιασε με διάφορα ευρήματα των πανάρχαιων χρόνων και τις τεράστιες πέτρες που ήλθαν τελευταία στο φως και δείχνουν τα ίχνη κάποιου αρχαίου κτίσματος και τέλος το χώρο του Μεγάλου Χωριού ως την Καρύτσα ο οποίος παραμένει ανέγγιχτος κι απειράχτος ανασκαπτικά κι ερευνητικά αλλά που είναι θέβαιο πως η ιστορία του χάνεται στους προ Χριστού αιώνες με φανερά σημάδια της πανάρχαιας ιστορίας του.

Ακόμα πώς μπορεί κανείς να περιορίσει σ' ένα ή δυο άρθρα, όσο μεγάλη κι αν είναι, τον πολιτισμό των πρώτων χριστιανικών αιώνων, που η διδασκαλία του Ναζωραίου βρήκε στην Ποταμιά το κατάλληλο έδαφος κι ο σπόρος απέδωσε τόσους καρπούς ώστε να ιδρυθεί το δεύτερο κιόλας μ.Χ. αιώνα ο Ναός των Παμμεγίστων Ταξιαρχών στον τόπο της μεγάλης θυσίας των Καλλιένων στο Κλαψί; Κι αμέσως μετά ο μεγάλος Ναός του Αγ. Λεωνίδα 28Χ18,5 (518 τ.μ.!) του οποίου την «ανακίνηση» γνωρίζουμε το 490 μ.Χ. απ' τη θαυμάσια χαμοκέντησή του. Κι ακόμα ο παμπάλαιος ναός του Αγίου Νικολάου που είναι θαμμένος ανατολικά του Κλαυσειού κι ο Ναός του Αγ. Νικολάου στην Ποταμιά που υπήρξε Κοιμητήριο από παλιά ως τον 19ο αιώνα. Και τι να γράψει κανείς αφού δεν ερευνήθηκε καθόλου η ιστορία τους για τα τόσα παμπάλαια ξωκκλήσια του Μεγάλου Χωριού —του Αη-Γιάννη, του Αη-Γιώργη— που βρίσκεται περίπου πεντακόσια μέτρα βόρεια του Αη-Γιάννη και περιβάλλεται από αιωνόβια δένδρα, τον Αη-Θανάση, τον 'Αη-Λια, τη Παναγιά του «ΝΑΘΟΝΑ» και την πανάρχαια ιστορική τοποθεσία «Τόρνος» όπου οι Μεγαλοχωρίτες μετέφεραν εκεί τα τελευταία χρόνια το Κοιμητήριο του χωριού τους. Ευτυχώς που για την ιστορία αυτών προσπάθησε ο σεβαστός π. Κ. Δ. Βαστάκης και διέσωσε στη «ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΧΩΡΙΟΥ» τα παρεκκλήσια αυτά και τις τοποθεσίες τους. Αλλά πόσοι άλλοι Ναοί και ξωκκλήσια στα χωριά αυτά ή και στ' άλλα χωριά της Ποταμιάς είναι θαμμένοι ή ερειπωμένοι και δεν τους γνωρίζουμε επειδή κανείς δε φρόντισε γι' αυτούς! Ελπίζουμε όμως πως θα επανέλθουμε με περισσότερες λεπτομέρειες στα επί μέρους αυτά θέματα που αφορούν τις ρίζες της φυλής μας, τους αγώνες, τις θυσίες και τη δόξα των προγόνων μας και που αποτελούν τα ασάλευτα θεμέλια της δικής μας ζωής και ύπαρξης και το μέλλον των παιδιών μας.

Δ.Ι.Φ.

Ένας Πρόεδρος θυμάται

(Συνέντευξη με τον κ. Νικόλαο Κ. Δημόπουλο,
π. Πρόεδρο της Κοινότητας Μικρού Χωριού
Ευρυτανίας)

— Είμαστε όλοι μονιασμένοι, είχαμε αγάπη και πνεύμα συνεργασίας, ανεξάρτητα από κομματικές ή πολιτικές τοποθετήσεις. Αυτοί που ήσαν στα πράγματα, ήσαν σεβαστοί και εισακούονταν από όλους...

Με αυτά τα λόγια αρχίζει τη συνέντευξη μαζί μας ο κ. Νικόλαος Δημόπουλος, που δείχνει το συμφιλιοτικό πνεύμα που τον διακατείχε κατά την ανάμιξή του στα κοινά, στη διάρκεια της κατοχής. Ανέλαβε Πρόεδρος σε δύσκολες στιγμές για το Μικρό Χωριό. Συνταξιούχος σήμερα, περασμένα τα εβδομήντα, ζει με την αγαπημένη σύντροφο της ζωής του, την κ. Αλεξάνδρα Δημοπούλου, το γένος Παπαγιαννόπουλου, από τις Κορυσχάδες. Νεόνυμφοι έφυγαν μετά τον εμφύλιο πόλεμο για την Αμερική, όπου έζησαν για πολλά χρόνια. Σήμερα μοιράζουν το χρόνο τους μεταξύ Κορυσχάδων, στο πανύψηλο, παραδοσιακό αρχοντικό τους και της Αθήνας, στο διαμέρισμά τους στο Παγκράτι, όπου και πήραμε τη συνέντευξη. Μας αφηγείται ο κ. Δημόπουλος:

— Όταν κηρύχτηκε ο πόλεμος του 1940, ήμουν ήδη επιστρατευμένος στην Αλβανική ζώνη, απ' όπου γύρισα στο Μικρό Χωριό μετά την κατάρρευση του μετώπου. Μας είχε ήδη επιστρατεύσει ο Μεταξάς ένα μήνα πριν εκραγεί ο πόλεμος. Ως τότε εγώ έμενα στη Λαμία, όπου εργαζόμουν για μια διετία περίπου στους Γεωργικούς Συνεταιρισμούς.

ΕΡΩΤ.: Με την επιστροφή στο χωριό αρχίζει και η ανάμιξή σας στα κοινοτικά ζητήματα;

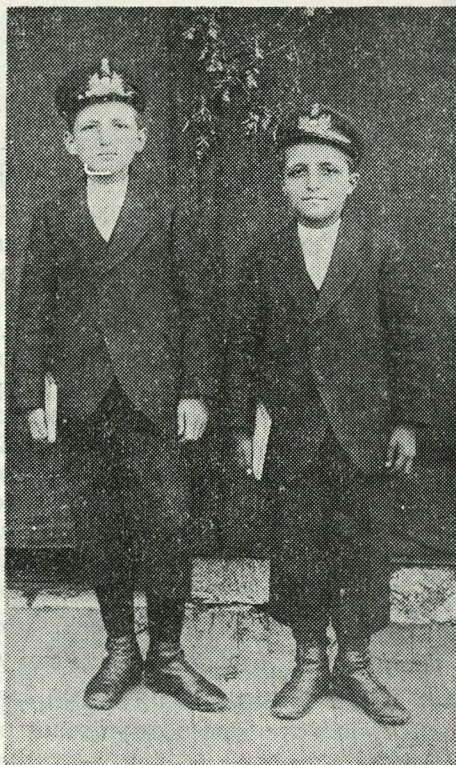
ΑΠ.: Ναι, πάντα μ' ενδιέφερε να συμβάλω με τις δυνάμεις μου στην πρόοδο του χωριού μας. Τα ζητήματα με τον πόλεμο κι ύστερα ήσαν πολλά. Όπως οι διανομές της UNRA, η αποκατάσταση πληγέντων πυροποθών και πολλά άλλα.

ΕΡΩΤ.: Μπορείτε να μας πείτε πιο συγκεκριμένα τι συνέβη τότε;

ΑΠ.: Θα προσπαθήσω, αλλά να με συγχωρείς, δεν θυμάμαι χρονολογίες. Θυμάμαι πρώτ' απ' όλα ότι η Νομαρχία Ευρυτανίας, λόγω της καταστάσεως, διώρισε το Κοινοτικό Συμβούλιο, που είχε Πρόεδρο τόν Δημήτριο Παπαδημητρίου, εμένα Αντιπρόεδρο και αργότερα που έφυγε ο Παπαδημητρίου εκτελούσα χρέη Προέδρου. Άλλοι Σύμβουλοι ήσαν ο Δημήτριος Δερματάς, ο Νικόλαος Πολύζος. Η τακτική μας ήταν να συζητούμε τα θέματα όλοι μαζί και να δίνουμε λύσεις υπερ-

κομματικές, χωρίς διακρίσεις σε αριστερούς ή δεξιούς. Έτσι καταφέραμε να κρατήσουμε το χωριό μονοιασμένο. Ήσαν όλοι ευχαριστημένοι.

Θυμάμαι μια φορά, ο Ταχυδρόμος έφερε απ' το Μεγάλο Χωριό ειδοποίηση για ένα συστημένο γράμμα για τον Πρόεδρο, που προερχόταν από το Σύλλογο των Μικροχωριτών Αμερικής. Ο πεθερός σου πήγε και το παρέλαβε. Όταν το άνοιξε είδε ότι μαζί με το γράμμα υπήρχε μέσα ένα τσεκ στο όνομά του, να το εξαργυρώσει και το ποσό να

Οι αδελφοί Γεώργιος και Νικόλαος Δημόπουλος ως μαθητές στο Καρπενήσι.

το διανείμει ως πρόεδρος κατά σύσταση σε οικογένειες που ήσαν σε καλή κατάσταση και δεν είχαν υποστεί πολλές καταστροφές, ενώ αφήνονταν χωρίς ενίσχυση οικογένειες που καταστράφηκαν ή ήσαν πάμφτωχες. Διαδόθηκε στο χωριό μη ο ένας, μη ο άλλος και κινδύνευε να διχασθεί το χωριό. Τότε ο Πρόεδρος κι εγώ πήραμε την πρωτοβουλία να επιστρέψουμε το τσεκ. Με ένα ωραίο γράμμα του ο Πρόεδρος εξήγησε την κατάσταση ότι άλλοι παίρνουν κι άλλοι με παιδιά και φτώχεια δεν παίρνουν κι ότι ως Κοινοτικό Συμβούλιο κάτι τέτοιο δεν μπορούσαμε να το κάνουμε και ζητούσε να γίνει το έργο που να εξυπηρε-

Οι οικογένειες Κων. Δημοπούλου και Νικ. Κομματά.

τεί όλους τους Μικροχωρίτες. Έτσι κι έγινε. Έγινε το Ξενοδοχείο που σήμερα υπάρχει στο παλαιό Μικρό χωριό.

Επίσης άλλο έργο που θυμάμαι ότι κάναμε με σύμπνοια, ήταν ο δρόμος που σήμερα είναι ασφαλτός και συνδέει το νέο με το παλαιό Μικρό Χωριό. Όλοι οι συγχωριανοί ανέλαβαν τότε πρόθυμα να σκάψουν για την διάνοιξη του δρόμου με προσωπική εργασία ο καθένας το κομμάτι που του έλαχε. Μοιράσαμε τα χιλιόμετρα με τον αριθμό των σπιτιών. Αν έπεφτε σε αδύναμους ανθρώπους ή γυναίκα με μικρά παιδιά βοηθήσαμε κι εμείς οι ίδιοι. Θυμάμαι ότι ο Παπαδογιάννης αν και γέρος, πήγαινε πρόθυμα και νύχτα μάλιστα. Αν ήταν πάλι κάποιος δύσκολο, βραχώδες μέρος, πάλι βοηθήσαμε. Προστριβές δεν υπήρξαν.

Κι όταν αργότερα άρχισαν πολιτικοί κατατρεγμοί, όσο διάστημα είμουν Πρόεδρος εγώ, προσπάθησα να αμβλύνω τα πράγματα, να μη γίνονται συλλήψεις καταζητούμενων.

Γενικά είμαι ικανοποιημένος διότι με την ήπια συμπεριφορά μου δεν δημιούργησα μίσος. Θυμάμαι χαρακτηριστικά, μια φορά που επισκέφτηκα το χωριό μας μαζί με κάτι ξένους φίλους. Όταν κατέβηκα από το αυτοκίνητο όλοι οι συγχωριανοί, φίλοι και μη, με αγκάλιαζαν, με φιλούσαν, με χαιρετούσαν εγκάρδια. Με ρωτούσαν οι φίλοι: «όλοι αυτοί συγγενείς σου είναι;». Όχι, τους έλεγα, συγχωριανοί μου.

ΕΡΩΤ.: Από τη νανική σας ζωή τι θυμάστε;

ΑΠ.: Να σου πω, πήγα για λίγο στο γυμνάσιο Καρπενησιού με τον αδελφό μου Γιώργο. Υπηρέτησα την στρατιωτική μου θητεία στη Λαμία και αργότερα στη Θεσσαλονίκη (1931). Εκεί και έμεινα για δουλειά για λίγο καιρό. Μόλις όμως έπιασα μερικά λεφτά, έφυγα και πήγα στο χωριό. Αργότερα ήλθα στην Αθήνα, δούλεψα στο Ζαχαροπλαστείο «Κρίνος» (Αιόλου) καθώς και στο Λαύριο (ταβέρνα τότε).

Θυμάμαι αρκετά καλά γλέντια με χωριανούς στην Αθήνα. Ένα βράδυ στον «ΕΛΑΤΟ» χαλάσαμε 5 χιλιάδες για διασκέδαση.

Ακόμα θυμάμαι στο χωριό, στο παλαιό Ξενοδοχείο είχαμε βιβλιοθήκη με βιβλία που μας είχαν φέρει οι πρωτοπόροι Δ. Κοκκάλας, Ι. Μανίκας και Δ. Πασπάλης. Ο Ηλίας ο αδελφός μου είχε στείλει ένα ελληνοαγγλικό λεξικό και άλλοι διάφορα. Θυμάμαι όμως ότι εμείς η νεολαία πηγαίναμε για «πρέφα». Όταν μας έβλεπε ο Δ. Καλατζής ν' ανεβαίνουμε τη σκάλα, μας ρωτούσε «πού πάτε εσείς;» Να διαβάσουμε, του λέγαμε. «Ξέρω εγώ τι διάβασμα κάνετε εσείς!»

Πρόεδρε σ' ευχαριστούμε που με τόση ενάργεια μας μετέφερες στην εποχή εκείνη της χαράς και της ανεμελιάς στο χωριό κι αργότερα στην εποχή της ηρωικής κατοχής, που συνέβαλες με τον τρόπο σου να είναι λιγότερο τραγική και οδυνηρή.

Κι εγώ ευχαριστώ.

Για την απόδοση
Μένιος Κουτσούκης

ΑΠ' ΟΣΑ ΘΥΜΑΜΑΙ

του Σταύρου Γεωργούλη

Μπροστά από πενήντα και παραπάνω χρόνια, αυτό που λέμε σήμερα συζήτηση «Στρογγυλής Τραπέζης» γινότανε στο χωριό μας σ' όλη του την έκταση και ειδικότερα τους χειμωνιάτικους μήνες γύρω από τη σόμπα του καφερείου. Μόνο που τότε πρεπε να τη λέμε τώρα «συζήτηση στρογγυλής σόμπας».

Εκεί εφαρμόζονταν ο πλουραλισμός σ' όλη του την έκταση. Εκεί έλεγε ο καθένας το μακρύ και το κοντό του ελεύθερα. Εκεί μπαίνανε στη συζήτηση για λύση και σοβαρά θέματα κι εκεί άκουγε κανένας τις μεγαλύτερες κοτσάνες, τις λινατσές, όπως τις λέγανε, στους δε κοτσανολόγους κόλησε το όνομα «λινατσάδες».

Βέβαια, ακουγότανε ανάμεσα και καμιά σωστή κουβέντα, αλλά κι αυτή πνιγότανε στο πέλαγο της λινατσολογίας.

Σε μια τέτοια συγκέντρωση η συζήτηση περιστράφηκε στα πουλερικά. Κότες, κοκόρια και κουτορνίθια.

Δεν ξέρω από πού κι ως πού, όσοι ταξιδευμένοι γυρίζανε «απὸ την πόλη», τις κότες τις λέγανε όρνιθες και τα κοκόρια, γνωστά στο χωριό σαν κοκότια, πετεινούς. Θάτανε εύκολη η εξήγηση αν στην Πόλη που πήγαιναν φοιτούσαν στη Μεγάλη του Γένους Σχολή και καταπιάνονταν με Στυμφαλίδες και χρυσοτόκους όρνιθες ή ακόμια και σαν φιλοθεάμονες, με τους όρνιθες του Αριστοφάνη κλπ., αλλά απ' ότι είναι γνωστό, το ενδιαφέρον τους αποκλειστικά περιστρεφότανε γύρω απ' τα μπακάλικα και τις χανούμισες και προς αποφυγή παραξηγήσεως διευκρινίζω ότι η επαφή τους με τις χανούμισες γινότανε μέσα στα πλαίσια της επαγγελματικής τους ιδιότητας, είτε παντοπώλης είτε μπακάλης ή μπακαλόγατος ή επί το τουρικικότερον «μπακαλούμ» λεγότανε.

Έλεγε λοιπόν ο «Πολίτης» μας σε μια τέτοια συζήτηση ότι είχε ένα πετεινό που έκανε κάτι πουλάκια όλο κοκόρια.

Εδώ τον διέκοψε κάποιος άλλος ότι, τα κοκόρια δεν κάνουν πουλάκια. Αλλά κι αυτόν τον πήγε κόντρα κάποιος άλλος ότι, και τα κοκόρια παίζουν σημαντικό ρόλο στην πατρότητα των πουλιών με τη χρήση ή μάλλον την κατάχρηση των συζυγικών τους καθηκόντων. Ο άλλος όμως δεν τόβαζε κάτω και υποστήριζε ότι κι αυτή η εκδοχή δεν στέκεται γιατί οι κότες ως γνωστόν και ως εκ της φύσεώς τους, δεν φημίζονται για τη συζυγική τους πίστη αλλά κατά το κοινώς λεγόμενο «στέκονται σαν κότες» σ' όσιον κόκορα βρεθεί και θάπρεπε όπως οι Στυμφαλίδες να μείνουν κι αυτές στην ιστορία ως μοιχαλίδες όρνιθες.

Και η συζήτηση συνεχιζότανε στον ίδιο σκοπό για να καταλήξει στο γνωστό αδιέξοδο, αν η κότα θγήκε από το αυγό ή το αυγό από την κότα.

Θα μου πείτε, πού τα θυμάμαι όλα αυτά. Μα είμουνα παρών σ' αυτές τις συζητήσεις. Κι αν δεν είμουνα ο συντονιστής, είμουνα όμως ο πρακτικογράφος της Κοινοτήτας.

Στην ιστορία μας λοιπόν, έθγαλε τη συζήτηση από το αδιέξοδο άλλος αταξείδευτος, που αναφέρθηκε σε όρνιθα ρουμελιώτισσα αυτή τη φορά, κοινώς κότα. Ή κότα υοιπόν αυτή, κατά τα λεγόμενα του αφέντη της, γεννούσε καθημερινώς «δηλαδή σήμερα γεννάει, αύριο δε γεννάει, αλλά θέλω να σ' πω ότι γεννάει καθημερινώς». Κι έτσι έμεινε στην ιστορία του χωριού σαν η κότα του (δε λέμε ονόματα), που γεννούσε μεν μέρα παρά μέρα, αλλά θέλω να σ' πω καθημερινώς και μπορώ να πω ότι

πλησίασε σε δημοτικότητα ακόμα και τη γνωστή κότα της γελοιογραφίας του Τσάτσου.

Τη δόξα όμως απ' τις κότες που αναφέραμε ζήλεψε άλλος, που μπήκε στη συζήτηση ελαφρά τερατολόγος, που ανέφερε ότι είχε κι αυτός μια κότα που γεννούσε καθημερινώς. Κι όταν λέμε καθημερινώς, αυτός εννοούσε καθημερινώς. Όπως λέμε όταν λέμε «ισόδια εννοούμε ισόδια». Σε έναν δύσκολο όμως τοκετό της κότας (τότε δεν εφαρμιζότανε η καισαρική τομή και μάλιστα στις κότες), το αυγό δεν γεννήθηκε στην ώρα του αλλά με καθυστέρηση 22 ημερών.

Και καταλαβαίνετε πού το πήγε η ιστορία. Η κότα κλώσσησε το αυγό στην κοιλιά της και το γέννησε . . . πουλάκι.

Όπως ήταν επόμενο, ο λινατσάς αυτός θραβεύτηκε όχι τόσο για την κότα του, αλλά για τη λινάτσα του και αντί για άλλη διάκριση χτύπησε και το κουδούνι στον πλάτανο. Και ο καημένος ο πλάτανος, που πολλά είδε και άκουσε, το άντεξε και κείνη τη φορά. Κάποτε όμως, πούός ξέρει τι άκουσε και είδε, που δεν το άντεξε πλέον και σείστηκε απ' το καλό του σε ένδειξη διαμαρτυρίας, όπως πολύ σωστά σημείωσε ο φίλος μας ο Τάσιος. Έτσι πρέπει να γίνει και λένε πολλοί ότι τόπαθε από το χιόνι. Την εκδοχή του χιονιού ασφαλώς θε την καλλιέργησαν όσοι δεν θέλανε να δυσφημιστεί το χωριό μας ότι κατοικείται από λινατσάδες. Κι αυτό να μη θεωρηθεί καρφή για τους κυνηγούς.

Έχει το χωριό και κάτι κοτσανατζήδες, που δεν πιάνονται με τίποτα. Με τίποτα; Ούτε με άσπρο σίφουνα που λένε.

Κι ας ξανάρθουμε στους πετεινούς και τις όρνιθες και τις συζυγικές σχέσεις τους. Μ' αυτή την ιστορία θυμήθηκα μια γεροντοκόρη δασκάλα, που είχε κάποτε γείτοنیσα στη Ν. Σμύρνη, η οποία κατάγγειλε στην αστυνομία τον κόκορα άλλης γείτονισσας γιατί, κατά τα λεγόμενά της . . . ασχημονούσε με τις κότες μπροστά στα μάτια της και μάλιστα ασυστόλως.

Αυτά βέβαια συνέβαιναν στα παλιότερα χρόνια. Αλλά και στα σημερινά η ιστορία συνεχίζεται.

Ονομαστός θα μείνει στις μέρες μας και ο κόκορας του Χριστοδουλιά, που έγινε «ξεδοκίμ» από το πάχος (κι όταν μιλάω για πάχος εννοώ τον κόκορα κι όχι τον αφέντη) και δίσταζε, που λέτε, ο Χριστοδουλιάς να τον σφάζει μη και δε βρει αρκετούς πελάτες να διαθέσει το κρέας του.

Και μια που μεταφερθήκαμε στη σημερινή εποχή, θάταν παράλειψη αν δεν ανέφερα τη συζήτηση που είχαμε προχτές στον πλάτανο, σχετικά με τα δίκροκα αυγά. Και η απορία ήταν αν από τα δίκροκα τα αυγά γεννιούνται δίδυμα πουλάκια. Ακούστηκαν πολλές γνώμες για ωάρια, σπερματοζωάρια, θερμοκοιτίδες, σιαμαία πουλάκια και δε θυμάμαι τι άλλο. Το ερώτημα όμως παρέμεινε ερώτημα. Τι λέτε, είναι κανένα από σας να δώσει απάντηση;

Και πριν τελειώσω θα συμπληρώσω με λίγο ακόμα γέλιο απ' την παραγωγή του χωριού μας.

Παραπάνω, στην ιστορία μας, ανάφερα κάπου την ιδιότητα του πρακτικογράφου, που είχα σα Γραμματέας της Κοινότητας. Κάποτε λοιπόν σε μια συζήτηση του Κοινοτικού Συμβουλίου πάνω σε οικονομικό ζήτημα που δε θγαίνανε τα έσοδα να καλύψουν τα έξοδα κι αυτό γινότανε στις περισσότερες συνεδριάσεις. Και να δείτε ένα περιέργο πράγμα, αυτό ακριβώς συμβαίνει και σήμερα. Ένας Κοινοτικός Σύμβουλος πρότεινε σα λύση «να γίνει μια τριμελής επιτροπή από . . . πεντέξι άτομα και να πάει στο Νομάρχη να του πει, αφού δεν έχουμε εσωδέματα, από πού να κάνομε εξοδέματα!!».

Αυτά για σήμερα και λύεται η συνεδρίαση.

Σ. Γ.

ΠΟΛΕΜΙΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ (1919 - 22)

ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ Μ. ΑΣΙΑΣ

(Συνεχίζεται το Ε' (προτελευταίο) μέρος του «Πολεμικού Ημερολογίου του αείμνηστου συγχωριανού μας Ι. Κεράνη. Μέσα από τη λιτότητα και πεζότητα των περιγραφών του, αρχίζει να διακρίνει κανείς τις δραματικές στιγμές που ζει ο στρατός μας καθώς κορυφώνονται οι συγκρούσεις της τραγικής εκστρατείας στα βόρεια της Μ. Ασίας και πλησιάζει το θλιβερό τέλος της).

Ε'

Έπειτα από ημίσιαν ώραν μάχης, αφού οι Τούρκοι ετράπησαν εις φυγήν, διήλθομεν το ύψωμα Καρά Ασλάν Σεβδελι Τσοπανλουρ Κουμπαραλί ώραν 10ην το βράδυ. Απ' εκεί εκινήσαμεν προς το Τσαλικ Τσαϊ, εκεί θάδιζον πρώτοι το 1ον Σύνταγμα της Δευτέρας Μεραρχίας. Απ' εκεί διαταγή ήλθεν όπως οπισθοχωρώσωμεν και έλθωμεν και στήσωμεν προφυλακάς έξωθεν του Αφιόν - Καράϊσάρ 10 χιλιάμετρα εκ Σουιλού, εκεί παραμείναμεν έως ότου λάβωμεν διαταγάς, ήτο δε η 23η του μηνός Μαρτίου και περι το εσπέρας ήλθεν διαταγή, όπως οπισθοχωρήσωμεν εις το Αφιόν. Έξωθεν αυτού ήτο εις καταυλισμός μας. Την 25ην του ιδίου μηνός η διαταγή όπως μετά μεσημβρίαν εγκαταλείψωμεν το Αφιόν διότι ο εχθρός θα μας κύκλωνεν, διότι έφερεν δυνάμεις από το Εσκή - Σεχέρ. Έμεινον εκεί τμήματα όπως καταστρέψουν τον δρόμον της νέας σιδηροδρομικής γραμμής.

Εβαδίζαμεν κανονικώς οπισθοχωρούντες. Εφθάσαμεν εις χωρίον Μπούλτσα, ώραν 11ην, όμως απ' εκεί αναχωρήσαμεν την πρωίαν ώραν 6ην πρωινήν, διελθόντες το χωρίον Τους Αγάτς Τσιφλικ Κουσα. Εφθάσαμεν εις χωρίον Ορακιόι, όπου εμείναμεν το εσπέρας. Την πρωίαν της 28ης ώραν 6ην, εξεκίνησεν όπως μεταβώμεν προς ενίσχυσιν της 2ας Μεραρχίας διότι ο εχθρός είχε φέρει στρατόν από Εσκή Σεχέρ μέχρι 15 χιλιάδας (πυροβόλα βαρέα 25, πεδινά 70, πολυβόλα 50), τας οποίας είχαν εις τα υψώματα και μετά μίαν ημέραν μάχης ηναγκάστησαν να οπισθοχωρήσουν. Ο δέκατος λόχος είχαν φονευθέντας 18 και τον Λοχαγόν του λόχου, εκ του 11ου ο ανθυπασπιστής και 5 άνδρας, τραυματίας 50 του τάγματος και ο εχθρός ήταν πλέον των 2 χιλιάδων, 100 είχαν τραυματίας και εκ 2ας Μεραρχίας συνελήφθησαν αιχμάλωτοι πλέον των 800 ανδρών. Εκεί, εις Τουλού Μπονάρ διήρκεσεν η μάχη μίαν ημέραν, όπου αφού εσώθησαν τα φυσίγγια των ανδρών μας και ηναγκάστησαν να οπισθοχωρήσουν, την νύκτα ήλθον φυσίγγια, όπου την πρωίαν ανέλαβεν τον τομέα η 2α Μεραρχία. Ημεις δε ανεχωρήσαμεν εις χωρίον Ουράκιόι. Εκεί εμείναμεν μίαν ημέραν και απ' εκεί αναχωρήσαμεν δια Μπονάρ ένθα παραμείναμεν έξωθεν του χωρίου. Απ' εκεί ανεχωρήσαμεν την 4ην Απριλίου, διήλθομεν το χωρίον Ντεβερέντ. Έξωθεν αυτού ήτο το Οκιζύάσαρ ένθα και παραμείναμεν. Εκεί επεράσαμεν το Πάσχα. Εις τας 15 - 4 - 21 εις κάποιον μέρος έξωθεν του χωρίου ήλθεν ο μέραρχος μας και ο Διοικητής Συντάγματος και μας συνεχά-

ρησαν. Εκεί το Τάγμα μας καθημερινώς εγένοντο πτήσεις αεροπλάνων ιδικών μας και έβλεπον τας κινήσεις του εχθρού. Επίσης ήρχοντο και εχθρικά.

Περί τας 14 του μηνός Ιουνίου μετετέθη εις τον ΙΙΙ Λόχον Πολυβόλων, ενώ περί την 24ην του ιδίου μηνός ήλθε διαταγή περί προχωρήσεως. Όθεν περί ώραν 9ην θραδυνήν εγένετο η εκκίνηση από Κιζιλ Ασάρ στο Τερμπέν Μπανάς Ισλάκιοϊ. Την πρωίαν εφθάσαμεν περί ώραν 8ην εις το απέναντι του χωρίου Αμβάλ. Εκεί η διμοιρία του Λόχου, η πρώτη ένθα ήμουν (εγώ), έβγαλε φυλάκια καθώς και δύο λόχοι του τάγματός μας. Εκεί παραμείναμεν μέχρι τας 28 το θράδου, όθεν την πρωίαν ώραν 5 και μισή διερχόμενοι το χωρίον Υζαμπάλ Χαλάν Ιζαράρ και απέναντι των κορυφογραμμών του Τουλού Μπονάρ μέσω του όρους Χασάν Ντερέ Τουλού Μπονάρ επί της ανατολικής πλευράς ήτο το χωρίον Γενίκιοϊ και πλευρικώς ήτο το χωρίον Αλια Οράν. Εκεί εγένετο περί ώραν 1ην στάσις και εφάγαμεν. Περί ώραν 2αν εγένετο εκκίνησης, διήλθομεν το μέρος ένθα εγένετο η μάχη Τουλού Μπονάρ, χωρίον Ακαλκιοϊ Αλια Οράν Χασάν Ντερέ Τεπέ. Σκόνη και ζέστη υπερβολική. Έλος περί ώραν 8ην το θράδου εφθάσαμεν εις Σάλκιοϊ, εκεί εμείναμεν την νύκτα όλη η Μεραρχία, φυλάκιον είχεν το τρίτον Σύνταγμα. Την επομένην, ώραν 10ην π.μ. εκίνησεν το Τάγμα μας, κατόπιν τα άλλα δύο και δεύτερον και τρίτον Σύνταγμα. Διήλθομεν το χωρίον Αλκταϊ Μπεκ, τον ποταμόν Μπαλικλή και δεξιά ήρχοντο τμήματα της 5ης Μεραρχίας. Πλησίον του Αλκτάς ήτο ύψωμα πλέον των 1000 μέτρων, όπου ο εχθρός είχεν τρία πολυβόλα, χαράκωμα και αμπριά. Πριν ή φθάσωμεν ημείς, ήλθαν το τμήμα Ιππικού και μας ειδοποίησεν. Μόλις εφθάσαμεν περί ώραν 2αν μ.μ. μας έβαλεν από όπισθεν των υψωμάτων Τσινεζλάρ το θάρυ πυροβόλον 10 οβίδας. Τότε διετάχθη να θαδίση ο 11ος λόχος, κατόπιν ο 9ος και διμοιρία πολυβόλων πρώτη, ένθα ήμουν κι εγώ. Τα πολυβόλα των έβαλλον ακαταπαύστως αλλά δι' αλμάτων προκαλύφθημεν εις κάτι ακάνθας και αρχίσαμεν να θάλλωμεν και ημείς με τα πολυβόλα ίνα επιτρέψωμεν να κάμη άλμα ο 11ος λόχος και προκαλυφθή. Ο εχθρός έβλεπεν εις την περιφέρειάν μας και έβαλεν αδιακόπως προς ημάς μέχρις εσπέρας. Απώλαιο ιδικαί μας εκ του λόχου μας τραυματίαι 4, εκ του 11ου τραυματία 15 και νεκροί 2, εκ του 9ου 22 τραυματία, ο λοχαγός του ενδεκάτου και του ενάτου τραυματία.

Το εσπέρας ο εχθρός έβαζεν αδιακόπως πυρά και ηναγκάσθη να οπισθοχώρηση, όπου καταλάβαμε το ύψωμα, εγκαταστήσαμεν φυλάκια και την πρωίαν ώραν 4.20' εγένετο προχώρησις προς κατάληψιν των άλλων υψωμάτων, είχαν ύψος 1110 μέτρων Ακτσάλ Νταγ ονομαζόμενον και Ανκεραζί. Εβάδισαν το πρώτον και δεύτερον Τάγμα αραιωμένον, ημείς δε παραμείναμεν εις κάποιαν χαράδραν, όπου ο εχθρός έβαλεν θολάς πυροβολικού. Το 11ον πλησίον του λόφου πολυβόλων και μεταγωγικών του Τάγματος διότι και την εγνώριζεν την χαράδραν διότι ήτο πρωιην ο καταυλισμός του, μόλις έφθασαν τα τάγματα πλησίον εις διάστημα 2 χιλιάδων μέτρων έβαλεν αδιακόπως το πυροβολικόν και πολυβόλα του. Ο εχθρός είχεν οχυρώματα ισχυρά, λάκωμα μέχρι 1 και ημίσεος μέτρου, όπου ήταν και τα παρατηρητήρια, ημείς δε είμεθα εις τον κάμπον. Περί την τρίτην του μηνός, ώραν 9ην ανεχωρήσαμεν το Τάγμα μας και επήγαμεν πλησίον των άλλων δύο ταγμάτων όπισθεν και

πλαγίως, εις απόστασιν 800 μέτρων. Μίαν ημέραν είμεθα και τα τρία τάγματα καταγής. Το εχθρικό πυροβολικό όταν έβλεπεν κινήσεις έβανεν ακαταπαύστως. Την πρωίαν της τετάρτης ο εχθρός ηναγκάσθη να οπισθοχωρήσει φοβούμενος κύκλωσιν και περι ώραν 7ην πρωινήν κατελήφθησαν τα υψώματα. Τραυματίαι εκ του Συντάγματος πλέον των 50 και νεκροί 6. Εκεί εχάλασεν και το πεδινόν πυροβόλον και τα βληδοφόρα του πυροβόλου και ετραυματίσε ένα λοχαγόν και ένα ταγματάρχην του πυροβολικού και 15 άνδρας και 6 νεκρούς. Κατόπιν κατελήφθησαν τα υψώματα Ακτσάλ Νταγ, όπου καταυλισμός δύο μεραρχιών, το ύψωμα Ζεωκαρκ και αναχωρήσαμεν. Δύο τρεις ώρες εύρωμεν τους φούρνους του Σώματος και καταυλισμός ενός Σώματος. Εκεί περι ώραν 15ην ήλθεν ο Διάδοχος, χωρίς κανεις να γνωρίζη, επί αυτοκινήτου και συνεχάρη το Σύνταγμά μας. Μας έφθασεν βαδίζοντας προς Κιουτάχειαν εις το 24ον χιλιόμετρον, αυτοί παρέμειναν εις το Σολτάν Αγά, πλησίον δε αυτού ήτο κάποια θρύση απέχουσα τρία χιλιόμετρα προς 19ον με 20ον. Εμείναμεν το μεσημέρι και εξακολουθήσαμεν, εφθάσαμεν εις το 15ον χιλιόμετρον, έξωθεν Κιουταχειάς, όπου εμείναμεν την νύκτα. Την πρωίαν, ώραν 10ην, ανεχωρήσαμεν προς τα οπίσω όπως φθάσωμεν και καταλάβωμεν τον σταθμόν Σοεκονλάρ. Εκεί εμείναμεν μίαν ώραν. Περι την ώραν 23ην της 5ης του μηνός εγένετο εκκίνησις, όπου εβαδίσσαμεν προς Σιντή Γαζή. Εβαδίσσαμεν και εφθάσαμεν εις κάποιον χωρίον, εκεί ήλθον και τα άλλα δύο Συντάγματα, 2ον και 3ον, εφθάσαμεν περι ώραν 10ην την πρωίαν, εκινήσαμεν περι ώραν 5ην πρωινήν βαδίζοντες μέσα εις δάση και εφθάσαμεν εις το απέναντι του ποταμού Σειντί Ισπάτ. Εκεί εμείναμεν την νύκτα. Την πρωίαν ο εχθρός οπισθοχώρει προς το Σεντή Φαζή και κατά την οπισθοχώρησιν ετραυματίσθη εις αξιωματικούς των και συνελήφθησαν και αιχμάλωτοι. Πλείστοι έσπαζον τα όπλα των και ήρχοντο και παρεδίδοντο εις ημάς.

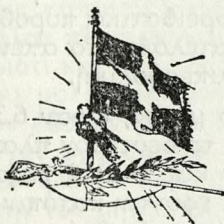
Την πρωίαν περι ώραν 5ην έκαμαν αιφνιδιασμόν εις Τρίτον Σύνταγμα και έκαμαν μάχην επί τρώων και πλέον, ημεις δε ακολουθήσαμεν την νότιον χαράδραν του τομέως, όπου περι ώραν 11ην συνεπλάκημεν με τον εχθρόν και έβαλε με το θαρύ πυροβολικό του εντός της χαράδρας, της παρυφής του χωρίου. Μόλις εκινήσαμεν δια τα απέναντι υψώματα, η πρώτη διμοιρία πολυβόλων, ο εχθρός εννόησεν ότι μέσα εις χαράδραν είναι και άλλοι πολλοί και έβαλλεν αδιακόπως. Εκεί εφόνευσε δύο και τρία ζώα και ετραυματίσε δύο, έβαλεν δε αδιακόπως και προς ημάς και μόλις εφθάσαμεν εις κάποιον ποταμόν, που ήτο θάθους ενός μέτρον και τα ζώα ήτο δύσκολον να περάσουν, διότι ήσαν φορτωμένα πυρομαχικά και πολυβόλα. Τέλος, αφού μας έρριξεν πέντε-έξι οβίδες, περάσαμεν και ηρχίσασαμεν τρέχοντες και κατελάβαμεν τα υψώματα όπου ο εχθρός έτρεχε να καταλάβη τα υψώματα τα όπισθεν του Εϊραντζή. Εκεί έστησεν τα ορειβατικά πυροβόλα και έβαλεν προς ημάς αλλά κάμαμε κύκλον και κατέλαβεν τα απέναντι αυτών υψώματα. Η δίψα, κούραση και ζέστη ήτο υπερβολική.

Την πρωίαν της 8ης του μηνός, ώραν 6.30' ανεχώρησαν πρώτα το πρώτον Τάγμα και κατόπιν το δεύτερον πλαγίως του Σεντή Φαζή. Εκεί ήσαν πλέον των 500 ιππέων και πολλοί πεζοί. Τους έβαλεν το πυροβολικό μας, ορειβατικό, και έφυγαν κατόπιν διώρου μάχης. Επεσον εις τα υψώματα τα οποία κατείχον. Το δεύτερον και πρώτον μη γνωρίζον-

τας ότι ήσαν δικοί μας, έβαλον ιδικά όλα τα πολυβόλα και παρετάχθησαν αναμένοντες. Μόλις έφθασαν καλπάζοντες έβαλον βολήν θεριστικάς. Εκεί νεκροί ήσαν πολλοί και τραυματίαι εκ μέρους του εχθρού, εξ ημών μέχρι 10 τραυματίαι. Εκεί επήραμεν και 4 πυροβόλα των 4,5 ορειβατικά και τους εκυκλώσαμεν, όπου την νύκτα επρόκειτο να διέλθη όλος ο στρατός ο οπισθοχωρών εκ του Εσκή Σεχήρ — Κιουτάχεια και από παντού απ' εκεί όπου είμεθα ημείς είχαμεν φυλάκια ολόκληρον το Σύνταγμα ενώ ο εχθρός υπελογίζετο πλέον των 30 χιλιάδων, αλλά ήλθαν τμήματα ιππικού και συνεπλάκησαν και ο στρατός δι' άλλης οδού οπισθοχώρησεν.

Την επομένη της 10ης του μηνός ο εχθρός οχυρώθη να αμυνθεί, να οπισθοχωρήσει ο στρατός και οι τραυματίαι εις Τσενκάρ Αζκά και Αράμπ Εϊράν, υψώματα τα οποία αμύνετο και οπισθοχώρη κανονικώς. Κατά την οπισθοχώρησιν τραυματίαι και νεκροί αρκετοί, συνελήφθησαν και 5 ιππείς. Απ' εκεί εφθάσαμεν εις κάποιον χωρίον ονομαζόμενον Χαμιδιά, έξωθεν του χωρίου Μαλιάμπαση, όπου ήτο κάποιος ποταμός και εκεί κατελάβαμεν τα υψώματα Ντους Γεπέ και παραμείναμεν την 11ην, 12ην, 13ην και 14ην του μηνός. Αλλάξαμεν καταυλισμόν και επήγαμεν εις το απέναντι του χωρίου Ματζικέ. Την 15ην ανακαλάβαμεν τα υψώματα διότι ο εχθρός οπισθοχώρει διά Αγκυρα και εκαταλάβαμεν τα υψώματα του Μαλέκ Φαζή. Εκεί καθημερινώς ήρχοντο εις τα φυλάκιά μας άλλ' αιχμαλωτίζοντο καθημερινώς. Ημείς από της 14ης μέχρι της 20ής ήμεθα εφεδρεία, όπου επλύναμεν εις τον πλησίον ποταμόν. Την 21ην αντικατάστησαμεν το δεύτερον Τάγμα και ανελάβαμεν ημείς τον τομέα απέναντι του εχθρού. Την 27ην αντικατεστάθημεν από δεύτερον ουλαμόν του λόχου μας. Την 29ην ήλθεν η πρώτη Μεραρχία, ανέλαβεν την φρούρησιν του τομέως της ιδικής μας Μεραρχίας, ημείς δε ανεχωρήσαμεν. Την 29-7-21, δηλ. την 29ην Ιουλίου 1921 ολόκληρος η Μεραρχία ήλθεν εις απόστασιν τεσσάρων ωρών όπου παραμείναμεν επί 5 ημέρας, όπου ήτο διαταγή να γίνη μισθός, να καθαρισθώμεν, να γίνη διανομή ιματισμού και τρόφιμα δικαίως, ήρχοντο ψωμί από ένα τέταρτο ο καθένας. Κατόπιν 8 ημερών ήρχισαν διάφοραι θεωρίαί πώς να συγκρατούμεθα από δίψαν και πώς να ημπορέσωμε με ένα παγούρι νερό να πιούμε 2 ημέρας, όπου κατόπιν μαθαίνουμε ότι πρόκειται περι εκστρατείας κατά της Αγκύρας, οποία θα ήτο το τέλος του πολέμου!

(Συνέχεια και τέλος στο επόμενο)

ΑΓΑΠΑΤΕ ΑΛΛΗΛΟΥΣ

Γράφει απ' τη Θεσσαλονίκη ο Μικροχωρίτης Μήτσος Πασπάλης

Ἐγαπητοὶ φίλοι γειά σας

Και πέρυσι ασχολήθηκα με το ίδιο περίπου θέμα στα αξιόλογα και περίφημα Μικροχωρίτικα Γράμματα και επανέρχομαι και φέτος.

Από τρικλοποδιά σε τρικλοποδιά πάνε οι μεγάλοι κρατούντες και ο Θεός να δώσει το χέρι του. Διότι απ' τη μια μεριά συμφώνησαν και κατέστρεψαν μερικές ατομικές δόμβες και από την άλλη μεριά οι μεν Αμερικάνοι ψήφισαν πολλά εκατομμύρια δολάρια για τον ηόλεμο των άστρων' το ίδιο πράγμα έκαμε για πρώτη φορά ο πτωχός συγγενής, η Αγγλία. Απ' την άλλη μεριά η Ρωσία θα στείλει στο διάστημα λείει, ένα μεγάλο σιδερένιο λύκο, βάρους 400 τόννων!

Εγώ δεν είμαι μοιρολάτρης, ανήκω στην κατηγορία των ανθρώπων που λείει, ερευνάτε τας γραφάς.

Όταν ρώτησαν το Χριστό οι Μαθητές του, τότε θα ξανάρθει να κρίνει τον κόσμο, τους απάντησε: «Όταν ανθίζει η συκή, εγγύς εστί το θέρος».

Επειδή την έχουν μπλοκαρισμένη από παντού τη Ρωσία, με ένα ξαφνικό μπαμ θα πεθάνουν όλοι οι Ρώσοι κι εμιάς θα μας σκοτώσουν οι πεθαμένοι. Διότι σε κάθε πύραυλο που έχουν οι Ρώσοι, έχουν έναν στρατιώτη που κάθεται στο κάθισμα. Ἐμια πεθαίνει ο στρατιώτης, θα πέσει κάτω, διότι το κάθισμα είναι διακόπτης.

Τότε ο πύραυλος θα πέσει εκεί που θέλουν.

Ο διακόπτης αυτός είναι ηλεκτρικός με ρεύμα μπαταριών.

Η χώρα μας πολύ πλούσια σε ανωμαλίες και άρχισε από τον Καποδίστρια, τον πρώτο κυβερνήτη της χώρας μας τον περασμένο αιώνα και αν πούμε για τούτον τον αιώνα, ξεπεράσαμε όλα τα κράτη.

Αρχή έγινε το 1912 εδώ στη Θεσσαλονίκη, που σκότωσαν τον Βασιλέα Γεώργιο τον Α'. Αιτία, η βασίλισσα Σοφία, που ήταν αδελφή του Κάιζερ. Δεν γλύτωσε τότε η Μοναρχία στη χώρα μας, την έδιωξε ο Ελ. Βενιζέλος. Αλλά το 1920 επανήλθε ο βασιλέας με την παρέα του και το 1922 ο Πλαστήρας με την παρέα του τον ξανάδιωξε. Αλλά έκανε ένα μεγάλο λάθος, ο πολύ καλός αυτός Στρατιώτης, ο οποίος πιστεύω θα ντρέπεται και πεθαμένος.

Τον Βενιζέλο τον γέλασαν οι μεγάλοι μας σύμμαχοι τότε και έκαμε τη Μικρασιατική εκστρατεία, που μας έρριξαν στη θάλασσα όχι οι Τούρκοι αλλά οι Αγγλογάλλοι, οι οποίοι ενίσχυσαν τον Μουσταφά Κεμάλ, μας έπιασαν πέντε στρατηγούς αιχμαλώτους, τους Κλάδο, Κλαδά, Διγενή, Δημιρά και Τρικούπη κι εμείς πιάσαμε μόνον ένα στη Θράκη, τον Τζαφέρ Ταγιάρ.

Λέγω ότι θα ντρέπεται έστω και πεθαμένος ο Πλαστήρας, διότι ήταν άριστος στρατιώτης και καλός πατριώτης, διότι το 1920 τον Νοέμβριο, που έγιναν εκλογές, θγήκε ο Γούναρης και ξανάφερε το βασιλιά.

Την εκστρατεία της Μικράς Ασίας την κάναμε το 1919.

Και ερωτάται, ήσαν προδότες οι έξη εκτελεσθέντες;

Ο Γούναρης ήταν ένας άριστος δικηγόρος και πτωχός. Διαρκούσης της εκστρατείας πήγε στο Λονδρίνο και ζήτησε βοήθεια και δεν έδωσαν οι Ἄγγλοι.

Συνεκάλεσε τότε Υπουργικό Συμβούλιο και ρητόρευε όλη τη νύχτα και την φράση «περίπλεκτος περιπλακείσα περιπλεκόμενη κατάσταση» την είπε επτά φορές και από την πτέρυγα του Βενιζελικού κόμματος ακούστηκε να λείει κάποιος βουλευτής ότι, ο κύριος Πρόεδρος παρεφρόνησε.

Αμέσως, ως από μηχανής θεός, ακούγεται να φωνάζει κάποιος: «Εύρηκα, εύρη-

ΕΙΡΗΝΗ

Ο Ο.Η.Ε. καθώρισε το 1986 σαν Χρόνο Αγώνα για την Παγκόσμια ΕΙΡΗΝΗ (Γράφω στη νεολαία που δεν γνώρισε τα κακά του πολέμου, εγώ που στο πετσί μου τάχω υπερδοκιμάσει. Κάθε λογικός ας αναλογιστεί το καθήκον του)

Άλφα, Βήτα, Γάμα, Δέλτα
μα και μέχρι το Ωμέγα
όλα τα βιβλία φέρτα
και μολύβι και χαρτί
για να γράψω κάτι τι
στον πατέρα, τη μητέρα
στον παππού και τη γιαγιά
και σε όλα τα παιδιά
όπου ζούνε στο ντουινιά
άσπρα, μαύρα, κίτρινα.

★

ΕΙΡΗΝΗ, ΜΟΡΦΩΣΗ, ΔΟΥΛΕΙΑ

αν εξασφαλιστούν σωστά
για ολόκληρη την ανθρωπιά
όπου ζει σ' αυτή τη γη
ή σε κάμπους ή σε βουνά
που μέρα νύχτα αγωνιά
σε θάλασσες και στη στεριά
κι αγαπάει όλη τη φύση
δέντρα, ζώα και πουλιά
τα λελούδια αγκαλιά
τα πηγαίνει κάθε μέρα
στους προγόνους που εκτιμά
τους κακούς περιφρονά.

★

Μα υπάρχουν και κακοί
που σκοπός τους στη ζωή
δεν είναι ολονών η προκοπή
αλλά θέλουν μόν' αυτοί

κάνοντας εκμετάλλευση
των φτωχών τη δούλεψη
και πολέμους ετοιμάζουν
να κερδίζουν πιο πολλά
οι παραγωγοί των όπλων
τραπεζίτες, στρατηγί
του Χριστού οι οπαδοί
και σταυρούς μεγάλους κάνουν
Δεσποτάδες στα αλώνια
εφοπλιστών, μεγαλεμπόρων

★

Ευλογάν εκπροσωπώντας
το Χριστό για νέα κέρδη
μα ο Χριστός όταν τους είδε
να πλουτίζουν στο ναό
θύμωσε πρώτη φορά
το μαστίγιο σηκώνει
και τους διώχνει από εκεί
και στους Αποστόλους λέει
ευκολότερα θα μπει
μια τριχιά πολύ χοντρή
στη μικρή τρύπα θελόνας
παρά πλούσιος υποκριτής
σε χριστιανών γιορτή.

★

Οι φτωχοί εργατικοί
μες στη δύσκολη δουλειά
βλαστημάν καμιά φορά
όμως τρώγοντας φτωχά

κα». Αυτός ήταν ο υπουργός Οικονομικών Πρωτοπαπαδάκης, ο οποίος έβγαλε από την τσέπη του ένα χιλιάρικο και το έκοψε στη μέση.

Με τον τρόπο αυτό συνεχίστηκε ο πόλεμος στη Μικρά Ασία μέχρι το 1922.

Την πελαγοδρομία αυτή την κάνω μόνον και μόνον: ότι η πολιτική είναι μεγάλη αρρώστεια. Ευτυχώς το προσφυγικό στοιχείο που κατέκλυσε την Ελλάδα, ήταν πιο ξύπνιο από εμάς τους γηγενείς, αφομοιώθηκε, προσαρμόστηκε κι αναδείχτηκε πάρα πολύ γρήγορα και έτσι επανδρώθηκε όλη η ακριτική περιοχή της χώρας μας.

Ευχαριστώ για τη φιλοξενία

Μήτσος Πασαλάης, 19 Γενάρη 1989

δεν αφήνουν νηστικό
που τυχόν παραβρεθεί
οδοιπόρος που δεν έχει
στο γιατρό να κοιταχτεί.

★

Οι εργάτες, οι αγρότες
που δουλεύουν σκληρά
και από τη παραγωγή τους
εξασφαλίζεται όλων η ζωή,
την παραγωγή τους κλέβουν
οι εμπόροι με λεφτά
και τα κανονίζουν έτσι
οι παραγωγοί φτωχοί
και οι εργάτες νηστικοί
και ο ιδρώτας στο πουγκί.
Οι αστοί ντροπή την έχουν
τη χειρονακτική δουλειά

★

Θέλουν πάντα να κερδίζουν
καθισμένοι στα χαλιά
και πριν τα φαγοπότια το Χριστό
παρακαλούν
έτσι νάναι και για πάντα
Μα ο Χριστός παλιά είχε πει

κλήμα που καρπό δεν κάνει
κόψιμο και στη φωτιά.

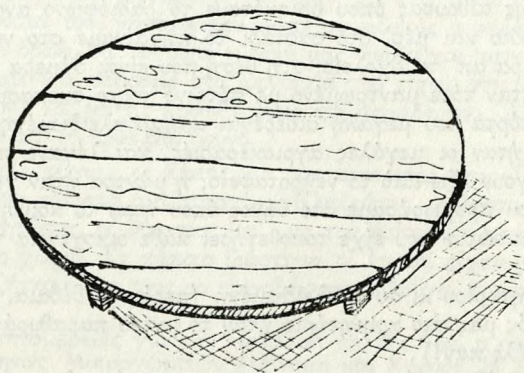
★

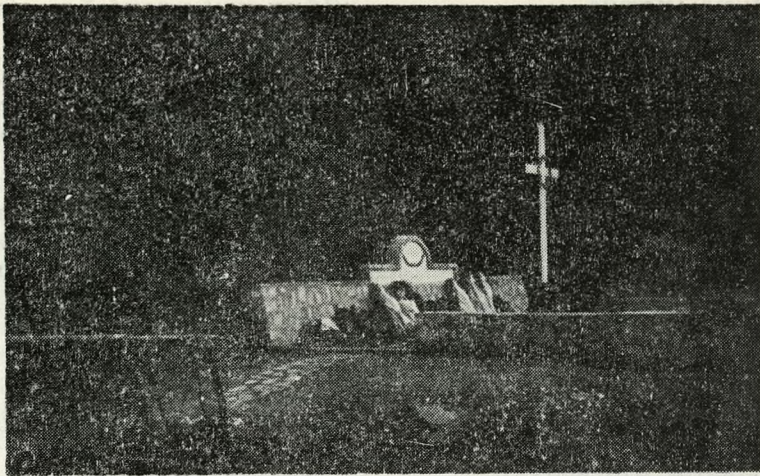
Αναγνώστη εσύ τι κάνεις,
σκέφτεσαι κάθε πρωί
ότι οι ιμπεριαλιστές
ετοιμάζουν πόλεμο, καταστροφή
εξαφάνιση κάθε ζωής πάνω
στη Γη;

★

Ένας τρόπος τώρα μένει
ενωμένοι όλοι οι λαοί
να παλέψουμε εγώ και συ
για να σώσουμε τη Γη
καταστρέφοντας τα όπλα
μαζί μ' αυτούς που τα πουλάν
και να ζει η ανθρωπότητα
δίχως πλούσιοι και φτωχοί
μ' ένα νόμο θα δουλεύουν
άσπροι, μαύροι, κίτρινοι
και είναι αρκετή η γη
για να ζουν όλοι οι λαοί
δίχως σύνορα και ράτσες
ελεύθεροι με προκοπή.

I. Μανίκας

ΚΑΙ ΔΙΗΓΩΝΤΑΣ ΤΑ ΜΗΝ ΚΛΑΙΣΙ!

του Χρ. Γ. Γιαννακόπουλου

Γ'

Ξανά στο χωριό. Στο Σχολείο είχαμε ένα ραδιόφωνο, που ήταν η παρηγοριά μας ακούγοντας κάθε βράδυ από την αρχή του πολέμου ειδήσεις. Το ραδιόφωνο λοιπόν αυτό έπρεπε τώρα να το προστατέψουμε μη μας το πάρουν οι φασίστες, γιατί ήταν παράνομο. Την υπόθεση αυτή την ανέθεσε η οργάνωση στη δική μας τριάδα: Διον. Ζορμπαλάς — Χρ. Γιαννακόπουλος — Γιάννης Κομπορόζος. Θα έπρεπε μετά τις βραδυνές ειδήσεις του Β.Β.Σ. να κρύβουμε το ράδιο σε κάποιο σημείο, που να μην το ξέρει άλλος κανείς. Και νομίζω ότι έπεσαν διάνα πάνω στη δική μας τριάδα.

Τελειώνοντας λοιπόν οι ειδήσεις, και φεύγοντας ο κόσμος για τα σπίτια του, αφού έκλειναν και τα καφενεία, εμείς οι τρεις, που αφήναμε από νωρίτερα την πετούγια κάποιου παράθυρου της αίθουσας όπου βρισκότανε το ραδιόφωνο ανοιχτή, μπαίναμε μέσα, παίρναμε το ράδιο και μέσ' στο σκοτάδι το πηγαίναμε στο νεκροταφείο, που βρισκόταν λίγο πιο πέρα απ' το Σχολείο, στη θέση που είναι σήμερα η Παιδική Χαρά. Το νεκροταφείο ήταν τότε μαντρωμένο με πέτρινο τοίχο σκεπασμένο με μεγάλες πέτρινες πλάκες. Η πόρτα του μεγάλη σιδερένια αμπαροκλειδωμένη. Από τη μεριά του Κουτσούκη, που ήταν οι μεγάλες αγριοκερασιές, και λέγανε πως δεν άφηναν τους πεθαμένους να βγουν έξω από το νεκροταφείο, η μάντρα ήταν χαμηλότερη. Από κει πηδήσαμε μέσα και προχωρήσαμε στο βάθος όπου ήταν το κοιμητήριο. Μια αποθήκη γεμάτη ξύλινα κιβώτια που είχε τοποθετήσει κάθε οικογένεια τα κόκκαλα των πεθαμένων τους.

Η πόρτα του κοιμητηρίου κι αυτή κλειδωμένη (περίεργο δέβαια, ποιός θα τάκλεθε) και η μόνη είσοδός μας στο κοιμητήριο ήταν το μικρό παραθυράκι, που δεν είχε τζαμλίκια (αυτά μας έλειπαν!).

Τοποθετούσαμε το ράδιο ανάμεσα στις κάσες με τα κόκκαλα και φεύγαμε. Αυτό

το νυχτερινό δρομολόγιο συνεχίστηκε κάμποσες νύχτες, μέχρι που το συνηθίσαμε πλέον με κλειστά τα μάτια. Οπότε αποφασίσαμε να πηδάει ο ένας μόνον από μας, να τοποθετεί το ράδιο στα γρήγορα και να φεύγουμε. Επειδή ο Γιάννης φορούσε γυαλιά τον αποκλείσαμε, να μην σκοπιάσει μέσα στο σκοτάδι. Ο Νύσιος είχε όλη την ημέρα τόσο οργανωτική δουλειά, που δεν μ' άφηγε το φιλότιμο να του πω μπες και τη νύχτα στο κοιμητήριο. Έτσι έμπαινα μόνος μου μέσα στο νεκροταφείο, στη συνέχεια μέσα στο κοιμητήριο, τοποθετούσα στα γρήγορα το ράδιο στη θέση του και ξανάβγαίνα έξω από τη μάντρα, όπου με περίμεναν και φεύγαμε.

Ένα βράδυ με διαβολεμένο σκοτάδι, που δεν έβρισκε το ένα σου χέρι το άλλο, καθώς έφτασα με το ραδιόφωνο στο παράθυρο του κοιμητηρίου και ετοιμαζόμουν να μπω μέσα, πεδικλώθηκα από ένα μαλλιαρό πράγμα. Πέφτοντας πάνω του ακούω να θγάζει άναρθρες στριγγλιές, που έκαναν τις τρίχες της κεφαλής μου να σηκωθούν σαν σκαντζόχοιρος. Παρατάω το ράδιο και προσπαθώντας να στηριχθώ κάπου, έπιασα το διάσλο απ' τα κέρατα! Πήγα να παλαθώσω, ώσπου να καταλάβω ότι ήταν ένα μαύρο αρνί, πιο μαύρο απ' το σκοτάδι, που είχε απαγκιάσει εκεί να ξεφυγήσει. Όταν θγήκα έξω, τους είπα τι έπαθα και ξεκαρδιστήκαμε και οι τρεις στα γέλια.

Κάπου, αυτή την εποχή, βλέπουμε ένα πρωινό μια φάλαγγα Ιταλών να έρχεται προς το χωριό. Όσοι είχαμε ξυπνήσει νωρίς και τους πήραμε χαμπάρι, βάλαμε τις φωμές από σπίτι σε σπίτι, ξεσηκώνοντας τον κόσμο, να φύγουν αμέσως έξω απ, το χωριό, γιατί οι φασίστες δεν έχουν μπέσα. Όσοι μας πίστεψαν φύγανε, οι άλλοι που μείνανε πιστεύοντας στο «εμείς δεν τους πειράζουμε κι εκείνοι δεν θα μας πειράξουν» πιάστηκαν όλοι όμηροι και οδηγήθηκαν στις φυλακές Λαμίας. Ταλαιπωρία αφάνταστη, η ζωή τους κρεμόταν από μια κλωστή. Σε συνέχεια μεταγωγή στις φυλακές Αβέρωφ στην Αθήνα.

Μεταξύ των συλληφθέντων στο χωριό βρέθηκε και ο φίλος μας Γιάννης Κομπορόζος, που δεν πρόλαβε να ξεφύγει μαζί μας. Τον εκτέλεσαν ύστερα από βασανιστήρια στα Καστέλια Φθιώτιδας.* Τον φίλο μας τον Γιάννη ποτέ δεν τον ξεχάσαμε.

Νεώτερα και συγυλονιστικότερα νέα μάθαμε στο χωριό, ότι δημιουργήθηκε αντάρτικο δικό μας. Κάποιος πατριώτης, που τον λέγανε Άρη Βελουχιώτη, δγήκε στα βουνά της περιοχής μας με ομάδα αντιστασιακών και πήραν τα όπλα του ξεσηκωμού. Δημιουργήθηκε πιο ο ΕΛΑΣ. Πού μας κράταγες τότε! Θάρρος, ηθικό ανεβασμένο, προσμονή και περισσότερη δουλειά.

Ο φίλος μου ο Διονύσης Ζορμπαλάς, που ήταν βέβαια άλλο πράγμα στον Αγώνα, δεν τον έπιανες πουθενά σε οργανωτικές δουλειές. Δεν μπορούσε στα λόγια να τον αντικρούσει κανείς. Μωρέ και δίκιο νάχες σ' έκανε να πιστέψεις πως έχεις άδικο. Δικηγόρος σου λέω, ήταν γεννημένος για αρχηγός, εγώ τουλάχιστον ήμουνα ντουμπάρι στη θεωρία μπροστά του, μονάχα που ήμουν συνειδητός αγωνιστής. Μου λέει λοιπόν ο Νήσιος πως το βράδυ θα φύγουμε η δική μας ομάδα και καναδυό άτομα ακόμη για το Κλαψί. Φύγαμε και φτάσαμε στα μαντάνια που είχαν στη νεροστριδιά κάπες έτοιμες να τις πάρουμε και να τις προωθήσουμε στην ομάδα του Άρη Βελουχιώτη, γιατί έχουν πουντιάσει απ' το κρύο στο βουνό.

Χωρίς φασαρία φύγανε οι κάπες για τον προορισμό τους. Τη δουλειά την είχαν στήσει όμορφα δυο αδέρφια αντιστασιακοί Κλαψιώτες, οι Μπακογιανναίοι, ο Ταξιάρχης και ο Παναγιώτης, οι δυο τους μαζί με τον Αντρέα Κοντύλη.

Γυρίσαμε στο χωριό. Σε κάποιο διάστημα οι Ιταλοί είχαν μάθει πως έχουμε ένα ραδιόφωνο και ζήτησαν να τους το παραδώσουμε. Φεύγω από το χωριό για το Καρ-

* (Σ.Σ.). Λεπτομέρειες για την εκτέλεσή του θα βρει ο αναγνώστης στην έκδοση της Αδελφότητας Μικροχωριτών («Μνήμη και Χρέος», Η Συμβολή του Μικρού Χωριού στη Εθνική Αντίσταση, 1941 - 1944), Αθήνα 1983.

πηνήσι και συναντάω τον Τέλη Θάνο, που μου δίνει σύνδεση για το χωριό Καλεσμένο με τον Μήτσο Τσαυγκρή υπεύθυνο του χωριού του. Τον συνάντησα και αργά τη νύχτα θγήκαμε ψηλά στο βουνό όπου συναντασαμε την αντάρτικη ομάδα του Άθβυ Ρουμελιώτη για να τους ειδοποιήσω να έρθουν στο χωριό να πάρουν το ράδιο, ούτως ώστε να δικαιολογηθεί ο Πρόεδρος του χωριού λέγοντας πως μας το πήραν οι αντάρτες. Περιμένα εκεί δυο μέρες αλλά ο Άθως δεν φάνηκε και γύρισα στο χωριό, όπου έμαθα ότι τακτοποιήθηκε η δουλειά για το ράδιο.

Η οργάνωση του χωριού μας δυνάμωσε πάρα πολύ. Μηνύματα αντίστασης έρχονταν απ' όλα τα χωριά, απ' όλες τις περιοχές της πατρίδας μας. Το όνομα Άρης έγινε θρύλος. Περνώντας από κάθε χωριό με την ομάδα του έδινε θάρρος, ελπίδα, χαρά και αισιοδοξία. Οι πρώτες ενέργειές του, διαλύοντας όλα τα αστυνομικά τμήματα που υπηρέτουσαν τον στρατό κατοχής, μας έδωσε περηφάνεια και αποφασιστικότητα. Καλούσε όλο τον Ελληνικό λαό σε αντίσταση. Μας ήταν αυτό το κάλεσμα τόσο δυνατό, τόσο θαυμάσιο, τόσο αυθόρμητο σαν το κάλεσμα της καμπάνας της εκκλησιάς σε ώρα λειτουργίας. Κανείς δεν επέβαλε, κανείς δεν πίεζε τον κόσμο να πάρουν υποχρεωτικά τα όπλα του ξεσηκωμού. Όμως η αντίσταση έγινε συνείδηση, έγινε θρησκεία, έγινε πίστη.

Τον Άρη, με το πρώτο ένοπλο αντιστασιακό τμήμα, τον γνωρίσαμε από πολύ κοντά όλοι εμείς οι Ρουμελιώτες. Δεν θέλω όμως ν' αρχίσω να πλέκω εγκώμιο γι' αυτόν τον άνθρωπο γιατί φοβάμαι μήπως μειώσω την εικόνα και το πνεύμα της εποχής εκείνης. Το πρώτο αυτό ένοπλο τμήμα ήταν για μας τουλάχιστον τους Ρουμελιώτες και τους Θεσσαλούς μια ψυχική ανάταση. Όλοι αισθανθήκαμε ότι δεν πάει χαμένος ο καθημερινός μας αγώνας στο ΕΑΜ. Νιώσαμε ότι προχωράμε πιο δυναμικά στον κεντρικό στόχο της αντίστασης, το τσάκισμα του φασισμού οπουδήποτε και με οποιοδήποτε τρόπο. Η πρώτη αυτή ομάδα ήταν για μας τους χωριάτες η ίδια ομάδα του Σπάρτακου κατά τη ρωμαϊκή εποχή. Ήταν οι Μαρκομποτσαραίοι και οι Κολοκωτρωνάιοι της εποχής της Τουρκοκρατίας. Ήταν η συνέχεια του Ελληνοϊταλικού πολέμου. Ήταν ο ίδιος όπως πάντα, ο λαός που δεν άντεξε, δεν αντέχει και δεν θ' αντέξει ποτέ τη σκλαδιά. Ήταν ξανά, όπως πάντα, οι πρώτοι εκείνοι λεβέντες με τ' άριματά τους και τις γενειάδες τους, γεμάτοι σφρίγος και φλόγα γιαλευτεριά, μορφές που χαραχτηκαν στη μνήμη μας με ανεξίτηλα χρώματα.

Όταν έφθανε η ομάδα εκείνη στην πλατεία κάποιου χωριού, έτρεχε ο κόσμος όλος να τους δουν, να τους χαρούν τα μάτια τους, σαν κάτι το απίστευτο, που γεννιόταν μέσα στο χαλασμό της εποχής εκείνης. Μαζεύοναν όλοι γύρω τους και οι τελευταίοι σηκώνονταν στις μύτες των ποδιών τους να προλάβουν να χαρούν αυτή την εικόνα κι όλοι ρωτούσαν ο ένας τον άλλον, «ποιός είναι αυτός που μιλάει συναγωνιστή;». Ο άλλος απαντούσε με καμάρι, σταθερά λες και τον ήξερε από χρόνια, «είναι ο Άρης Βελουχιώτης, δεν τον γνωρίζεις;».

Ο Άρης, που όλη η Ρούμελη τον έλεγε πάντα μόνο Άρη, χωρίς να χρειάζεται να λέγε και Βελουχιώτης, γιατί τον ένιωθαν σαν δικό τους άνθρωπο, άρχιζε αμέσως να μιλάει και να απαντάει στις ερωτήσεις όλων. Τον έβλεπες χαρούμενο και ευχάριστο με τα αστραφτερά μαύρα μάτια του, την κατάμαυρη, πυκνή, μακρυά γενειάδα του και το μαύρο καλπάκι στο κεφάλι του να μιλάει στον κόσμο μ' ένα τρόπο απλό και κατανοητό για πράγματα πρωτόγνωρα, που ποτέ δεν είχαν ακούσει προηγουμένως. Κι όμως ένιωθαν πως ήταν καθαρά δικά τους θέματα καταχωνιασμένα κάτω απ' την ψυχή τους μα που ποτέ δεν τα είχαν ξεθάψει.

Δίπλα στον Άρη στεκόταν ο Περικλής «ο πρωτόκλητος» θα μπορούσα να τον αποκαλέσω, γιατί έτσι άρχισε να δημιουργείται ο πρώτος πυρήνας του ΕΛΑΣ. Νέος και ο Περικλής γύρω στα 27 του χρόνια, φίλος και πατριώτης του Άρη απ' τη

Λαμία, ψηλός, γεροδεμένος με πλούσια κι αυτός γενειάδα και μαλλιά που χρύσιζαν στον ήλιο σαν το χρώμα του ώριμου κάστανου. Είχε θυσιάνι μπερέ στο κεφάλι, που έγγραφε με χρυσοκέντητο μπερσαίμι τη λέξη Ε.Λ.Α.Σ.

Πιο πέρα ξεχώριζες με την πρώτη ματιά έναν άλλο νέο, σοβαρό και λιγομίλητο που τον λέγανε Πελοπίδα, από την Περαχώρα Λουτρακίου. Ο Π. Λάσκος της Κ. Επιτροπής, ήσυχος, είχε έλθει με τον Άρη από το Κόμμα. Ο Άθως από την Ευρυτανία. Στην άκρη της πλατείας στεκόταν ακουμπισμένος στο όπλο του ένας ωραίος έφηβος κι άρχισε να μιλάει στους συγκεντρωμένους γύρω του. Τα πρώτα του λόγια ήταν «άμες δε γεσόμεθα πολλώ κάρονες». Τον λέγανε Νικηφόρο, ήταν απ' τον Παργασσό. Όλοι ρωτούσανε, όλοι μαθαίνανε: εκείνος είναι ο Μπελής απ' την Ομβριακή, ο νέος ο ψηλός δίπλα του είναι δάσκαλος από το Δερελί, τον

Ο Χρήστος Γιαννακόπουλος με την οικογένειά του λίγο πριν την έκρηξη του πολέμου.

λένε Νίκο Καρκάνη. Να κι ο Διομήδης απ' την Υπάτη. Τον παπὰ πιο πέρα με τα άρματά του τον λένε παπα - Κουμπούρα. Αυτός εκεί είναι Κρητικός, τον λένε Θησέα. Να ο Άνεμος, να ο Βάγκχος και οι δυο είναι Καρπενησιώτες, ο Νικήτας, ο Ερμής κι ο Λυκούργος.

Ακόμα σήμερα, ύστερα από μισό αιώνα, μ' άσπρα μαλλιά όσοι ζούμε, όταν περάσει απ' τη θύμησή μας μια εικόνα της εποχής εκείνης, θα διακρίνει κανείς αν μας

παρατηρήσει ένα αμυδρό γλυκόπικρο χαμόγελο να αυλακώνει το πρόσωπό μας.

Με τη διάλυση των αστυνομικών τμημάτων από τον ΕΛΑΣ, ανέλαβε τη δικαιοσύνη το ΕΑΜ. Δημιουργήθηκε η Αυτοδιοίκηση και το Λαϊκό Δικαστήριο που έπαιρνε σωστές και μυαλωμένες αποφάσεις. Είχαμε βέβαια και Πρόεδρο του Δικαστηρίου τον συγχωριανό μας δικηγόρο Πάνο Παναγιωτόπουλο, που ήταν αγαπητός απ' όλο το χωριό, αλλά και οι σύμβουλοι από τους πιο συνετούς συγχωριανούς μας. Ο Παναγιωτόπουλος είχε βέβαια πάρει τη θέση του, ως Πρόεδρου, πολύ σοβαρά και ο κόσμος κατάλαβε ότι δεν γίνονται αστεία χάριν της γνωριμίας μας. Πάρα πολλές περιπτώσεις διαφορών εκδικάστηκαν με επιδίωξη συνήθως τον συμβιβασμό.

Κάποτε ο Παν. Παναγιωτόπουλος δίκασε έναν κτηνοτρόφο Σελιώτη γιατί έρριξε τα πρόβατά του προς τη δική μας περιοχή στη Χελιδώνα και φάγανε τα άνυδρα καλαμπόκια, που είχε σπείρει στο χωράφι του κάποιος δικός μας χωριανός. Ο Σελιώτης το είχε πάρει στο αστείο, όταν είδε πως όλοι στο δικαστήριο ήταν γνωστοί του. Μόλις όμως άκουσε την απόφαση του δικαστηρίου, που έλεγε να δώσει ο Σελιώτης στον Μικροχωρίτη οκτώ οκάδες καλαμπόκι, σύμφωνα με την εκτίμηση που έκαναν οι εμπειρογνώμονες, βλέπομε τον Σελιώτη και έπεσε κάτω λιπόθυμος. Βέβαια μια χούφτα καλαμπόκι την εποχή εκείνη ήταν υπόθεση ζωής.

Οι υποθέσεις πολλές φορές είχαν και τα φαϊδρά τους. Ο αγροφύλακας κατέθεσε στο Λαϊκό Δικαστήριο την καταγγελία, ότι είδε έναν συγχωριανό μας, ο οποίος περνούοντας στο δρόμο το φθινόπωρο, όταν ωριμάζαν τα καρύδια και πέφταν, έβαλε στην τσέπη του λίγα καρύδια από κάποια καρυδιά που έγερναν οι κλώνοι της πάνω στο δρόμο. Το δικαστήριο φυσικά δεν το θεώρησε σοβαρό το θέμα, αλλά θέλοντας να συνετίσει περισσότερο όλο το ακροατήριο, μας ανέλυσε την περίπτωση πως αν τύχαινε να περάσουμε πολλοί την ίδια μέρα κάτω απ' την καρυδιά και παίρναμε όλοι από δυο καρύδια, δεν θα έμενε τίποτα για τον ιδιοκτήτη. Θάπρεπε λοιπόν να σεβόμαστε ο ένας το δίκιο του άλλου. Ρωτάει λοιπόν τότε ο Πρόεδρος:

— Δεν μου λες κατηγορούμενη, ήταν σωστό αυτό το πράγμα, να καταδεχτείς εσύ, νοικοκύρης άνθρωπος να δάλεις στην τσέπη σου ξένα καρύδια;

— Όχι, απαντάει ο κατηγορούμενος.

— Θα το ξανακάνεις αυτό; απευθυνόμενος βέβαια σε όλο το ακροατήριο, γιατί όλοι μας συνηθίζαμε να παίρνομε τα καρύδια που έπεφταν στο δρόμο.

— Όχι, απαντάει ξανά ο κατηγορούμενος.

— Και δεν ντράπηκες λίγο, που πήρες ξένα καρύδια; ξαναρωτάει ο Πρόεδρος. Ο κατηγορούμενος με όλη του την ειλικρίνεια και αφέλεια απαντάει:

— Από ποιόν να ντραπώ, απ' την καρυδιά;

Τέλος οι προσπάθειες του Λαϊκού Δικαστηρίου ήταν γόνιμες και σιγά σιγά είχαν μεγάλη απήχηση στη συνείδηση του λαού μας, που δεν είχε ανάγκη πλέον ούτε από χωροφύλακες ούτε από αγροφύλακες. Μόνος του γνώριζε τι πρέπει να κάνει.

Την ίδια εποχή περίπου κάποια νύχτα, προς τη μεριά της Λαμίας, ακούστηκε μια τρομερή έκρηξη. Ήταν το μεγαλύτερο σεισμό της εποχής εκείνης κατά των Γερμανών. Κόπηκε η γέφυρα μαζί με τη σιδηροδρομική γραμμή του Γοργοπόταμου, που ήταν η μόνη γραμμή ανεφοδιασμού των Γερμανών για τις βιλέφεις τους Ευρώπη — Αφρική. Την ανατίναξη την πραγματοποίησε η ομάδα του ΕΛΑΣ με καπετάνιο τον Άρη Βελουχιώτη, μαζί με μικρότερη δύναμη του Ζέρβα που είχε αρχίσει να σκιάχνει δική του ομάδα (ΕΙΛΕΣ), μαζί με Άγγλους κομμιάντος.*

Ο Γοργοπόταμος ήταν η πρώτη αντίσταση για λευτεριά απ' το ναζισμό-φασισμό, το πρώτο μεγάλο χτύπημα σ' ολόκληρη τη σκλαβωμένη Ευρώπη. Η πατοίδα μας ήταν ο μόνος δρόμος για ανεφοδιασμό των Γερμανών με το πέρασμα του Ρόμ-

* Η ανατίναξη έγινε στις 25 Νοεμβρίου 1942. (Σ.Σ.)

μελ στην Αφρική. Το χτύπημα της γέφυρας ήταν το πιο κατάλληλο σημείο να ανακοπεί ο ανεφοδιασμός τους. Οι Άγγλοι προσπάθησαν να πραγματοποιήσουν αυτό το σαμποτάζ με την αντάρτικη ομάδα του Ζέρβα (ΕΔΕΣ), που έφεραν απ' την Ήπειρο και πρόκειται στην Αγγλική αυτοκρατορία. Είδαν όμως ότι ήταν αδύνατο να πραγματοποιηθεί ένα τέτοιο σαμποτάζ και μπροστά στο στρίμωγμα που τους είχαν κάνει οι Γερμανοί στο μέτωπο της Διθύης, άφησαν και τους εγωισμούς και την πολιτική για αργότερα. Πήγαν λοιπόν και συνάντησαν τον ΕΛΑΣ και συμφώνησαν με τον Άρη Βελουχιώτη να πάρει στα σοβαρά το βάρος αυτού του εγχειρήματος μαζί θέβαια με τον Ζέρβα. Ο Άρης φυσικά για μια τέτοια υπόθεση δεν ήθελε δεύτερη κουδέντα. Λίγα λόγια είπε τη νύχτα εκείνη στο Γοργοπόταμο στους αντάρτες του ΕΛΑΣ: «Συναγωνιστές, αν δεν κάνουμε απόψε θρύφαλα τη γέφυρα και τη σιδηροδρομική γραμμή, δεν θα γυρίσουμε κανένας πίσω».

Η γέφυρα τινάχτηκε και το τρομερό μπουμπουνητό απ' το γκρέμισμά της ξεπέρασε τα σύνορα της πατρίδας μας. Ακουστήκε στην Ευρώπη, στον κόσμο ολόκληρο. Η έξαρση του λαού μας τόκαγε τραγούδι: «Βροντάει ο Όλυμπος, αστράφτει η Γκιώνα...». Τραγούδι που ξεσήκωνε όλο τον κόσμο. Πολλά τραγούδια γράφτηκαν την εποχή της Αντίστασης. Άλλα απ' αυτά χάθηκαν, έσθησαν σαν τ' αστέρια που βλέπουμε συχνά τη νύχτα στον ουρανό να περνάνε, να λάμπουν για λίγο κι ύστερα να σβήνουν, να χάνονται για πάντα κι άλλα που έλαμψαν, λάμπουν ακόμα και θα λάμπουν.

Πέρασε ένα μικρό διάστημα και μια μέρα, μετά το Γοργοπόταμο ήρθε στο χωριό μας ο Άρης με το τμήμα του, που είχε δυναμώσει αρκετά. Ήταν κάπου τρεις-τέσσερις διμοιρίες. Σε λίγη ώρα κάποιος παρατηρητήριος είδε μακριά στη θέση «Κόκκινα», στον αμαξιτό δρόμο, που έρχεται από το Καρπενήσι, μεγάλη δύναμη Ιταλών να κατεβαίνει την ποταμιά.

Αμέσως κινητοποιήθηκαν οι αντάρτες και έπιασαν θέσεις στο γεφύρι που υπήρχε ανάμεσα στο χωριό και την εκκλησιά των Αγίων Αποστόλων. Έφτασαν οι Ιταλοί οι αξιωματικοί καθάλα στα άλογά τους και το πεζικό πίσω τους, ανέβαιναν προς το χωριό μας. Οι πιο πολλοί απ' το ανηφορικό μονοπάτι, που έμπαινε στο χωριό γρηγορότερα. Οι αντάρτες του Άρη ήσαν όλοι ένας κι ένας. Βγήκαν στο δουνό για πόλεμο, όχι για εκδρομή. Μαζί τους ήταν κι ένας παπάς, ο «παπα-κουμπούρας». Όταν έφτασαν οι Ιταλοί σε σημείο βολής, αχολόγησε ο τόπος από το ντουφεκίδι. Έβραζε η μάχη κάμποση ώρα και χτυπήθηκαν πολλοί Ιταλοί. Απ' τους δικούς μας σκοτώθηκε μόνον ένας, ο αντάρτης «Κλέαρχος» (Μπίρτσας), παιδί του Γυμνασίου, τον πήρε η σφαίρα στην καρδιά.

Τελείωσε η μάχη και οι αντάρτες έφυγαν προς το χωριό Φυδάκια και οι Ιταλοί που έφεραν νέες ενισχύσεις από το Καρπενήσι, μάζεψαν τους σκοτωμένους τους. Την άλλη μέρα, που γυρίσαμε όλοι οι χωριανοί στο χωριό, ξαναπήγα μαζί με τον Πάνο Κεράνη αργά την νύχτα, με λίγο φεγγάρι, και θάψαμε τον αντάρτη συναγωνιστή μας Κλέαρχο. Ήταν απέναντι απ' το χωριό, στη θέση Τσίρη, λίγο πιο πάνω απ' τη γέφυρα, κάτω από ένα κέδρο. Τον θρήκαμε πεσμένο ανάσκελα να κοιτάει ήρεμος τ' αστέρια. Ούτε χώμα δεν είχε σ' αυτή τη θέση, δράχος σκέτος. Χτίσαμε λίγη ξερολιθιά με πέτρες απ' την κατηφορική μεριά του σκοτωμένου και λίγο με το τσαπί που είχαμε και το φτυάρι και πιο πολύ με τα νύχια μας, σκεπάσαμε με χώμα τον συναγωνιστή μας Κλέαρχο, που τώρα ήταν και συγχωριανός μας.

Είχαν φτάσει πια Χριστούγεννα. Οι Ιταλοί δεν το χωνέψανε αυτό που πάθανε από τον Άρη. Πάλι τους είδαμε να έρχονται. Τότε έφυγε όλο το χωριό. Απαρατήσαμε τα πάντα και τα σπίτια μας ακόμη όλα ανοιχτά, γιατί ξέραμε τι μας περίμενε. Νομίζω πάλι λίγοι γερόντοι μείνανε. Εκείνο το πρωινό δεν άκουγες ούτε φωνές ούτε στριγγλιές. Μόνο γρήγορες κινήσεις και σωστές έβλεπες, ποιά κατεύθυνση θα πάρει

ο καθένας, να κρυφτεί ώσπου να περάσει κι αυτό το κακό. Άλλοι φύγανε προς το Ξηρόρεμα, στα δυο-τρία σπίτια που ήταν εκεί, του μπαρμπα Βασίλη του Κατσιγιάννη και του Καραμέτα. Ψηλότερα, απ' τα Κατώνια οι Δερματιώτες πήρανε χαμπάρι και μας λυπόνανε για την κατάντια μας. Άλλες ομάδες φύγανε δεξιότερα προς την τοποθεσία «Άνθρωπος». Οι γυναίκες με τα παιδιά και τα μωρά τους έτρεχαν με συγκερατημένη απελπισία για να μη δημιουργηθεί πανικός. Η γυναίκα του Θανάση Πλάκα, η Μαργίτσα, τρέχοντας τον ανήφορο για τη Χελιδόνα, την έπιασαν οι πόνοι στο δρόμο και γέννησε ένα αγοράκι. Τρέξανε οι άλλες γυναίκες, ένιψαν το μωρό, το πήραν στην ποδιά τους και συνέχισαν τον ανήφορο. Στο μωρό έδωσαν το όνομα Χρήστος, μια και ήταν μέρες Χριστουγέννων. Αξέχαστα Χριστούγεννα, λες και πέρασε με γεροποτηνή όλοι μέσα στην κατεβασιά, στο ρέμα και προσπαθούσαμε να πιαστούμε από κανένα κούτσουρο.

Πολλοί απ' τους χωριανούς, για να δούμε τι γινόταν κάτω στο χωριό, βγήκαμε ψηλά στη Χελιδόνα, στο «μοναχό τον έλατο». Αρχίζαν οι άτιμοι να βάζουν φωτιά στα σπίτια μας. Τόσος μόθος ετών, τόσες προίκες κορτσιών, τόσα έπιπλα και σύνεργα σπιτιών έγιναν στάχτη. Δεν έμεινε τίποτα όρθιο. Συντρίμμα κι αποκαΐδια όλες οι ελπίδες μας, όλες οι αναμνήσεις μας, όλα τ' αγαπημένα μας. Ο τόπος όλος πνιγόταν από βρειά μυρωδιά καμένου.

Μέχρι που σουρούπωσε κοιτάζαμε όλοι το χωριό μας που χανότανε. Με το νόχτωμα οι φλόγες φάνταζαν σαν τεράστιο καμίνι. Δεν είδα κανέναν να κλαίει. Κουρνιασάμε όλοι κάτω από τα έλατα, χριστουγεννιάτικη νύχτα, χωρίς σκεπάσματα, στην κρυφή της Χελιδώνας.

Το πρωί ξεθεωμένοι από το κρύο, την αύπνια, την πείνα βγήκαμε μια ομάδα και πήγαμε πίσω από τη Χελιδόνα, στο Λάστοβο και μας συνδράμανε πρόθυμα οι Λαστοβίτες. Μας έδωσαν αρκετά κομμάτια φωμι που μας τα βάλανε σε δυο-τρεις τρεβάδες και τα φέραμε στους χωριανούς μας, όπου έγινε η μοιρασιά. Την δεύτερη ή την τρίτη μέρα μάθαμε πως φύγανε οι διαβόλοι απ' το χωριό. Κατεβήκαμε σιγά σιγά και τι να δούμε, βιβλική καταστροφή, άγνωστο τοπίο το χωριό μας. Στις Λόγγοδες, σε μια πατησιά του κτήματος Α. Δημοπούλου, που αργότερα περιήλθε στον Μιχάλη Μουχρίτσα, ο οποίος είχε ήδη βγει στον ΕΛΑΣ, βρήκαμε έντεκα εκτελεσμένους Μικροχωρίτες και Μεγαλοχωρίτες. Τους διέταξαν οι φασίστες να σκάψουν μόνοι τους τους τάφους τους και πού να βρεθεί το κουράγιο στους κακόμοιρους! Ήταν δεν ήταν από μια σπιθαμή θάθος ο κάθε τάφος. Από τη στάση που τους βρήκαμε τους σκοτωμένους, έβλεπες ότι είχανε βάλει τον αγκώνα τους στο πρόσωπο για να προφυλαχτούν από τις ριπές των πολυβόλων, λες και θα τους ρίχνανε κουφέτα σε γάμο. Τα χέρια τους ήταν τσακισμένα από τον καρπό μέχρι τον αγκώνα και τα μάτια τους βγαλμένα από τις σφαίρες στους περισσότερους.

Στον πλάτανο της πλατείας του χωριού μας είχαν κρεμάσει τον Παπα-Βαστάκη, από το Μεγάλο Χωριό, κι ενώ δεν πέθανε τον πήραν ζωντανό μαζί με τον σταθμάρχη Χωροφυλακής Χαρίλαο Κασιμίπα, που είχε αδερφό αντάρτη και τους ρίξανε στο φλεγόμενο σπίτι του γιατρού Ε. Πιτσιόλη, κι έγιναν κι οι δυο στάχτη. Στη θέση αυτή φυτρώσανε δυο πλατάνια αργότερα.

Ρίξαμε μια ματιά στην εκκλησιά του χωριού να δούμε μήπως αυτή τουλάχιστον τη σεβάστησαν και τι να δούμε. Βρωμοκοπούσε ολόκληρη μέσα από την γυαβαλίνα των αλόγων τους, που τα κλείσανε μέσα στην εκκλησιά να μην κρυώσουν τα κακόμοιρα, «πολύ ζωόφιλοι οι φασίστες!». Τις αγελάδες που βρέθηκαν στο χωριό, τις βρήκαμε όλες κομμάτια, σκοτωμένες και ξεκοιλιασμένες. Απ' τις πιο πολλές παίρνανε μόνο το συκώτι. Ένα σκυλι κοντάδι, που είχα σπίτι και τότεγα «Κεμάλ», το βρήκα διπλό, τόσο πολύ κρέας είχε φάει. Το σπίτι μας εξαφανίστηκε, ούτε θεμέλια δεν ξεχώριζες. Αυτή ήταν η «νέα τάξι πραγμάτων». Το σπίτι, το μαγαζί, καθώς

και το παλιό σπίτι, λίγο πιο πάνω, το πατρικό του πατέρα μας, χάθηκαν από τη φωτιά. Αρχίσαμε ξανά απ' την αρχή να ξακρίζουμε τις πέτρες και να ξεμπαζώνουμε καινούρια θεμέλια. Δεν χρειάζεται πολύ φαντασία για να σχηματίσει κανείς μια εικόνα της κατάστασής μας. Όλο το χωριό άρχισε σαν το καταστρεμένο μελίσι να ξαναβάζει καινούριες βάσεις για κατοικία. Νηστικοί και παγωμένοι απ' το κρύο, χωρίς τζάκι, χωρίς στέγη, χωρίς σκεπάσματα μέσα στην καρδιά του χειμώνα. Χριστούγεννα σου λείει ο άλλος. Τέλος το κατάπιαμε κι αυτό.

Μετά τη μάχη του Μικρού Χωριού, η ομάδα του Άρη δυνάμωσε αρκετά. Έτσι δημιουργήθηκε η ανάγκη να χωρίσει σε τμήματα για κάθε περιοχή, για την ευκολότερη μετακίνηση και γρήγορη δράση. Έτσι δημιουργήθηκαν τα αρχηγεία «Ευρυτανίας, Φθιώτιδας, Φωκίδας, Παρνασσίδας» και σε συνέχεια σε άλλες περιοχές. Από το χωριό μας πέρασε σε κάμποσες μέρες ένα από αυτά τα αρχηγεία, το «Αρχηγείο Δομοκού» με καπετάνιους τους Μπελή και Περικλή. Ο Μπελής εκείνη τη μέρα έλειπε, γιατί έτρεχε να τακτοποιήσει την οικογένειά του, γυναίκα και μικρά παιδιά, και άλλαξε τακτικά κατάλυμα από χωριό σε χωριό, μη τυχόν και προδοθούνε. Μιλήσαμε με τον καπετάν Περικλή και ακολουθήσαμε το αρχηγείο του μαζί με τον Πάνο Κεράνη γιατί ήταν καιρός πια να μπούμε σε σκληρότερο αγώνα.

Χαιρέτησα τους δικούς μου, μάνα, πατέρα, αδελφές και χωρίς πολλές κουβέντες, χωρίς ορμήνιες και μιξοκλάματα μου έδωσαν ένα πακετάκι με δύο μια φανέλα ολόμαλλη, που πλέξεαν οι αδερφές μου. Αυτά ήταν όλα κι όλα τα προικιά μου. Ξεκινήσαμε λοιπόν και προχωράσαμε ο ένας κατόπι του άλλου. Είμασταν καμιά εξηγηταριά νομάτοι. Πρώτο χωριό για να πάρουμε ανάσα ήταν το Παπαρούσι. Ο καιρός ήταν σκουντουφλιασμένος, έτοιμος για βροχή. Συνεχίσαμε την πορεία με βροχή, που ξέσπασε αργότερα, σ' όλο το δρόμο και φτάσαμε στο Μαυρίλο, πίσω από τὸ Βελούχι. Ανεβαίναμε στο χωριό και η βροχή έμπαινε απ' το σβέρο μας και έδγαινε απ' τα ποδάρια μας. Πλησιάζοντας στο χωριό σκεπτόμασταν όλοι ότι κάπου θα βρεθεί ένα καφενείο ή ένα σχολείο ή μια οστρέχα τσίγγινη να σταθούμε λίγο από κάτω. Στην πλατεία, μόλις φθάσαμε, βλέπουμε τον Άρη. Μας είχε δει από μακριά και μας περίμενε. Ανέβηκε σε ένα πεζούλι, στην άκρη της πλατείας και μας είπε να πλησιάσουμε. Η βροχή δεν έλεγε να κόψει λίγο.

Άρχισε να μας μιλάει ότι, ο αξιωματικός που ήταν δίπλα του, ο Στέφανος Σαράφης, είναι ένας τίμιος και σωστός δημοκράτης και θέλει να μείνει και να αγωνιστεί μαζί μας. Όλοι ξέραμε εκείνες τις μέρες την ιστορία του Σαράφη, που χωρίς να καταλάβει έμπλεξε στην περιοχή Τρικάλων με την ομάδα κάποιου Παπαϊωάννου στο χωριό Μεσενικόλα που ήθελαν να δημιουργήσουν οι Εγγλέζοι, όπως στην Ήπειρο τον Ζέρβα και τώρα στη Θεσσαλία τον Παπαϊωάννου κι αργότερα στην Αν. Δωρίδα τον Ψαρρό. Φρόντιζαν οι σύμμαχοί μας από τότε ακόμη για μετά τον πόλεμο να μίην τους ξεφύγει η χώρα μας απ' τα χέρια τους.

Στη συνέχεια ο Βελουχιώτης έδωσε το λόγο στο Σαράφη, ο οποίος μιλούσε ήρεμα και σωστά, τρώγοντας λίγο το σύμφωνο (ρ), αλλά τόσο εμείς οι αντάρτες όσο και ο καπετάνιος μας Περικλής, δεν ξέραμε τι κουβέντα είχε κάνει ο Άρης με τον Σαράφη και δεν μιλούσαμε καθόλου. Τότε βλέπομε τον Άρη να μας κάνει γόημα πίσω από το Σαράφη, να τον χειροκροτήσουμε. Καταλάδαμε πως κάτι καλό είχε συμφωνηθεί και χειροκροτήσαμε όλοι μας ζωηρά. Ήταν πια ο Στρατηγός μας, ο Στρατηγός του ΕΛΑΣ Στέφανος Σαράφης.

Η βροχή συνέχιζε αλλά ο Άρης δεν έλεγε απ' τη χαρά του να μας αφήσει να πάμε κάπου να στεγνώσουμε, ούτε εμάς ούτε το Σαράφη ούτε και ο ίδιος φυσικά. Μα είχε δίκιο. Πόσες φορές θα βρίσκαμε υπόστεγο όταν το χρειαζόμασταν; Πότε βροχή, πότε μπόρα, πότε χιόνι, πότε ζέστη, πότε κρύα. Άστο λοιπόν να βρέχει...

(συνεχίζεται)

ΓΟΡΓΟΠΟΤΑΜΟΣ - ΜΙΚΡΟ ΧΩΡΙΟ

Ένας αντιστασιακός, ο κ. Δημάκος, σε πρόσφατο δημοσίευμα που μας έστειλε ο κ. Π. Γιαννακόπουλος, γράφει κλείνοντας την αφήγησή του για την ανατίναξη της γέφυρας του Γοργοπόταμου και τη μάχη του Μικρού Χωριού:

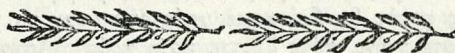
... Ήταν τέλη του Οκτώβρη. Βρισκόμασταν ανάμεσα από το Καρπενήσι και το Μικρό Χωριό. Στην κοιλάδα του Καρπενησιώτη. Πρέπει να ήμασταν περίπου 35 - 40 αντάρτες. Μας ειδοποιούν πως ένα γερμανικό αυτοκίνητο κατευθύνεται στο Μικρό Χωριό. Στο γυρισμό 10 από μας του στήνουμε ενέδρα κάτω από το χωριό Μυρίσι. Οι πρώτες μπαταρίες το ακινητοποιούν. Αφοπλίζουμε τον δεκανέα οδηγό και τον Γερμανό ταγματάρχη, που επέβαινε στο αυτοκίνητο μαζί με μια φίλη του Ελληνίδα από το Πλατύστομο. Ο Γερμανός έχει τραύμα στον γλουτό. Φεύγουμε και λημεριάζουμε στον πυκνό καστανιά του χωριού « Άη Νικόλας (Λάσπη) ». Φροντίζουμε τον τραυματία και όλη τη νύχτα γυροφέρνουμε μέσα στο σκοτάδι, γύρω από το «γιατάκι» του. Θέλουμε ν' αποδείξουμε ότι είμαστε πολλοί. Ο Άρης την άλλη μέρα τον απελευθερώνει και του δίνει ένα μήνυμα για τη Γερμανική διοίκηση Λαμίας. Γράφει: «Ο πόλεμος που μας επιβλήθηκε συνεχίζεται. Όλη η Ελλάδα θα είναι ένα όχυρό του Ρούπελ. Αό δω και μπρος όπου συναντάμε Γερμανούς θα τους αντιμετωπίζουμε όπως αξίζει στους κατακτητές».

Και κλείνει με τα ακόλουθα:

... Σαν θρεθήκαμε στο Μαύρο Λιθάρι, αποζημίωσή μας ήταν η καυτή φασολάδα. Κανένας από μας δεν αξιολόγησε τη συμβολή του στην ανατίναξη. Δεν μετρήσαμε ποιοί ήταν πιο πολλοί ή ποιοί πολέμησαν πιο ηρωικά. Όλοι αγωνίστηκαν με την ίδια ελληνική ψυχή και κυρίως αδελφωμένοι. Γι' αυτό πέτυχε ο Γοργοπόταμος και δεν φώτισε μόνο την μαυρίλα που σκέπαζε την χώρα μας. Έδωσε και μια ανάσα ελπίδας σ' όλους τους σκλαβωμένους λαούς. Μπορεί το γκρέμισμα μιας γέφυρας να μην καθορίζει την έκβαση του πολέμου, όμως φεγγοβολάει τα σκοτάδια της σκλαβιάς. Κι ένα υστερόγραφο του Δημάκου:

«Πολλά λέγονται και γράφονται για την συνταξιοδότηση των αγωνιστών της αντίστασης. Εγώ στα δεκαπέντε μου χρόνια, όπως και πολλοί άλλοι, δεν σκεφθήκαμε οποιαδήποτε αμοιβή. Γιατί καλύτερη απ' όλες είναι η λευτεριά και η ανεξαρτησία της πατρίδας μας. Γι' αυτό εμένα κανένας δεν με αντιπροσωπεύει σ' αυτές τις δοσοληψίες. Τη στιγμή που τα θύματα αυτού του αγώνα δεν έχουν τελειωμό. Εμένα μου φτάνουν οι αναμνήσεις από τη Ρικά, τον Γοργοπόταμο, το Κρίκελο, το Μικρό Χωριό, τα «λαστιχένια παπούτσια», δεμένα με κηρομένο σπάγγο στα χοντρά τσουράπια της γερόντισσας, που μου τα πρόσφερε σ' ένα αγραφιώτικο χωριό...».

(εφημ. ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ 22-23/11/87)

ΤΡΙΑ ΕΛΑΤΙΑ

Με τα σταχτιά κορμιά τους λυγερά
τρία ελάτια στης Σπηλιάς τα μέρη
ανυψωμένα ως πάνω φλογερά
συχομιλάνε στου βουνού τ' αγέρι!

Τόνα δεξιά τη ζήση του έχει κλείσει
μ' ένα σταυρό στη ρίζα σκαλισμένο
από τσοπάνη πόχει ξεφυχήσει
με μάτι στωικό κι αλαφιασμένο.

Τ' άλλο στη μέση στην κοντοβρυσούλα
πασχίζει τόνα, τ' άλλα να περάσει
Να δει, πού πάει νερό μια βοσκοπούλα
τον όμορφο βοσκό της να κεράσει.

Το τρίτο μ' αφηγή κορμοστασιά
τις ρίζες του ο Χρόνος έχει σκαλίσει
Κι η γήινη του αυτή πατημασιά
σημάδια, μες στον έλατο έχει άφισει...

Σ. ΠΑΡΖΑΛΗΣ

«Γιατάκι» του Καραπέτσα στη Χελιδόνα

ΜΙΑ ΜΙΚΡΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΑΠΟ ΤΑ ΛΟΥΤΡΑ ΥΠΙΑΤΗΣ

του Σπύρου Κομπορόζου

Στο Ιατρείο που μας εξήταζε ο Γιατρός, συνήντησα ένα συνάδελφο από τη Μάνη, μας είπε ο γιατρός ότι μια βελτίωση στο κυκλοφοριακό θα έχουμε, και εάν συμπληρώσουμε δέκα οκτώ λουτρά, κάτι θα γίνει.

Μακρυνό το ταξίδι, από τη Μάνη αυτός και εγώ ευτυχώς από την Αθήνα, τι να γίνει όμως αφού επρόκειτο για υπόθεση υγείας; Ένα απόγευμα στο Ξενοδοχείο που έμενα, δέχθηκα απρόοπτη την επίσκεψη του συλλογόμενου Μανιάτη, που κρατούσε στα χέρια του μερικά βιβλία. Από τους καλούς του τρόπους είπα, άλλος άνθρωπος είναι αυτός, στο πρόσωπό του ήταν ζωγραφισμένη ασυνήθιστη γαλήνη, λίγα τα λόγια του, μου είπε:

—Μήπως θα θέλατε κανένα καλό βιβλίο; θα σας γίνει σύντροφος ευχάριστος στη μοναξιά σας.

—Και τι βιβλία έχετε; ρώτησα.

—Βιβλία θρησκευτικά, ψυχσωτήρια!

—Έχω διαβάσει και διαβάζω μέχρι σήμερα, πολλά βιβλία, τον διέκοψα.

Αυτός επέμενε.

—Σ' αυτά τα βιβλία θα βρήτε κάτι άλλο, πιο ωφέλιμο για τη ζωή μας, είναι η Καινή Διαθήκη.

Επειδή επέμενε και στο πρόσωπό του διέκρινα ένα αρκετά αφοσιωμένο στη θρησκεία μας, και δεν έπεσα έξω, ήτο ένας Ιεραπόστολος Ινδιών. Έλλην την καταγωγή, και επί ένα δεκαήμερο κάμναμε συντροφιά. Ωφελήθηκα πολλά, όπως έλεγε και ο Σωκράτης, «γηράσκω αεί διδασκόμενος». Το κυκλοφοριακό της ψυχής μου με τη χάρη του Θεού και με τη δική σας βοήθεια, του είπα, το θεραπεύσαμε, και Εκείνος ας μου δώσει και την άλλη θεραπεία.

Και εκείνος μου απάντησε με ένα θερμό «ΑΜΗΝ»!

ΛΟΓΙΑ ΞΕΝΗΤΕΜΕΝΟΥ

Ο μισειμός είναι σκληρός,
το έχε γειά, φαρμάκι:
και το καλό το γύρισμα,
όλο φιλιά κι αγάπη.

Ο ξένος εις την ξενητείά,
σαν τον ανθό ανθίζει
Ωσαν βασιλικός ανθεί,
μ' αλήθει, δεν μυρίζει.

Ο χωρισμός είνι χειμών
ψυχών ηγαπημένων
και πάλιν η επάνοδος
είν' έρ ανθισμένον.

Λαμπρινή Κουφομιχάλη
(Τριχιά)

Ιστορικά Κορυσχαδων Ευρυτανίας

Η ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΟΥ ΓΕΡΟΠΑΝΟΥ ΚΑΙ Η ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ

Του κ. Κ. ΣΑΡΡΗ
τ. Γεν. Επιθ. Μ. Εκπαιδεύσεως

Η ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΟΥ ΓΕΡΟΠΑΝΟΥ ΚΑΙ Η ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ

Στη σειρά των άρθρων «Ματιές στην ιστορία του χωριού» από το «ΧΡΟΝΙΚΟ ΚΟΡΥΣΧΑΔΩΝ» δίνω ένα έγγραφο διαθήκης και τη χρονική της στιγμή, 1823. Η διαθήκη δεν είναι ιδιόγραφη, γράφτηκε δια χειρός Αναγνώστη Παπαγεωργίου στο χωριό μας. Βρήκα το έγγραφο στο αρχείο της οικογένειας Δ. Πανοκωστοπούλου.

Η ΔΙΑΘΗΚΗ

εν έτη 1823 οκτωβρίου 10

Επειδι τις ουδεις δύνατε του θανάτου αντηλαθινε δια τούτο και εγώ ο ελάχιστος γεροπάνος από χωριού κορυσχαδων ιδς του ποτε δίμου έχοντας μαστ να έπεσα εις γήρας θαθήτατον και γλέπο οτι τελιόνονται αι ημέραι τις ζωής μου δια τούτο και εγώ εν όσον εχω τας φρένας μου και τους λογισμούς μου ασάλευτους εβουλίθηκα να φτιάσω τιν παρούσαν μου διαθήκην παρά του αναγνώστου παπαγεωργίου εκ καρήττα και όπιος παρακούσι εκ του λόγου μου να μου δόσι απολογία του δε υπό του Χρηστού εν τον νήν εόνι και εν το μέλοντι αμίν προς τούτις εχο να πέρνο γρ. 60 ήτι εξίντα από χωριού μου και τα αφίνο εις τον άγιον αθανάσιον τον π. γανμου τα μισά γρ. 30 ήτι τριάντα τα οποία τα ήχα μαζί με τον συντροφόν μου κριτζελιό. απάνω από τα χίλια γρόσιαέχο να πέρνο από το διλαγέτι τα οποία άσπρα να τα πάρουν τα πεδιά μου να αποκρίνονται στα μπόρτζια μου όθεν χροστάγο μαζί με τον συντροφόν μου του μάλιον χόρι γρ. 100 ήτι εκατό και αυτουνού η ομολογία ήνει γραμένη απάνο μου μάνον τα χροστάμαιμαζή απο το αργαστήρη. χροστάμε και του πεδιού τού μεημέτι γρ. 90 ανκαλά δεν θημόμε σίγουρα τι λέγη η ομολογία του κατ. νου γυαλεόπουλου γρ. 50 ήτι πενίντα τα χροστάγο μόνος μου οχι με τον σύντροφον μου και του μολά μαχμούτι γρό. . μόνος μου κι αυτά. και γρό 15 ήτι δέκα πέντε μίας γινενός θημισονίτισας εχο χορίς ομολογία όπου δούλεβε εις αποθήκη. κι του αλαβάντα γρ. 40 ήτι σαράντα να δίνο του αλαβάντα μόνος μου. Προς τούτις να δόσι και ο γη.νι κριτζηλιός γρ. 173 ήτι εκατόν εβδομήντα τρία του πεδιού μου γιάνι όπου πέραμεν απο τον .πηροτζατζάρα οτι ήνε εκήνου η παράδες.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Να δούμε τι ήταν το γρόσι και τι αγοραστική αξία είχε. 1 λίρα - μετζίτε = 100 γρόσια, 1 γρόσι = 40 παράδες - χάλκινα κερμάτια, 1 παράς = 3 άσπρα - ακταέ. Η έκφραση «παράδες» ή «άσπρα» δήλωνε χρήματα. Ο κάδος —20 οκάδες— καλαμπόκι είχε 10 γρόσια, το ίδιο και μία προβατίνα. Ένα θρακοπουκάμισο 12 γρόσια. Ο τόκος δανείου —μπόρ-

τζι— ήταν ένας παράς το μήνα για κάθε γρόσι, δηλαδή 30% το χρόνο. «να αποκρίνονται στα μπόρτζια μου»: Να μπορούν να εξοφλήσουν τα χρέη μου. «Ομολογία»: Έγγραφο σύμβαση δανείου. «Να πέρνω απο το Βιλαγέτι»: Μου οφείλουν από την Τουρκική διοίκηση —Καζά Καρπενησίου—. Από τους μισθούς του ως εκπρόσωπος του χωριού. «Με σύντροφόν μου»: Ο συνέταιρός του Ιωάννης Κριτσέλης ή Κριτζελιός στο εργαστήρι - βιοτεχνία οπλοποιίας και αποθήκη σιροτροφίας δίπλα στο σημερινό πουρνάρι της πλατείας. «Μάλιον χόρι» — «Μεημέτι: Μεχμέτ» — «Μαχμούτι: Μαχμούτ»: Τούρκοι Καρπενησίου.

Ο Γερο Πάνος —Πανόπουλος— του Δήμου, που γεννήθηκε στο θανατικό της Πανούκλας του 1741, έζησε την πανώληθρία και καταστροφή από τους Τουρκαρβανίτες του 1758 τη θραύση από πανούκλα το 1813 και χολέρα το 1814. Είδε τον Αλή Πασσά στο Καρπενήσι την 27.7.1817. Γνώρισε και συνεργάστηκε, ως προεστός, με τους Τούρκους της διοίκησης - Βιλαετίου. Έχει τα παιδιά του Αικατερίνα, Δόμνα, Στάμω, Κώστα, Γιάννη —με τα παιδιά του Μαρία και Αγόρω—. Το σπίτι του όπου σήμερα των Πανόπουλων. Όλα τα παιδιά του ήξεραν να γράφουν και να διαβάζουν.

Η ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ

Να δώσουμε μια συνοπτική εικόνα της εποχής. 1823. Κατά την Τουρκική διοικητική ιεραρχία το χωριό μας ήταν στο Ναχιγιέ «Πολιτιχώρια» —τα άλλα της περιοχής ήταν Βλαχοχώρια, Σοβολάκο, Απόκουρο— και «Κασαμπά» Καρπενησίου και αυτός στο «Σαντζάκι» Τρικάλων.

Στον Καζή είχαν έδρα οι Σούμπασης, Καδής, Μουχτασίπ, Χαράτς αγασι κλπ. Τους προεστούς του Καζά εξέλεξαν οι πρόκριτοι του Καρπενησίου και οι «Πρωτόγεροι» των χωριών όπως ο ΓεροΠάνος που τον εξέλεξαν οι χωριανοί την 23 Απριλίου —που ήταν αρχή του οικονομικού έτους— και που επικυρώθηκε με χοτζέτι από τον Καδή.

Εκκλησιαστικά ανήκει στην Επισκοπή Λιτζάς και Αγράφων και αυτή στη μητρόπολη Λάρισας. Επίσκοπος ο Δοσίθεος Παναγιωτίδης με έδρα το Καρπενήσι. Εκκλησίες στο χωριό είναι: Άγιος Άθανάσιος —μικρή με χαγιάτι εκεί που είναι το ιερό της σημερινής εκκλησίας—, Άγιος Ιωάννης, Αγία Αικατερίνη. Παπάς, κατά πιθανότητα ο Παπαχρήστος και μοναχός στα Κουμάσια ο Κύριλλος.

Τα δύο σώματα της Ελληνικής διοίκησης είναι το Βουλευτικό και το εκτελεστικό —που από 29.9.23 έχει έδρα το Ναύπλιο. Προεστός στο Καρπενήσι ο Αναγνώστης Αθανασίου. Το αρματωλικό της περιοχής έχουν οι Γιολδασαίοι.

Η σχολή Γιαννούλη Αιτωλού έκλεισε το 1819. Υπάρχει σχολή κοινών γραμμάτων στο Καρπενήσι με πιθανό δάσκαλο τον Θεοδ. Παπαθέο.

Εκτός από τη γενιά ΓεροΠάνου στο χωριό είναι οι οικογένειες: Πάνου Χριστοπούλου - Αναγνώστη, Κώστα Ζαχαρόπουλου - Καραγιαννάκη και παιδιά Γιάννη, Γιώργο, Θασάση, Δημήτριο. Γιάννη Τσιτούρη - Γαλάνη και παιδιά Θανάση, Νίκο, Δημήτρη. Γιάννη Τσοκανόπουλου, Νίκου - Δημήτρη - Γιάννη Σαρρή, Γιάννη - Νίκου - Γιώργου Κριτσέλη, Γιώργου - Κώστα Ζιώγκου, Κώστα - Κωστόπουλου, Κώστα Μπερκή - Μπάκας, Γιώτη - Παναγιώτη, Αφοι Ξερολόκου, Τασιού - Γιώργου, Ντότσκας

Κορυσχάδες - Μικρό Χωριό: Οι δεσμοί μεταξύ των δύο Χωριών

Ανάμεσα στις ενδιαφέρουσες ερευνητικές προσπάθειες του ιστορικού των Κορυσχάδων κ. Κων. Σαρρή, συγκαταλέγεται και αυτή που αφορά την καταγραφή των σχέσεων, που διέπουν στο πέρασμα του χρόνου διάφορα χωριά της Ποταμιάς, μεταξύ τους. Στον τομέα αυτό το Μικρό Χωριό και οι Κορυσχάδες παρουσιάζουν διαχρονικά ένα μεγάλο σχετικά αριθμό γάμων μεταξύ νέων ανδρών και γυναικών και από τα δύο χωριά. Απόρροια της έρευνας του κ. Σαρρή είναι ο πίνακας που ακολουθεί, συμπληρωμένος από λίγα ακόμη ονόματα, που πληροφορηθήκαμε από Μικροχωρίτες. Η χρονολογία δίπλα στο όνομα είναι ο χρόνος γέννησης του άνδρα ή της γυναίκας, έτσι ώστε περίπου να μπορεί να πιθανολογηθεί η περίοδος που έγινε ο γάμος. Ο αστερίσκος δείχνει σε ποια χωριά (του άνδρα ή της γυναίκας) έγινε η εγκατάσταση. Όσοι συμπατριώτες συμβαίνει να έχουν κι άλλα ονόματα ή πληροφορίες, μπορούν να τις στείλουν στο περιοδικό ή στον κ. Σαρρή, που είχε την καλωσύνη να μας στείλει τον πίνακα αυτόν όπως δημοσεύθηκε στην εφ. «Δελτίο Κορυσχιδιτών», Φεβρ. 1989.

Θεωρούμε πάντως σκόπιμο να σημειώσουμε ότι το φαινόμενο αυτό των γάμων μεταξύ κατοίκων των διαφόρων χωριών τόσο της Ποταμιάς όσο και της Ευρυτανίας γενικότερα, είναι σημαντικό για την διατήρηση της πολιτισμικής φυσιογνωμίας της περιοχής και τις διαπροσωπικές σχέσεις μεταξύ των χωριών. Από την άποψη αυτή ασφαλώς παρουσιάζει ενδιαφέρον για τους ειδικούς επιστήμονες (ανθρωπολόγους, λαογράφους, κοινωνιολόγους κ.ά.).

Βέβαια ένα ερώτημα που ανακύπτει είναι πού οφείλεται αυτή η αμοιβαία προτίμηση και αλληλοεκτίμηση μεταξύ των δύο χωριών; Μια πρώτη εξήγηση θα μπορούσε να είναι ότι τα δυο χωριά έχουν μακρόχρονη παράδοση δεσμών με την Κωνσταντινούπολη, όπου οι άνδρες ξενιτεύονταν από νεαρή ηλικία. Εκεί ευδοκίμούσαν (καζάντηζαν) και έρχονταν σε ώριμη ηλικία γάμου, οπότε, τον λόγο είχαν οι συγ-

και κόρη του Μαρία, Ζαχ. Χαλκούνη, Καραγκούνη, Τσουμόπουλου, Μουρτζούνη, Καναθρά, Ρηνογιάννη.

Η ιδιοκτησία της γης είναι στους προεστούς —Μούλκι—, μοναστήρια Κουμασίων και Μεσαμπελιάς —θακούφια—, και Τούρκων Καρπενησίου. Οι κάτοικοι κάλλιεργούν αυτά σαν μεσιακά ή τριτάρικα ή τα ρόγγια αρμακάδες. Απασχολούνται και με την κτηνοτροφία και μερικοί με σηροτροφία. Το νερό της Χαβούζας είναι κομένο από διείκτα.

Η εκδίκαση οικογενειακών και κληρονομικών διαφορών γίνεται από τον Καδή ή κοινοτικές αρχές ή τον Δεσπότη.

Προ διείκτα, την 20.6.1821, ο Βελήμπεης Πρεμετινός με 500 Τουρκαρβανίτες έκαψαν το χωριό και μοναστήρια Μεσαμπελιάς και Κουμασίων. Ακόμη δεν αποκαταστάθηκαν οι ζημιές. Καμένη εικόνα θρίσκειται σήμερα στην εκκλησία μας. Προ διμήνου, στις 9.8.23 έγινε η νυκτερινή επίθεση Μάρκου Μπότσαρη κατά του Μουσταή Πασσά της Σκόδρας στο Κεφαλόβρυσο.

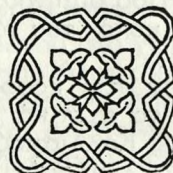
Τούρκος, που θρέθηκε τότε στην κουφάλα του πλάτανου στις «Βρύσες» του χωριού μας έλεγε τα σχετικά σε Κριτσέλη, αργότερα, στην Κων)πολη. Μετά τη μάχη της Καλλιακούδας, 23.8.23, άρχισε η τρομοκρατία από τους Τούρκους και λεηλασία.

Κ. Α. ΣΑΡΡΗΣ
τ. ΓΕΜΕ - Σ.Σ. Αθηνών

χωριανοί ή συμπατριώτες, που σαν καλοθελητές φρόντιζαν να θρουν πρώτιστα νύφες ή γαμπρούς από τα μέρη τους, τα κοντινά χωριά τους, τις οικογένειές τους. Προηγούμενοι επιτυχημένοι γάμοι, συνοικέσια και επιχειρηματικές συνεργασίες αύξαιναν θέβαια τις προοπτικές επιτυχίας ενός τέτοιου νέου «πατριωτικού» ζευγαρώματος, που σαν έμβλημά του πρώτιστα είχε το «παπούτσι από τον τόπο σου κι ας είναι μπαλωμένο».

Κλ.Κ.

Από Κορυσχάδες	έτος γεν.	Από Μικρή Χωριό	έτος γεν.
Ανθούλα Αθαν. Ζαχαροπούλου	1846	Πριόβολος*	
Μαρούλα Κων. Ζαχαροπούλου	1872	Αριστείδης Παπαδής*	
Ελένη Νικ. Κριτσέλη	1839	Παπαδής*	
Σπύρος Νικ. Κακαβιάς*	1879	Δέσπω Αθαν. Κεράνη (αδελ. Κεράνη)	1891
Αθανάσιος Δημ. Κακαβιάς*	1876	Αικατερίνη Τζαβέλλα	1884
Χριστίνα Χαραλ. Κακαβιά	1890	Δημήτριος Ν. Παναγιώτου*	
Παρασκευή Γ. Κωστοπούλου	1876	Δημήτριος Σιδέρης*	
Αικατερίνη Αθ. Μπάκα		Γεώργιος Κυρίτσης*	
Αικατερίνη Γ. Γιώτη	1845	Τσούμας*	
Αθηνά Δημ. Πανοπούλου	1875	Ιωάννης Ζορμπταλάς*	
Αριστείδης Αθ. Παπαγιαννόπουλος*		Δέσπω Ν. Κυρίτση	1892
Σεραφείμ Σπ. Πέτρου*	1886	Αικατερίνη Ελ. Κανναβού	1893
Αικατερίνη Δημ. Τσιτούρη		Κομπορόζος*	
Ελένη Δημ. Τσιτούρη		Παπδής*	
Μαρία Νικ. Τσιτούρη	1854	Κομπορόζος*	
Χρυσούλα Θεοδ. Τσιτορη	1902	Γεώργιος Πιτσιόλης*	
Μαρία Κων. Τσουκανά	ύ835	Φλέγκας*	
Αικατερίνη Κων. Τσουκανά		Χαράλαμπος Γ. Κυρίτσης*	
Αικατερίνη Αθαν. Χαλκούνη	1875	Φώτιος Χειμάρος*	
Βασιλική Δημ. Χριστοπούλου*	1914	Παναγιώτης Δ. Σιδέρης	
Αικατερίνη Σπ. Κακαβιά	1911	Μιλτιάδης Σπ. Πλάκας*	
Κων) να Νικ. Κωστοπούλου	1939	Στέφανος Μαστρογεωργόπουλος*	
Μαρία Θεοδ. Παπαγιαννοπούλου	1907	Σπύρος Κομπορόζος*	
Αλεξάνδρα Θ. Παπαγιαννοπούλου		Νικόλαος Δημόπουλος*	
Αθανάσιος Διον. Τσουκανάς*	1932	Παρασκευή (Βούλα) Νικ. Σιδέρη	
Δήμητρα Θ. Κανδηλάρη	1953	Νικόλαος Δ. Παπαδημητρίου*	1946
Βασιλική Τσουκανά		Ζορμπταλάς Ι. (Παπαδημητρίου)*	
Βασιλική Τσουκανά		Ζαχαρόπουλος Ιωάννης*	

ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΗΡΙΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ

Με την ευκαιρία των αποκαλυπτηρίων του Μνημείου στην ιστορική τοποθεσία «Κοκκάλια», δημοσιεύουμε παρακάτω έμμετρη αφήγηση του ιστορικού συμβάντος από τον κ. Σπ. Χουλιαρά.

ΤΑ ΚΟΚΚΑΛΙΑ ΚΡΙΚΕΛΛΟΥ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ

Βελούχι μου περιήφανο
Κι οξυά ζωγραφισμένη
Κι εσεις Βαρδούσια μου ψηλά
Ελάτε σήμερα εδώ
Κοντά μας, στη ράχη, στα Κοκκάλια
Να κουβεντιάσουμε μαζί
Να μας πείτε ιστορίες
Να μας πείτε για τη μάχη
Που έγινε, σ' αυτή εδώ, τη ράχη
Βελούχι μου ψηλό
Εσύ που είσαι πιο κοντά απ' τ' άλλα
Για πες μας, τι ξέρεις
Πώς έγινε αυτή τη μάχη, αυτό το μακελιό.
Σαν καλά θυμάμαι

Τότε ήταν το 279
Πριν στη Γη έρθει ο Χριστός
Και ο Δίας ήταν θεός
«Τη χρονιά εκείνη, κακά μαντάτα μάθαμε.
Μας είπαν πως εχθροί πολλοί φανήκανε
και προς τη Στερεά Ελλάδα τρέχανε
Να κάψουν και να σφάξουν.
Μάθαμε πως Γαλάτες τους ελέγανε
Κι ήταν πολλοί, πεζοί - καθαλαραίοι
Πως φθάνανε κοντά στις 215.000 άνδρες
Κι είχανε για Αρχηγό τους το Στρατηγό
το Βρέννο

Θράκη, Μακεδονία, Θεσσαλία κάψανε
Και στη Στερεά Ελλάδα μπήκανε
Να κάψουν και να σφάξουν
Να κάνουνε κακό.
Στον Σπερχειό τον ποταμό στρατοπεδεύ-
σανε

και σχέδια εκάνανε
Τις Θερμοπύλες να περάσουν
Και στους Δελφούς να φτάσουν,
Λάφυρα πολλά ν' αρπάξουν.
Οι Έλληνες στις Θερμοπύλες
Σαν άλλοι Σπαρτιάτες
Νικάνε στη μάχη τούτη τους Γαλάτες.
Χιλιάδες οι νεκροί, χιλιάδες οι τραυματίες
Φωνάζει ο Βρέννος Στρατηγός
Συνάζει πεζούς, καθαλαρέους
Να θρει τι ποιηριές να κάνει;
Και πώς τους Έλληνες να ξεγελάσει
Διαλέγει Αρχηγούς, διαλέγει Στρατηγούς
Σαράντα δυο χιλιάδες μάζεψε
Στην Αιτωλία για να στείλει
Τους Αιτωλούς να εκδικηθεί
Γιατί στις Θερμοπύλες πολεμάνε
Δίνει σκληρές διαταγές
Τρίζει τα δόντια και φωνάζει

Κάιτε πόλεις και χωριά
Σφάζετε άνδρες, γυναίκες και παιδιά
Ρουθούνι να μη μείνει
Μη μείνει σπίτι όρθιο - σωστό
Μη μείνει κλαρί χλωρό
Τίποτα μη μείνει ζωντανό
Στην Αιτωλία σαν φτάσαν οι Γαλάτες
Βάρβαροι κι αγριεμένοι απ' τις μάχες
Κάψανε Πόλεις και Χωριά
Σφάξανε άνδρες, γυναίκες και παιδιά
Σφάξανε γυναίκες γκαστροωμένες
Σφάξανε νέους, γέρους και μωρά
Βιάσανε γυναίκες με μωρά στην αγκαλιά
Βιάσανε γυναίκες μέχρι να πεθάνουν,
οι καϊμένες.

Τίποτε δεν αφήσαν ορθό
Τίποτε που να μαρτυρά πόλη ή χωριό
Το Κάλλιο το κάψανε δυο φορές
Γιατί ήτανε πιο όμορφο από τ' άλλα.
Γεμάτοι από λάφυρα και αίματα στα χέρια
Γυρίζουν οι Γαλάτες για το Σπερχειό
Να πουν τα κατορθώματά τους
Να πάρουν τα παράσημά τους.
Τα κακά μαντάτα τους Θερμοπύλες φτά-
σανε (8.000) Αιτωλοί
πολεμούσανε εκεί
Με Αρχηγό το Στρατηγό Ευρύμαδο.
Τρέχουν οι Αιτωλοί με το Στρατηγό Ευ-
ρύμαδο.

Μέρα νύχτα περπατάνε
Στην Αιτωλία για να πάνε
Τους Γαλάτες να εκδικηθούνε.
Καρτέρι στήνουν στη ράχη στα Κοκκάλια
Ανδρες - γυναίκες και παιδιά
Με γιαταγάνια, πέτρες και τσαπιά
Και περιμένουν τους εχθρούς, Γαλάτες,
να τσακίσουν.
Σαν φτάσανε οι Γαλάτες στην Ενέδρα μέσα
Τότε αρχίζει ο πόλεμος, αρχίζει το πελε-
κούδι

Κτυπάνε άνδρες και γυναίκες
Κτυπάνε γέροι και παιδιά.
Παντού σκορπούν το φονικό
Παντού ακούγεται το βογγητό
Χιλιάδες οι Γαλάτες σκοτωμένοι
Χιλιάδες και οι λαβωμένοι.
Μια νύχτα και μια μέρα
Σφάζουν και εκδικούνται τους Γαλάτες
Σφάζουν αυτούς που σφάξανε
Ανδρες, γυναίκες, γέρους και παιδιά.
Εδώ στη ράχη στα Κοκκάλια

Είκοσι δυο χιλιάδες θάρβαροι
Αφήκαν τα κορμιά τους
Και τα κόκκαλά τους.
Στη ράχη τούτη
Που, από τότε, λέγεται «Κοκκάλια»
Βρίσκουμε και σήμερα, κόκκαλα μικρά
Κομμάτια από δόρατα, κομμάτια από σπαθιά.

Περήφανοι οι Αιτωλοί
Στο Μαντείο των Δελφών
Λάφυρα δωρίσανε πολλά
Και Στρατηγών αγάλματα στήσανε πολλά
Κι εδώ στη ράχη στα Κοκκάλια
Στήσανε τις καινούργιες Θερμοπόδες
Και είπανε στου γαλάτες το
«Μολών λαβέ» σαν άλλοι Λεωνίδες.
Απόγονοι, περήφανοι κι εμείς
Σήμερα στήνουμε εδώ, Μνημείο αψηλό
Να μιλάει για τη μάχη
Εδώ στα Κοκκάλια, σ' αυτή τη ράχη.
Ψυχές Ηρώων σηκωθείτε για μια στιγμή
Κι ελάτε κοντά μας, στη σεμνή αυτή
Γιορτή

Για να ιδείτε, πως δεν σας ξεχάσαμε,
Μα και δεν θα σας ξεχάσουμε ποτέ.
Ορκιζόμεθα σήμερα εδώ
Πως εμείς και τα παιδιά μας
Πολεμώντας, θα πέσουμε για την πατρίδα
Αν τούτο χρειαστεί, αν τούτο γίνει ανάγκη
Περήφανα θουνά κι εσείς ψηλές ροχούλες
Κάνετε λίγη παγωνιά, φυσάτε λίγο αέρα
Να μην κρύνουν τα κορμιά
Των πολεμιστών εδώ πέρα.
Κι εσείς ψηλά μου έλατα
Κέδρα μου φουντωτά
Λουλούδια μου αγνά και φτέρες πράσινες
Κρατείστε συντροφιά παντοτεινά
Στα παληκάρια, πουν' εδώ, αιώνια θαμένα.
Αιώνια σας η μνήμη Αθάνατοι Νεκροί
Ευρυτάνες - Αιτωλοί
Ελληνες Θεοί.

Σπύρος Χουλιαράς
Αντιστράτηγος Χωρ)κής
Αθήναι Ιούνιος 1898

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΜΑΘΑΙΝΟΥΝ ΑΠΟ ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΠΟΥ ΖΟΥΝ

- Αν ένα παιδί ζει μέσα στην κριτική:
Μαθαίνει να κατακρίνει.
- Αν ένα παιδί ζει μέσα στην έχθρα:
Μαθαίνει να καυγαδίζει.
- Αν ένα παιδί ζει μέσα στην ειρωνεία:
Μαθαίνει να είναι ντροπαλό.
- Αν ένα παιδί ζει μέσα στην ντροπή:
Μαθαίνει να αισθάνεται ένοχο.
- Αν ένα παιδί ζει μέσα σε κατανόηση:
Μαθαίνει να είναι υπομονετικό.
- Αν ένα παιδί ζει μέσα σε ενθάρρυνση:
Μαθαίνει να έχει εμπιστοσύνη.
- Αν ένα παιδί ζει μέσα στον έπαινο:
Μαθαίνει να εκτιμά.
- Αν ένα παιδί ζει μέσα σε δικαιοσύνη:
Μαθαίνει να είναι δίκαιο.
- Αν ένα παιδί ζει μέσα σε ασφάλεια:
Μαθαίνει να πιστεύει.
- Αν ένα παιδί ζει μέσα σε επιδοκιμασία:
Μαθαίνει να έχει αυτοεκτίμηση.
- Αν ένα παιδί ζει μέσα σε παραδοχή και φιλία:
Μαθαίνει να βρίσκει την αγάπη μέσα στον κόσμο.

10 ΑΛΗΘΕΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΧΡΟΝΟ

1. Ποτέ δεν θα βρείτε καιρό για κάτι.
Αν θέλετε να έχετε χρόνο πρέπει να τον φτιάξετε.
2. Πάρνει λιγότερο χρόνο να κάνετε κάτι σωστά, από το να δικαιολογηθείτε όταν κάτι δεν πήγε καλά.
3. Πρέπει να μπορείτε να ξεχωρίσετε τη διαφορά μεταξύ εμπειρίας και επανάληψης.
4. Ένας τεμπέλης έχει πάντα χρόνο.
5. Η διαφορά ανάμεσα σε μια δουλειά και μια καριέρα είναι γύρω στις 20 ώρες την εβδομάδα.
6. Το κοινό σημείο σ' όλες τις ιστορίες επιτυχημένων ανθρώπων είναι το Ξυπνητήρι.
7. Λίγα πράγματα έγιναν και τελειοποιήθηκαν την ίδια στιγμή.
8. Χάνοντας τον παρόντα χρόνο, χάνουμε συνέχεια.
9. Η έξυπνη χρήση του ελεύθερου χρόνου είναι δεγμα προχωρημένου πολιτισμού.
10. Μόνο οι πειθαρχημένοι είναι ελεύθεροι.

ΜΙΚΡΟΧΩΡΙΤΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Γενέθλια, δέκα χρόνων!

Αγαπητά μου

«ΜΙΚΡΟΧΩΡΙΤΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ»

Γιορτάζετε φέτος τα δεκάχρονα και το τεσσαρακοστό τεύχος της κυκλοφορίας σας!

Επί δέκα χρόνια, με πολλές χιλιάδες φύλλα φτάσατε ως καλοί πρεσβευτές σε ισάριθμες οικογένειες και των πέντε ηπείρων της γης.

Μιλήσατε με το δικό σας θαυμαστό τρόπο για το πανέμορφο μυροδόλο και καταπράσινο Μικρό Χωριό σας και τα ποικίλα προβλήματα της Ευρυτανίας. Δυνατή η παρουσία σας παντού. Μεγάλη η προσφορά σας κι ελπιδοφόρο —με σας— το μέλλον του τόπου μας. Γι' αυτό χαίρομαι κάθε φορά που με τιμάτε με την παρουσίαση κειμένων μου.

Σας αξίζει λοιπόν κάθε έπαινος και σας εύχομαι χρόνια πολλά και ...να τα εκατοστήσετε.

Δεκέμβριος 1988

Δημ. Ιω. Φαλλής

★

Θεσσαλονίκη 19 Γενάρη 1989

Αγαπητέ Μένιο γειά σου

Είμαι καλά, εύχομαι τόσο για σένα όσο και τους δικούς σου να είστε όλοι καλά.

Άμα λέω ότι είμαι καλά, δεν πονάει τίποτα αλλά μεγάλωσα πολύ έπιασα τα 84 χρόνια αλλά τα πόδια τασθαρνάω ακόμα.

Όπως και πέρις σου έγραψα, εδώ αραιώσαν πολύ τα κουκιά και λιγώστεψαν τὰ κράνα.

Επειδή το ενδιαφέρον μου είναι μεγάλο αλλά δεν βρίσκω εδώ κανένα να τον ρωτήσω πώς πας εσύ και τι φκιάνεις, αν δεν σου γίνεται κόπος, γράψε μου.

Ο χειμώνας εδώ φέτος ήτανε βαρύς και

δεν μπορούσα να ξεμυτίσω για να βρω το Ι. Δερματά να τον ρωτήσω.

Στέλνω τη συνδρομή μου για το 1989.

Με πολλή πολλή αγάπη

Μήτσος Πασπάλης

Υ.Γ. Στέλνω και μια πραγματεία, αν νομίζεις ότι δεν πρέπει να την τυπώσετε, άστην.

★

MT. PENN. PA, U.S.A.

20.2.89

Αγαπητέ Μένιο και λοιπά μέλη της Αδελφότητας, σας χαιρετώ.

Ένα μεγάλο ευχαριστώ θάθελα να εκφράσω στον Ταμία της Αδελφότητας κ. Γεώργιο Δημόπουλο, όσο και εις την καλωσυνάτην σύζυγόν του κ. Μαρία Δημοπούλου δια την πρόθυμον εξυπηρέτησιν που μου έδειξαν προσφάτως, ώστε να λάβω καθυστερημένα τεύχη του περιοδικού «Μικροχωρικά Γράμματα». Σας ευχαριστώ.

Εσωκλείω την συνδρομή μου δια το 1989, 40 δολλ., καθώς και 15 δολλ. εις μνήμην του θείου μου Παναγιώτη Τριχιά και θα ήθελα να χρησιμοποιηθούν δια την συντήρησιν της «Παιδικής Χαράς».

Θα ήθελα να εκφράσω τα συγχαρητήριά μου εις το ζεύγος κ.κ. Γ. Μπαμπανικολού (αν και άγνωστοι εις εμένα) δια την γενναιόδωρον προσφοράν τους όσον αφορά τα «ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ» εις την Ελληνικήν Κοινότητα του Ασδιλ εις την Β. Καρολίνα των Η.Π.Α.

Και τούτο, διότι ως διδασκάλισσα της ελληνικής κοινότητας του READING, PA παρηκολούθησα μετά λύπης μου ότι η διβλιοθήκη της εκκλησίας μας σπανίζει εις ελληνικά βιβλία, με αποτέλεσμα τόσοσιν εμείς οι γεννημένοι στην Ελλάδα αλλά πο-

λύ περισσότερο τα παιδιά μας τα γεννημένα εδώ στο εξωτερικό, να χάνουν κάθε επαφή με την γενέτειρά μας. Αλήθεια, τι κρίμα, τι πίκρα και τι πόνος για μας τους μετανάστες, οι οποίοι δεν σταματάμε να αγωνιζόμαστε για τα υψηλά ιδανικά μας. Ξέρουμε όλοι μας πολύ καλά τι σημαίνει να είμαστε μέτοχοι της μεγάλης ελληνικής πολιτιστικής παράδοσης, μαθητές του αθάνατου ελληνικού σχολείου, αλλά δυστυχώς χανόμαστε...

Πώς όμως μπορούμε να διατηρήσουμε τα ελληνικά μας Γράμματα και γενικά την μεγάλη μας εθνική κληρονομιά εάν, όπως πολύ σωστά αναφέρει ο κ. Γ. Σταυράκης εις τα «Μικροχωρίτικα Γράμματα», το ελληνικό δημόσιο δεν μας συμπαρασταθεί καταλλήλως και με προσπάθειες της εδώ Αρχιεπισκοπής.

Δυστυχώς όμως, χάνουμε την γλώσσα μας και την ταυτότητά μας.

Είθε λοιπόν, οι δωρητές κ.κ. Γ. Μπαμπανικολού ας γίνουν μίμηση εις όλους εμάς. Εύγε τους. Μεγάλη η προσφορά τους εις την ελληνική μας κληρονομιά, για μας τους Έλληνες του εξωτερικού.

Μένιο συγχαρητήρια δια την εκλεκτικότητα του περιοδικού. Είσαυ πραγματικά καύχημα και τίμημα του Μικρού Χωριού.

Χαιρετισμούς εις την οικογένειά σου.

Ευχαριστώ για την φιλοξενία.

Με αγάπη και εκτίμηση

Λαμπρινή Κουφομιχάλη (Τριχιά)

★

Ουάσιγκτων 28-2-1989

Αγαπητοί μου χωριανοί και σεβαστά μέλη της Αδελφότητας Μικροχωριτών του Σωτήρος, μάθετε ότι είμεθα καλά, το ίδιο επιθυμούμε και δι' εσάς να είστε καλά.

Λοιπόν, μάθετε ότι ελάβαμε το γράμμα σας και συνάμα και το βιβλίο με τας ιεράς και ηρωικής εικόνες του χωριού μας και ολόκληρου του νομού. Θα πρέπει σαν χωριανοί να υποστηρίξωμεν τα ηρωικά και ιερά έργα του τόπου μας και του χωριού μας. Σαν Ευρυτάνες ακόμη να φροντίσωμεν όλοι μαζί να ανακαλύψωμε την

ιστορική μνήμη του Νομού μας, ολοκλήρου της Ευρυτίας. Όλοι οι Ευρυτάνες να βοηθήσωμεν να τελειποιήσωμε έργα στην πρωτεύουσα του Νομού μας, στο Καρπενήσι, όπως την προώθηση του Γηροκομείου να τελειωθεί, την ανέγερση της Μητροπόλεως και άλλα ιδρύματα, όπως των Σχολών. Να φροντίσωμε για καλύτερη πρόοδο σε όλους τους τομείς που χρειάζεται ο λαός της Ευρυτίας.

Σας δηλώνω συμπαράσταση σε κάθε απόφαση που θιάζετε.

Σας χαιρετώ

ο συγχωριανός σας

Παύλος Δ. Γεωργόπουλος

★

Αγαπητά «Μικροχωρίτικα Γράμματα»,

Όποτε σας λαβαίνω έχω μεγάλη χαρά, γιατί αισθάνομαι κάποιον κρυφό πόθο χωριού!

Κι εγώ έχω γεννηθεί σε χωριό, στην Πίνδο της Καλαμπάκας «Κατάρας»! Μου αρέσει πολύ η ύλη σας και μάλιστα τα ποιήματα.

Σας στέλνω κι εγώ ένα ποίημά μου από βιβλιαράκι μου, που έχω εκδόσει προ καιρού.

Πρέπει να σας πω, πως είμαι λογοτέχνης! Ελπίζω να το δημοσιεύσετε και να μου στείλγτε το περιοδικόν σας να το διαβάσω.

Έχω εργασθεί με Μικροχωρίτες πρόσφυγες σεισμοπλήκτους παλιά κι ήτανε εξαιρετικά παιδιά!

Εύχομαι νάμαστε πάντα καλά να γράφομε και να διαβάζομε τα «Μικροχωρίτικα Γράμματα».

Με μεγάλη χαρά και αγάπη.

Στ. Παρζάλης

Μιστραλ 6, Πολύγωνον Αθήναι

★

23-11-87

Αγαπητέ Μένιο,

Εθεώρησα καλό να σου στείλω την «Καθημερινή» για το «Γορμποτάμο».

Σημείωσε δε, όταν ήλθαν οι Αμερικανοί το 1948, δηλαδή η AMAG, Αμερικανική

ΤΟ «ΤΥΠΩΜΑ» ΣΤΟ ΚΛΕΙΔΙ

Αυτό το «τύπωμα» εδώ σ' αυτό το βράχο, που έκοψαν οι κατασκευαστές του δρόμου που οδηγεί στον Προυσό (δηλ. το Μοναστήρι της Παναγίας), εδώ λοιπόν που στενεύει το πέρασμα του ποταμού Καρπεννησιώτη, όπως βγαίνουμε από τον κοιμημένο βράχο, εκεί δεξιά ήταν ένα μικρό εικόνισμα γιατί στο βράχο απέναντι ήταν το τύπωμα του Σταυρού του Κυρίου. Εκεί κατέβαινε η μητέρα μου κι άναβε το καντήλι. Αυτό μου το βεβαιώνει η πρώτη μου ξαδέλφη Ελένη Θ. Καρδαρά, κόρη του Γεωργούλα, που αγαπούσε πολύ τη θεία της τη Φωτεινή και εξηγεί πως κατέβαινε από ένα μονοπάτι που άρχιζε από μια μικρή λάκκα, πίσω από τον Άγιο Σώστη. Από εκεί ξεκίναγε ένα κατηφορικό μονοπάτι, κακοτράχαλο, όμως η Δημήτρανα (Φώτο) Γιαννακοπούλου κατέβαινε κι άναβε το καντήλι ακούραστη κάθε δειλινό. Πέρασαν όμως τα χρόνια και η Φωτεινή σταμάτησε λόγω ηλικίας. Όμως και το εικόνισμα δεν υπάρχει πια σ' αυτή την τοποθεσία.

Αυτά για τη μητέρα μου, που πέθανε τον Ιούλιο 1964.

Π. Δ. Γιαννακόπουλος

Αποστολή, και εγώ είχαν προσληφθή στην Αμερικανική Πρεσβεία από 1-7-47, την Γέφυρα την έφτιασε η AMAG, όπως επίσης και το τούνελ το μεγάλο κοντά στη γέφυρα της «Παπαδιάς», το ξεκαθάρισα η AMAG. Το ανετίναξαν οι Γερμανοί φεύγοντας το 1944. Ο Συνταγματάρχης αμερικανός — του Μηχανικού — το έφτιασε πολύ καλά, γιατί έχει μήκος περίπου τρία χιλιόμετρα. Όμως από τα πολλά νερά έπαθε πλευρίτιδα και πέθανε, δεν την γλύτωσε.

Νεκρόν τότε τον έστειλα με συνοδεία τη γυναίκα του — με στρατιωτικό αεροπλάνο —. Η AMAG έφτιασε και τον σταθμό στη Θεσσαλονίκη.

Αυτά είναι, «να φύγουν οι Αμερικάνοι» λένε τώρα.

Γειά σου Μένιο

★

Αθήνα 22.4.89

Αγαπητέ κ. Κουτσούκη

Έλαβα το από 18.4.89 γράμμα σου και ευχαριστώ. Στέλνω χωριανούς μας που παντρεύτηκαν αμοιβαία. Στο μικρό χαρτί κατά χρονολογική σειρά, στο μεγάλο έχω και το έτος γεννήσεως, όπου υπάρχουν στοιχεία. Αν εσείς από πλευράς Μ. Χωριού γνωρίζετε αυτά που λείπουν, να μας τα

Η Φωτεινή Δ. Γιαννακοπούλου με τον γιό της Χριστόφορο (1920).

πείτε για να τα συμπληρώσουμε.

Εύχομαι Καλό Πάσχα

Με εκτίμηση

Κ. ΣΑΡΡΗΣ

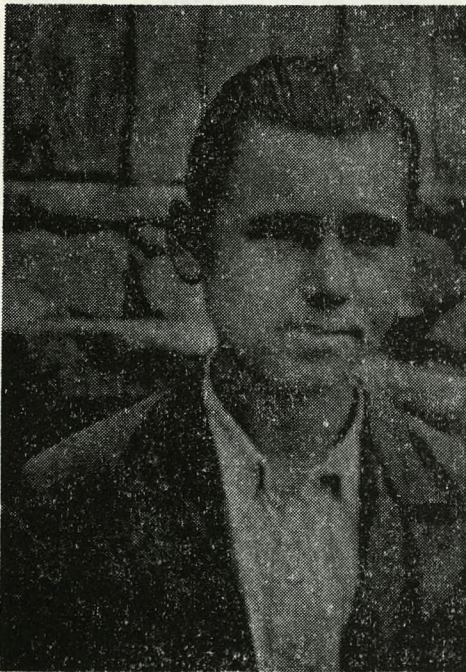
απο τη σκοπια της αδελφοτητας:

Προβλήματα, Δράση, Σχόλια

Θερινές δραστηριότητες της Αδελφότητας

Μέσα στο καλοκαίρι προβλέπεται να συνεχιστούν διάφορα έργα, που έχουν αρχίσει και να προγραμματισθούν καινούργια, όπως:

1. Η ανακαίνιση της Πνευματικής Γωνιάς είναι το σοβαρότερο αυτή τη στιγμή και λόγω της δαπάνης που απαιτείται για

Ο Κλέαρχος (Κώστας Μπίρτσας)

επισκευές (παράθυρα, ταβάνια, σοβάδες που πέφτουν κ.λπ.) και λόγω της λειτουργικής αναδιάρθρωσης του εσωτερικού χώρου (Μουσείο, Βιβλιοθήκη κ.λπ.).

2. Η συνέχιση εξωραϊσμού του Σχολικού κήπου, όπου η προτομή Γ. Παπαδή, με την εκτέλεση των έργων που έχουν προβλεφθεί

με βάση το αρχιτεκτονικό σχέδιο που έχει εκπονηθεί από το 1987.

3. Επισκευαστικές εργασίες στο καμπαναριό για να διασφαλισθεί από βρόχινα νερά.

4. Φρεσκάρισμα χρωματισμών εισόδου, στασιδίων κ.ά. Ξύλινων κατασκευών στην εκκλησία της Μεταμόρφωσης.

5. Συνέχιση και ολοκλήρωση του Μνημείου του Κλέαρχου στην Τσίρη, που κοντεύει να τελειώσει.

Με την ευκαιρία αυτή θα πρέπει να υπενθυμίσουμε ότι όλα τα μνημεία, που έχουν γίνει έως τώρα, πρέπει να συντηρούνται και διατηρούνται καθαρά. Ας έχουμε πάντοτε υπόψη μας ότι με λίγη εθελοντική εργασία για το κόψιμο των χορταριών και καθάρισμα του γύρω χώρου, δείχνουμε την φροντίδα και την αγάπη μας που πρέπει να είναι παντοτινή για τα πρόσωπα που αποθανατίζουμε στα μνημεία. Άλλωστε τα μνημεία είναι επίκεντρα και το μάτι κάθε επισκέπτη πέφτει πάντα πάνω σ' αυτά και τον χώρο που τα περιβάλλει.

Εμπλουτισμός Παιδικής Χαράς

Η Αδελφότητα βρίσκεται σε επικοινωνία με την Δ/ντρια του Δημοτικού Σχολείου κ. Χαρ. Μπούρα προκειμένου να τοποθετηθούν νέα όργανα στην Παιδική Χαρά του Σχολείου, που να ικανοποιούν τις επιθυμίες των παιδιών για ποικιλία παιχνιδιών και άθληση.

Η Παιδική Χαρά στο Παλιό Χωριό

Φέτος το καλοκαίρι θα λειτουργήσει ανακαινισμένη η Παιδική Χαρά. Στις χρωματικές εισφορές για την ανακαίνισή της, όπως μας πληροφορεί ο κ. Αριστείδης Γιουρνάς, που είχε την σχετική πρωτοβουλία, προστέθηκαν ακόμα 30.000 δρχ. από τους αδελφούς Τριανταφύλλη, που δόθηκαν για τον ίδιο σκοπό.

ΕΚΤΑΚΤΗ ΥΛΗ

Λόγω αρκετής έκτακτης ύλης σ' αυτό το τεύχος, μερικές τακτικές στήλες, όπως αυτές του βιβλίου, εισφορών κ.ά., θα δημοσιευθούν στο επόμενο τεύχος.

Η χοροεσπερίδα της Αδελφότητας

Έγινε και φέτος την Παρασκευή 24 Μαρτίου η καθιερωμένη κάθε δυο χρόνια χοροεσπερίδα του συλλόγου μας στο κοσμικό κέντρο διασκέδασης της Κηφισιάς «Ο ΜΠΑΜΠΗΣ». Παραβρέθηκαν αρκετοί Μικροχωρίτες αλλά και αρκετοί φίλοι του χωριού μας, που είχαν την ευκαιρία να βρεθούν και να διασκεδάσουν μαζί. Η εκδήλωση άρχισε με σύντομο χαιρετισμό του Προέδρου μας κ. Κλεομένη Κουτσούκη, συνεχίστηκε με τη διεξαγωγή πλούσιας λαχειοφόρου αγοράς και με αρκετό κέφι και τραγούδι.

Γενικά θα λέγαμε ότι η όλη εκδήλωση σημείωσε αρκετά μεγάλη επιτυχία.

Με την ελπίδα και αισιοδοξία ότι η επόμενη χοροεσπερίδα θα είναι και καλύτερη το Διοικητικό Συμβούλιο αισθάνεται την υποχρέωση μέσα από τις στήλες του περιοδικού να ευχαριστήσει και εγγράφως όλους όσους συνετέλεσαν στην επιτυχία αυτής της εκδήλωσης.

Με την ευκαιρία της φετεινής χοροεσπερίδας αλλά και διαφόρων άλλων εκδηλώσεων που έγιναν ή που θα γίνουν μελλοντικά, με τη φροντίδα της Αδελφότητάς μας, θα θέλαμε να κάνουμε μια αξιοσημείωτη παρατήρηση. Η έλλειψη συμμετοχής των νέων και όχι μόνο σ' αυτές τις εκδηλώσεις, είναι μέχρι τώρα κάτι παραπάνω από φανερό. Νομίζουμε πως επιβάλλεται περισσότερο από κάθε άλλη φορά όλοι οι νέοι του Μικρού Χωριού αλλά και οι πιο μεγάλοι, να έρθουν κοντά στο σύλλογο γιατί τους έχει ανάγκη και θεαίως γιατί κατ' αυτό τον τρόπο διευρύνεται και αποκτά περισσότερη δύναμη η ίδια η Αδελφότητα. Εξάλλου υπάρχει και το περιοδικό μας του οποίου οι σελίδες είναι ευπρόσδεκτες να δεχτούν τυχόν παρατηρήσεις, σχόλια κ.λπ. του οποιουδήποτε φίλου ή συγχωριανού μας.

Συμμετοχή είναι ακόμα και το απλό ενδιαφέρον που δείχνουμε στα προβλήματα που αντιμετωπίζει η Αδελφότητα και κατ' επέκταση το Μικρό Χωριό.

Η Αδελφότητα ανήκει σ' όλους τους Μικροχωρίτες. Όλοι μας έχουμε, άλλος λίγο άλλος πολύ, κάποιες ελεύθερες ώρες, μερικές από τις οποίες καλό θα είναι να τις αφιερώσουμε στο ΜΙΚΡΟ ΧΩΡΙΟ, στο χωριό μας. Άλλωστε το αξίζει. .

Για το Δ.Σ.

Γιάννης Αθανασόπουλος

Ένας Ιστορικός έλατος αργοπεθαίνει

Ο ιστορικός «Κάτω Έλατος» του χωριού μας στη θέση «Νοκολός», σε λίγο δεν

θα υπάρχει. Άγνωστο για ποιά αιτία έχει ξεραθεί και θρίσκεται σε τέτοιο χάλι, που όσοι τον γνώρισαν στις δόξες του ασφαλώς θα νιώσουν κάποιο κόμπο να τους πνίγει, όταν τον αντικρύσουν έτσι. Το στέκι του ήταν πάντα δροσερό και σκιερό αλλά και στρατηγικό, αφού από κει έχει κανείς αγναντί όλη την κοιλάδα της Ποταμιάς, ως το Βελούχι, αριστερά ολόκληρο το χωριό και δεξιά του τη θέα του Μεγάλου Χωριού και της Καλιακούδας. Σαρανταπενήντα θήματα πιο κάτω από τον «μακαρίτη» «Πάνω Έλατο» έζησαν συντροφικά μαζί για πολλά χρόνια και ίσως αιώνες. Η λαίλαπα του πολέμου και του εμφυλίου τους θρήκε κοντά κοντά κι άντεξαν τους πυροβολισμούς από μυδράλια, πολυβόλα και αεροπλάνα. Ο «Πάνω» υπέκυψε πρώτος, τώρα ήλθε η σειρά του «Κάτω Έλατου». Από καιρό είχαν μείνει έτσι κι αλλιώς μόνοι τους! Τ' αλώνια που τους συνόδευαν νεκρώθηκαν πριν απ' αυτούς και οι παιδικές φωνές έπαψαν να τους λικνίζουν. Ζώα και άνθρωποι τους εγκατέλειψαν. Το τέλος τους ήταν μοιραίο!

Βροηγούμενα τεύχη του περιοδικού

Όσοι για κάποιο λόγο δεν έχουν λάβει περασμένα τεύχη του περιοδικού, παρακαλούμε να μας το γνωρίσουν για να γίνει έλεγχος στα βιβλία της Αδελφότητας, αν υπάρχει λανθασμένη ή αλλαγή διεύθυνσης, ανανέωση συνδρομής κ.λπ.

Συνέχιση αιογράφησης

Όπως μας πληροφορεί ο π. Νικόλαος, εφημέριος του χωριού μας, θα συνεχισθεί και φέτος για τρίτη συνεχή χρονιά η αιογράφηση της Αγ. Κυριακής. Ως τώρα ολοκληρώθηκε ο χώρος του Ιερού. Όσοι ενδιαφέρονται για κάποιο κομμάτι αιογράφησης μπορούν να απευθύνονται στον π. Νικόλαο.

U.F.O. στο Μικρό Χωριό!

Άγνωστου ταυτότητας Ιπτάμενο Αντικείμενο (Α.Τ.ΙΑ) γνωστό ως UFO, έκανε την εμφάνισή του στο χωριό μας, όπως προκύπτει από την αξιόπιστη μαρτυρία τεσσάρων γυναικών. Συγκεκριμένα οι κυρίες Κατίνα Πανώρη, Όλγα Παπαδημητρίου, Μαριάνθη Πρισόλου και Φρόσω Φασουλή στις 6 Ιουλίου επιστρέφοντας από την απογευματινή τους βόλτα γύρω στις 9 το βράδυ (είχε δύσει ο ήλιος), είδαν επάνω (συνέχεια στη σελ. 50)

ΕΤΗΣΙΟ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ ΧΡ. ΘΑΝΟΥ

Στις 25 Ιουνίου έγινε στην Αθήνα το ετήσιο μνημόσυνο του τέως Πρέδρου της Αδελφότητας Χρίστου Θάνου. Εκτός από συγγενείς και φίλους παρέστησαν πολλοί Μικροχωρίτες. Ο Πρόεδρος της Αδελφότητας μετά το τρισάγιο πάνω στον τάφο του, είπε τα παρακάτω:

Αλησμόνητε Χρίστο,

Φεύγοντας ξαφνικά και αθόρυβα πριν ένα χρόνο από τον μάταιο τούτο κόσμο, άφηνες ένα κενό όχι μόνο σαν σύζυγος και πατέρας και αδελφός, στους αγαπημένους δικούς σου αλλά άφησες κενό και στις καρδιές των φίλων, συναδέλφων και συνεργατών σου, στις καρδιές των συγχωριανών σου, σε όλους εμάς που είχαμε την τιμή και τη χαρά να συνεργασθούμε μαζί σου στην Αδελφότητα Μικροχωριτών.

Σήμερα, ένα χρόνο αργότερα, καθώς στεκόμαστε μπροστά στον απέριττο τάφο σου μαζί με το δάκρυ μας αναπολούμε αδιάστα τις πάμπολες αρετές που σε κοσμούσαν.

Δεν είναι η στιγμή να αποτιμήσω τις επιστημονικές και επαγγελματικές αρετές με τις οποίες κράτησες ψηλά το ήθος και την ευπρέπεια του δικαστικού αρχικά και του δικηγορικού αργότερα λειτουργήματος. Με αυτές κατέκτησες θέση περιωπής στη συνείδηση των συναδέλφων και συνεργατών σου.

Ο χρόνος επίσης δεν επαρκεί για να μιλήσω και για ένα άλλο σημαντικό κομμάτι της ζωής σου δηλαδή της συμβολής σου στην υπόθεση της Εθνικής μας Αντίστασης από τα βουνά της Αλβανίας ως τη Μέση Ανατολή με την στολή του αξιωματικού αλλά και την περιθαλψη των πεινασμένων παιδιών του Μικρού Χωριού.

Θα ήθελα όμως ως Μικροχωρίτης και Πρόεδρος της Αδελφότητας Μικροχωριτών να σταθώ για λίγο στις αρετές που σε κοσμούσαν και στον χώρο της πατριωτικής κοινωνικής προσφοράς σου. Ιδιαίτερα στη συμβολή σου σε κάθε επιδίωξη, υπόθεση και πρόβλημα του Μικρού Χωριού Ευρυτανίας από το οποίο προέρχεσαι και το οποίο

ελάμπρυνες με το ανώτερο δημοκρατικό σου ήθος, την αγάπη σου και ανταπόκριση γι' αυτό.

Όλα αυτά συνέβαλαν στην επίλυση πολλών προβλημάτων που το κατέκλυζαν στην περίοδο που εσύ τόσο επάξια κράτησες το τιμόνι της Αδελφότητας ως Πρόεδρος της.

Ο Χρίστος Κ. Θάνος

Πολλές θυελλώδεις συνεδριάσεις του Δ. Σ., πολλές κρίσιμες Γεν. Συνελεύσεις και η μακρόχρονη διάσταση αντιμαχόμενων απόψεων πάνω σε καίρια θέματα του Μ. Χωριού βαθμιαία αμβλύνονταν, ατονούσαν χάρις στη δική σου επιβλητική παρουσία, που την χαρακτήριζαν η νηφαλιότητα και η γλυκύτητα του λόγου σου, η πειθώ και η μετριάπαθεια, το πνεύμα της συνδιαλλαγής.

Αν σήμερα πέρασαν οι καταιγίδες και έχουν διαλυθεί στον ορίζοντα τα φορτισμένα εκρηκτικά σίγνεφα σε πολλά θέματα, το οφείλουμε σε σένα αλησμόνητε Πρόεδρε.

Κοντά στη θεμελίωση του Συλλόγου μας που έκανες εσύ σαν πρωτεργάτης της ί-

δρυσής του, συνέβαλε ταυτόχρονα στο διάστημα της μακρόχρονης θητείας σου στο Δ.Σ. και στη διάδοση και επικράτηση αρχών για τις οποίες σου είμαστε ευγνώμονες..

Αγαπημένες μας Χριστο,

Αυτές οι αρχές που μας κληρονόμησες και μαζί οι αρετές που σε κοσμούσαν, όχι μόνο σε κατατάσσουν στα αξία τέκνα του Μικρού Χωριού αλλά και θα συντηρήσουν σε όλους μας τη δική σου μνήμη Αιώνια!

ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΑΛΕΤΑΣ (1907 - 1989)

Ένας ακούραστος, δραστήριος και παραγωγικός ως τα τελευταία του πνευματικός άνθρωπος έφυγε στις 20 Απριλίου για τον άλλο κόσμο. Πάνω από μιάμιση ώρα κράτησαν οι συγγενητικές ομιλίες που έγιναν κατά την κηδεία του από πνευματικούς ανθρώπους, αντιστασιακούς συντρόφους και συντοπίτες του. Ο Γ.Β. έμεινε στην ελληνική γραμματολογία σαν ο άνθρωπος, που με την συστηματική έρευνα και εξονυχιστική αναδίφηση των πηγών έφερε στο φως της δημοσιότητας άγνωστα κείμενα και ξεχασμένους συγγραφείς.

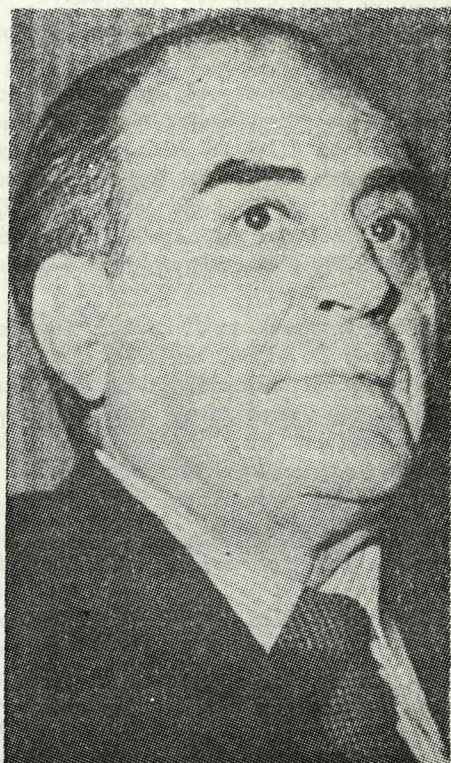
Λέσβιος στην καταγωγή ο πολυδραβευμένος συγγραφέας, συνδέθηκε με το Μικρό Χωριό στη διάρκεια της Εθνικής Αντίστασης. Ήταν αυτός που πρώτος δονήθηκε από τη μάχη του Μικρού Χωριού (18.12.1942) και έγραψε τους λιτούς στίχους:

Αντράτσο στο Μικρό Χωριό
έλαμψε της Γραβιάς το Χάνι.
Τον Άρη έχεις στο πλευρό
στ' άλλο το Μακρυγιάννη.

Όταν τυχαία στα 1982 έπεσε στα χέρια του τούτο το περιοδικό, ζήτησε να επικοινωνήσει μαζί μας, να μας συγχαρεί και να μάθει περισσότερα για το Μικρό Χωριό, τα Μουσεία του, το Μνημείο της Αντίστασης κ.ά.

Έτσι ήταν ιδιαίτερη τιμή για το χωριό μας που ο ρωμαλέος αυτός πνευματικός άνθρωπος δέχθηκε με προθυμία να γίνει ο επίσημος ομιλητής στην τελετή των αποκαλυπτηρίων του Μνημείου των 13 εθνομαρτύρων, στις 21.8.1983. Κατά την ομιλία του επάλλετο ολόκληρος από συγκίνηση, την οποία μετέδωσε και στο ακροατήριο (ολόκληρη η ομιλία του δημοσιεύθηκε στον τόμο «Μνήμη και Χρέος», που εκδόθηκε από την Αδελφότητά μας, το 1983).

Αυτά τα λίγα περιστατικά οδήγησαν το Γιώργο Βαλέτα στο Μικρό Χωριό, που το

Ο Γ. Βαλέτας

εξύμνησε με την πέννα του και το τίμησε με την παρουσία του.

Ας είναι ελαφρό το χώμα της Αττικής γης που τον σκεπάζει.

απο το χώρο της Ευρυτανίας και της Ρούμελης

Στιγμιότυπα απο το 5ο Συνέδριο Ευρυτάνων Αμερικής το «ΒΕΛΟΥΧΙ»

Καρπενήσι, 9.7.89

Χαιρετισμός εκ μέρους του Προέδρου της Αδελφότητας, που προσκλήθηκε στο Συνέδριο:

Αγαπητοί Συμπατριώτες

Αγαπητοί Ευρυτάνες της Αμερικής, Συνέδριοι του 45ου Συνεδρίου της οργάνωσης το «Βελούχι».

Ως εκπρόσωπος της Αδελφότητας Μικροχωριτών, μέλη της οποίας είναι και δικιά σας επίλεκτα μέλη, θα ήθελα να σας καλωσωρίσω στην Πατρίδα. Να σας ευχηθώ ακόμη ευχάριστη διαμονή εδώ και μαζί με την ξεκούραση, που ασφαλώς τη χρειάζεσθε, επιτυχή διεξαγωγή των εργασιών του Συνεδρίου σας.

Όπως μαρτυρούν τα Πρακτικά των προηγούμενων Συνεδρίων σας εδώ, όλα έλαβαν σημαντικές αποφάσεις ώστε να δικαιολογούν τον χαρακτηρισμό τους ως πράγματι ιστορικών, στην μακρόχρονη πορεία Ένωσής σας.

Το ότι εσείς, ξενιττεμένοι Ευρυτάνες, ωθαύμενοι από την αγάπη σας και μόνο για την γενέθλια γη, αποφασίζετε από τα πέρατα του κόσμου να συγκεντρωθείτε εδώ στη γη των πατέρων σας και να λάβετε αποφάσεις όχι μόνο για την Οργάνωσή σας αλλά και για την Ευρυτανία, νομίζω ότι αυτό και μόνο αποτελεί ένα αναμφισβήτητο ιστορικό γεγονός. Γιατί πέρα από τις όποιες αποφάσεις και ψηφίσματα θα πάρετε, το Συνέδριό σας είναι ταυτόχρονα μια περίττρανη απόδειξη της αγάπης σας που τρέφετε για τον δύσμοιρο και όμορφο τόπο. Κάτι που καταξιώνει ασφαλώς στη συνείδηση όλων μας τον ξενιττεμένο Ευρυτάνα.

Αλλά θα μου επιτρέψετε ακόμη να σημειώσω ότι το Συνέδριό σας είναι και για

μας, δηλαδή το κράτος, τις δημόσιες υπηρεσίες, τους ιδιωτικούς φορείς, συλλόγους και άτομα, είναι ένα κέντρισμα για περισσότερη δραστηριοποίηση και μεγαλύτερη προσπάθεια, που πρέπει να καταβάλουμε για την επίλυση των άπειρων προβλημάτων που απασχολούν σήμερα την Ευρυτανία.

Είμαι βέβαιος ότι εσείς μέσα στο λίγο χρόνο που επισκέπτεσθε τα χωριά μας, είσθε σε θέση με το πνεύμα της μεθοδικότητας και εργατικότητας που σας διακρίνει αλλά και το πνεύμα εκσυγχρονισμού που διαθέτετε, να εντοπίσετε προβλήματα και να λάβετε γενναίες αποφάσεις για την επίλυσή τους.

Να λοιπόν, γιατί θεωρώ το Συνέδριό σας και την παρουσία σας εδώ ως καταλυτικό γεγονός με ευεργετικές συνέπειες.

Εύχομαι πάντα να αξιώνεσθε να πραγματοποιείτε εδώ τα Συνεδριά σας, στην Ευρυτανική γη.

Συγχαίροντας τους οργανωτές του Συνεδρίου τόσο εδώ όσο και στην Αμερική, εύχομαι και πάλι καλή επιτυχία στο έργο σας.

Μικροχωρίτες της Αμερικής στο Συνέδριο

Με ιδιαίτερη χαρά διαπιστώσαμε ότι αρκετοί Μικροχωρίτες της Αμερικής έλαβαν φέτος μέρος στις εργασίες του 45ου Συνεδρίου της Ένωσης. Μεταξύ άλλων ανταμώσαμε τον παλαιόμαχο Γραμματέα και Πρόεδρο της Ένωσης κ. Τάκη Πολύζο με την σύζυγό του κ. Κατίνα Πολύζου. Ο τ. Πρόεδρος πάντα είχε κάτι να πει από την πλούσια δράση του στην ανοδική πορεία της Ένωσης. Ο κ. Κώστας Μπάρλας, που είδαμε ότι χειρίζετε με επιτυχία τα θέματα του Ευρυτανικού Ιδρύματος μαζί με τη σύζυγό του κ. Ισμήνη Μπάρλα. Ο κ. Σωτ. Μπουλούμπασης κι η σύζυγός του κ. Ιφιγένεια Μπουλούμπαση (το γένος Φλέγ-

γα), ο κ. και η κ. Παύλου Φλέγγα, η κ. Ντούλα Κοτούλα (το γένος Δερματά) με τον γιό της.

Το ζεύγος της βραδυάς!

Το ζεύγος Τάκη και Κατίνας Πολύζου τιμήθηκε με ειδική μεταλλική πλάκα για τα 80 χρόνια (αθροιστικά) δημιουργικής προσφοράς στην πολυετή δράση της Ένω-

Ο επανεκλεγείς ως Πρόεδρος Σταύρος Τραστέλης

σης «το Βελούχι». Ο κ. Πολύζος ως ιδρυτικό μέλος και επί τριακονταπενταετία Γραμματέας του Διοικητικού Συμβουλίου και υπεύθυνος έκδοσης της εφημερίδας «το Βελούχι», Πρόεδρος της Ένωσης και ακόμη δραστήριο μέλος πολλών επιτροπών. Α συναγωνίστη άλλο τόσο στις «Θυγατέρες της Ευρυτανίας» η σύζυγός του κ. Κατίνα Πολύζου (το γένος Λαναρά), που διακρίθηκε και πρωτοστατεί ακόμη σε ποικίλες ενισχύσεις προς τα Σχολεία της Ευρυτανί-

ας και ποικίλες κοινωνικές, φιλανθρωπικές εκδηλώσεις.

Ως Μικροχωρίτες νιώθουμε περηφάνια για το ταιριαστό και υποδειγματικό αυτό ζευγάρι κοινωνικής δράσης, που έκλεψε την παράσταση της «Βελουχιώτικης» βραδυάς!

Ανέκδοτα

Ο κ. Πολύζος, λίγο πριν του απονεμηθεί η τιμητική πλακέτα, είχε κλέψει την παράσταση αφηγηόμενος αρκετά νόστιμα ιστορικά ανέκδοτα από τη ζωή και τη δράση του στην Ένωση. Ο Πρόεδρος κ. Καπιτζώνης του απήρθυνε ειδική πρόσκληση για να αφηγηθεί με λιτότητα και χιούμορ εύθυμες ιστορίες που κράτησαν αδιάπτωτο το ενδιαφέρον των συνδαιτημένων. Σε επόμενο τεύχος θα δημοσιεύσουμε μερικά απ' αυτά.

Νέος Βουλευτής Ευρυτανίας

Ο κ. Παύλος Μπακογιάννης είναι ο νέος βουλευτής Ευρυτανίας, τον οποίο συγχαίρουμε και του ευχόμαστε ευάδωση στο έργο του για το καλό της Ευρυτανίας.

Ομάδα γιατρών Αλληλεγγύης

Ο υπεύθυνος της ομάδας ιατρών Αλληλεγγύης για την Ευρυτανία κ. Τάσος Κοντομάρκος, ιατρός ρευματολόγος, σε έγγραφο απολογισμό και σχετική ομιλία που έκανε στο Καρπενήσι, σημειώνει ότι έγιναν 3017 εξετάσεις σε χωριά της Ευρυτανίας το 1988 και ως τώρα μέσα στο 1989 υπερβαίνουν τις 1500.

Δώδεκα Ευρυτάνες γιατροί, απ' όλες τις ειδικότητες κάνουν εθελοντικά αυτό που αδυνατεί δυστυχώς να προσφέρει στην Ευρυτανία η κρατική μέριμνα. Τους αξίζει ένας θερμός έπαινος!

Λεωφορείο Ο.Σ.Ε.

Πληροφορούμαστε ότι ένα θέμα Ευρυτανικού ενδιαφέροντος συζητούν η Νομαρχία και το ΚΤΕΛ Ευρυτανίας, με τις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπ. Συγκοινωνιών και του Οργανισμού Σιδηροδρόμων Ελλάδας. Πρόκειται για την καθιέρωση λεωφορειακής γραμμής μεταξύ Λιανοκλάδι - Καρπενήσι σε τακτική βάση. Θα είναι πραγματικά πολύ εξυπηρετικό για όσους προερχόμενοι από την κεντρική και βό-

ρεια Ελλάδα, θέλουν να μεταβούν στο Καρπενήσι ή να αναχωρήσουν απ' αυτό κάνοντας χρήση του σιδηροδρόμου. Το θέμα κινεί ο δημοσιογράφος κ. Γ. Κουκούτης από τους Γοριανάδες και θα 'πρεπε να υιοθετηθεί από τους Ευρυτανικούς Συλλόγους για την προώθησή του.

Μνημείο στα Κοκκάλια

Ένα μνημείο όχι μόνο ευρυτανικής αλλά και εθνικής ιστορικής μνήμης, βρήκε

τη θέση του όπως άρμοζε στη θέση Κοκκάλια (Κρίκελλο). Πρόκειται για την ομώνυμη μάχη, όπου οι Έλληνες συνέτριψαν τις ορδές των Ευρωπαίων θαρβάρων, που θέλησαν να κυριεύσουν την πατρίδα μας το 279 μ.Χ. (βλ. λεπτομέρειες σε άλλες σελίδες του περιοδικού).

Θερμά συγχαρητήρια στο Σύλλογο Κρικελιωτών για το έργο και στον ιστοριοδίφη κ. Φαλλή για την εμπνευσμένη πρωτοβουλία ιστορικής αποκατάστασης, που συνδέεται με το σημαντικό αυτό γεγονός.

Το Νέο Διοικητικό Συμβούλιο του Συλλόγου Φουρνιωτών Ευρυτανίας « Ο ΛΕΠΕΝΙΩΤΗΣ »

Συγκροτήθημ σε σώμα το νέο Δ.Σ. του Συλλόγου Φουρνιωτών Ευρυτανίας «Ο ΛΕΠΕΝΙΩΤΗΣ», που προήλθε από τις εκλογές της 20.4.1989.

Παπακωστοζάχος Πέτρος, Πρόεδρος

Τσιάντης Ευάγγελος, Αντιπρόεδρος
Μυλωνάς Ιωάννης, Γεν. Γραμματέας
Τσιάντης Κωνσταντίνος, Ταμίας
Κωστής Κωνσταντίνος, Μέλος
Σταύρου Γεώργιος, Μέλος
Βαγγελιάς Αναστάσιος, Μέλος

Απο τη Σκοπιά της Αδελφότητας

(συνέχεια από τ ησελ. 45)
από τη Χελιδόνα στη θέση Φιδόπλατη, προς τον «μοναχό τον Έλατο» ένα στρογγυλό φωτεινό αντικείμενο. Είχε το σχήμα του φεγγαριού αλλά ήταν πολύ πιο φωτεινό. Στάθηκε για λίγο ακίνητο πάνω από το διάσελο και μετά κινήθηκε προς τα πίσω και χάθηκε στον ορίζοντα προς τη μεριά της Αγίας Βλαχέρνας! Ίσως και άλλοι ή και από άλλα χωριά της περιοχής να παρατήρησαν το φαινόμενο.

Με την ευκαιρία αυτή θα πρέπει να πούμε ότι υπάρχουν κι άλλα τέτοια περιστατικά που μας τα αφηγήθηκαν συχωριανοί που τα είδαν πριν από κάμποσα χρόνια. Στο επόμενο τεύχος θα παραθέσουμε ένα τέτοιο. Καλούμε όσους είχαν παρόμοιες εμπειρίες να μας τις γράφουν και να τις περιγράφουν ια να τις παρουσιάσουμε και από το περιοδικό μας. Αλλά ας έχουμε όλοι το νου μας το καλοκαίρι, μπορεί κάτι να δούμε!...

Συνέχιση ανασκαφικών εργασιών

Προς όλες τις αρμόδιες αρχές θα κινηθεί και πάλι φέτος η Αδελφότητα για την

συνέχιση ανασκαφικών εργασιών, που άρχισαν πέρυσι στην ιστορική περιοχή του Άη-Σώστη. Πληροφορούμαστε ότι έχει προβλεφθεί σχετική πίστωση αλλά δεν έχει δοθεί εντολή ακόμη για την πραγματοποίησή της.

Εκδήλωση στη Θεσσαλονίκη

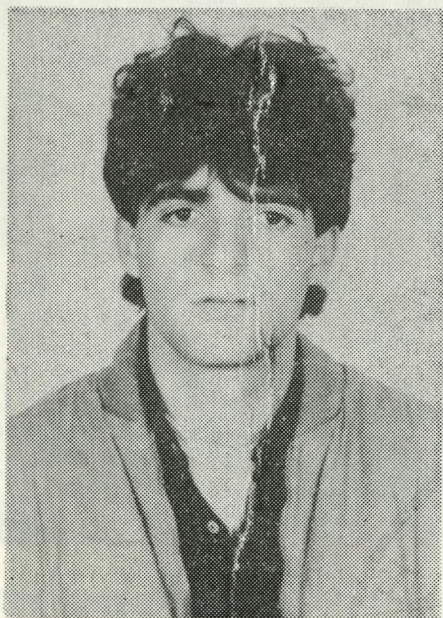
Αρκετοί Μικροχωρίτες της Θεσσαλονίκης μας εξεδήλωσαν την επιθυμία τους να αναλάβουν πρωτοβουλία και να συνεργασθούν μαζί μας για την οργάνωση μιας εκδήλωσης της Αδελφότητας στη Θεσσαλονίκη. Το Δ.Σ. με χαρά θα ανταποκριθεί σ' αυτή την επιθυμία των συχωριανών μας. Είχε μάλιστα πριν λίγα χρόνια αναλάβει μια τέτοια προσπάθεια που δεν ετελεσφόρησε τότε. Νομίζουμε, ότι η Μικροχωρίτικη παροικία της Θεσσαλονίκης είναι ευάριθμη και τα μέλη της δεμένά αρκετά μεταξύ τους, ώστε μια εκδήλωση τέτοια να είναι επιθυμητή απ' όλους μας και να προσιωνίζεται επιτυχής. Από τον Σεπτέμβρη θα τηρήσουμε ενήμερα τα μέλη για την πορεία της οργάνωσης, στην οποία ασφαλώς μπορούν να συμμετάσχουν Μικροχωρίτες και από άλλες πόλεις. Ας αρχίσουν λοιπόν κι άλλοι να το σκέφτονται λίγο, λίγο.

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΚΕΙΝΟΥΣ ΠΟΥ ΕΦΥΓΑΝ

Ἡ μνημόνευση προσφιλῶν προσώπων στὴ στήλη αὐτὴ γίνεται μόνο μὲ φροντίδα τῶν οἰκείων των, οἱ ὁποῖοι, ἂν τὸ ἐπιθυμοῦν, θὰ πρέπει νὰ φροντίζουν νὰ μᾶς δίνουν ἔτοιμο τὸ κείμενο ἢ τὰ ἀπαραίτητα βιογραφικὰ στοιχεῖα καὶ μιὰ φωτογραφία.

Φώτιος Ν. Χουσιάδας

Ἀκόμη θρηνεῖ το Μικρὸ Χαριό γιὰ τον πρόωρο χαμό του λεβέντη του Φώτη Χουσιάδα, που σε ηλικία 25 χρόνων θρῆκε τραγικὸ θάνατο στο Καρπενήσι οδηγώντας αυτοκίνητο. Καλὰ καλὰ δεν εἶχε συμ-

Φώτης Χουσιάδας

πληρώσει δυο χρόνια γάμου με τὴ Μικροχωρίτισσα Μαρία Ν. Ζάρα, που ἔμεινε τώρα χήρα σε ηλικία 20 χρονῶν με ἓνα μικρὸ παιδί. Αυτό πρὸς τὸ παρὸν, καὶ ὁ χρόνος μπορεῖ νὰ τὴς ἀμβλύνει τον μεγάλο τῆς πόνο μέσα στὴ θαλπωρὴ τῆς οικογένειάς τῆς, στὴν ὁποία ἐπανήλθε.

Ὁ Χουσιάδας ἦταν ἓνας ἀξίος τεχνίτης που τον ἀγαποῦσαν ὅλοι. Ἦταν ἓνα λαμπρὸ παλληκάρι, που τον ζήλεψε ὁ Χάρος καὶ τον πήρε μαζί του. Ἐμεῖς ὁμως οἱ φίλοι του, οἱ συγχωριανοὶ του δεν θα τον ξεχάσουμε ποτέ. Ἡ μνήμη του θα εἶναι αἰώνια.

Αικατερίνη Α. Θεοδοσοπούλου (Χαμπερή)

Στα 80 τῆς χρόνια καὶ με τὸ παντοτινὸ χαμόγελο στὰ χεῖλη τῆς ἀφήσε τον Ἰανουάριο τὸ μάταιο τοῦτο κόσμο ἡ Κατίνα χήρα Λάμπρου Θεοδοσοπούλου. Σχεδὸν τριάντα χρόνια πρὶν εἶχε πάρει τον ἴδιο δρόμο ὁ ἀντρας τῆς με τον ὁποῖο ἔμεναν στον Ἄη-Γιώργη Φθιώτιδας ἀπὸ τὸ γάμο τους κι ὕστερα. Μόνη τῆς χαρὰ ἔκτοτε ἦταν ἡ κόρη τῆς Ουρανία που ἀργότερα ἔκαμε

Ἡ Αικατερίνη Θεοδοσοπούλου
με τον εγγονό τῆς

οικογένεια. Στὴ θαλπωρὴ των παιδιῶν τῆς καὶ εγγονῶν τῆς, που τὴν υπεραγαποῦσαν, πέρασε τα τελευταῖα 2-3 χρόνια στὴ Λαμία. Δεν παράλειπε θέβαια νὰ ἐρχεται συχνὰ στο χωριό μας, νὰ ανταμώνει με τὰ ἀδελφία τῆς καὶ τὰ ἀνήψια τῆς, που κατὰγονται ἀπὸ τὴ μεγάλη οικογένεια του

χωριού γνωστή ως «Κυρτσοφωλιά». Ο παππούς της Ιωάννης Κυρίτης, που είχε το αρχοντικό του πάνω από τις θρύσες του Χανιού, ήταν «παράγων» του Μικρού Χωριού ενώ ο προπάππος της Κυρτσονικολάκης, ήταν καπετάνιος το 1821 συνεργαζόμενος με τον Καραϊσκάκη.

Ας είναι ελαφρό το χώμα της φθιωτικής γης που τη σκεπάζει.

Αργύρης Α. Πιστιόλης (1905 - 1989)

Ένας ακόμη Μικροχωρίτης από την παλιά φρουρά, έφυγε από κοντά μας τον Μάιο. Ο Αργύρης Α. Πιστιόλης, μετά από ολιγόμηνη νοσηλεία, τελικά υπέκυψε στο μοιραίο.

Λάτρης του χωριού όσο λίγοι, αποφάσισε και μετά την συνταξιοδότησή του να

Αργύρης Α. Πιστιόλης

εγκατασταθεί σ' αυτό και να ενοικιάσει μαγαζί και σπίτι, ώσπου να φικιάξει το δικό του, παλιό αρχοντικό που είχε καταστραφεί απ' τον πόλεμο. Ο ίδιος τότε ήταν εγκατεστημένος στην Κωνσταντινούπολη, όπου οι Πιστιολαίοι ξενητεύονταν από τα παλιά χρόνια.

Γύρισε κι εγκαταστάθηκε στην Αθήνα, μετά τους διωγμούς των Ελλήνων της Πόλης από τους Τούρκους (1955). Διέπρε-

ψε ως μπακάλης, αφού μαθήτευσε στην Πόλη. Στο χωριό ήταν μια ζωντανή παρουσία, ιδίως στο ερημωμένο παλιό χωριό, όπου κρατούσε ανοιχτό σαν στέκι για όλους, το μπακάλικο - ουζερί από το Πάσχα ως αργά το φθινόπωρο. Στον Αργύρη θα βρήσκανε όλοι κάτι της στιγμής

Αδελφοί Πιστιόλη, στην Κων)πολη

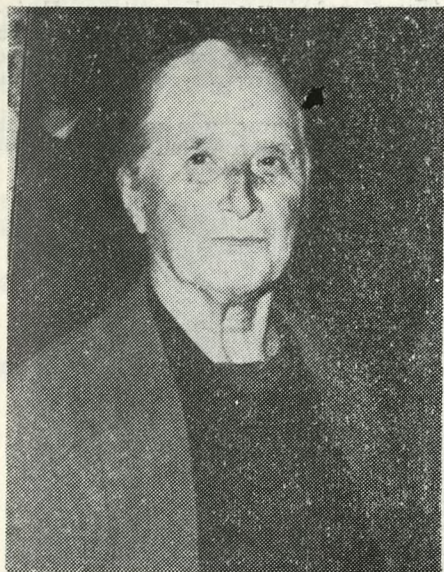
για να μην τρέχουν στο Καρπενήσι. Τακτικός συνδρομητής και υποστηρικτής της Αδελφότητας, λάβαινε συχνά μέρος στις διάφορες εκδηλώσεις της. Φέτος το καλοκαίρι ασφαλώς η απουσία του θα είναι αισθητή στο καλοκαιρινό Μικρό Χωριό. Αλλά φρόντισε να θαφτεί στα ίδια τα χώματά του που αγαπούσε πολύ.

Ας είναι αιωνία η μνήμη του.

Παρασκευή Κονδύλη (Λιάπη)

Στα 77 της χρόνια, μετά από σύντομη αρρώστεια, πέθανε τον Μάρτιο στον Πειραιά η Μικροχωρίτισσα Παρασκευή Α. Κονδύλη, το γένος Ιωάννου Λιάπη (παλαιά ι-

στορική οικογένεια του χωριού μας), που ήταν εγκατεστημένη στο Κλαψί. Αργότερα

Παρασκευή Κουνδύλη (Λιάπτη)

εγκαταστάθηκε στον Πειραιά, όπου ζούσε ευτυχισμένη ανάμεσα στα παιδιά και τα εγγόνια της, που την αγαπούσαν. Μοναδικός καημός της ο πρόωρος χαμός του παιδιού της Κώστα που πέθανε από λευχαιμία γύρω στα 25 του. Πολλές φορές με τα παιδιά της και τα ανήψια της ερχόταν στις συνεστιάσεις του Συλλόγου μας.

Αιωνία της η μνήμη.

Ο Παπά - Σπύρος Πεταρούδης (1898 - 1989)

Η σεβάσμια μορφή των Σελλών και της ευρύτερης περιοχής, ο παπα-Σταύρος Πεταρούδης, άφησε ορφανά τα Σελλά. Η καληκέλαδη φωνή του δεν θα αντηχήσει πλέον στην εκκλησιά και τα ξωκκλήσια του. Πέθανε στα τέλη του περασμένου χρόνου.

Ο Σπυρίδων Πεταρούδης του Δημητρίου και της Μαρίας, γεννήθηκε στα Σελλά Ευρυτανίας το έτος 1898. Το Δημοτικό Σχολείο το τελείωσε στα Σελλά.

Αφού τελείωσε το Δημοτικό Σχολείο, πήγε στο Μοναστήρι του Προυσού και υπηρέτησε περίπου επτά (7) χρόνια και παρακολούθησε και το Σχολαρχείο.

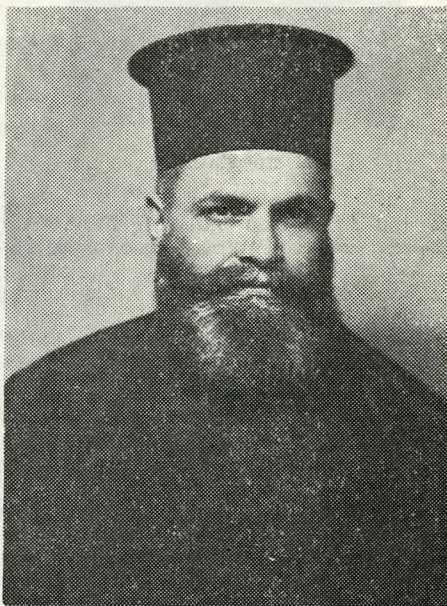
Το 1918 κατατάχθηκε στον Ελληνικό

Στρατό ως κληρωτός και υπηρέτησε πέντε (5) συνεχή χρόνια, μέχρι και στον πόλεμο της Μικράς Ασίας.

Το 1925 παντρεύτηκε την Παρασκευή Δημητρίου και Γιαννούλας Δερματά από το Μικρό Χωριό. Απέκτησαν απ' αυτό το γάμο τέσσερα (4) παιδιά, τον Αριστείδη, το Δημήτριο, τη Μαρία και το Γιώργο. Από τα παιδιά τους βρίσκονται στη ζωή τρία (3) παντρεμένα. Η κόρη τους Μαρία είναι σύζυγος του Αθαν. Κοντογεωργίου Γραμματέα της Κοινότητάς μας.

Το έτος 1935, ο Σπυρίδων Πεταρούδης ξενιτεύτηκε στην Πόλη, που ήταν εκεί πολλοί Μικροχωρίτες, η δε οικογένειά του έμεινε στα Σελλά.

Το έτος 1943 (στις 25.10.1943) χειροτονήθηκε διάκονος και πρεσβύτερος στην Κωνσταντινούπολη και παρέμεινε εκεί ως

Ο παπα - Σπύρος Πεταρούδης

πρεσβύτερος (παπάς) και λειτουργούσε μέχρι το έτος 1951, Μάιο μήνα.

Από το έτος 1951 επανήλθε και τοποθετήθηκε ως εφημέριος στο χωριό Νόστιμο Ευρυτανίας για δυο περίπου χρόνια και από το έτος 1953 ήταν εφημέριος Σελλών, Φιδακίων, Μηλιάς και αργότερα και Στεφανίων (Γόλιανης) μέχρι το έτος 1977 οπότε συνταξιοδοτήθηκε. Ήταν ένας καλός λειτουργός.

Η πρεσβυτέρα του Παρασκευή το γένος

Δερματά του Δημητρίου και της Γιαννούλας, που γεννήθηκε στο Μικρό Χωριό το έτος 1900, πέθανε στις 27.12.1983. Η Παρρασκευή Δερματά ήταν ένα από τα 14 παι-

Η πρεσβυτέρα

διά του Δημητρίου και της Γιαννούλας Δερματά από το Μικρό Χωριό, καλή νοικοκυρά, σύζυγος και μάνα. Διακρίνεται για την καλοσύνη της και τη λεβεντιά της. Αιωνία τους η μνήμη.

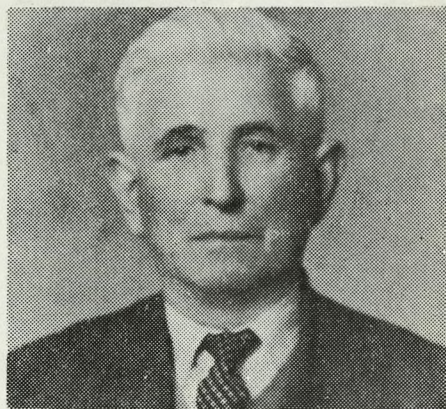
Άλλοι θάνατοι

Ήταν στο τυπογραφείο το περιοδικό, όταν πληροφορηθήκαμε δυο ακόμη θανάτους. 1) την μητέρα του Σωτηράκη Δερματά στη Θεσσαλονίκη, σε βαθύ γήρας και 2) της μητέρας του πανοσιολογιάτου ηγουμένου Ι. Μονής Τατάρνης κ. Δοσιθέου. Ο Θεός ας αναπαύσει τις ψυχές τους.

Ιωάννης Β. Αποστολόπουλος (1898 - 1989)

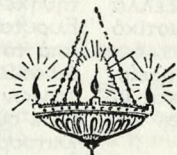
Ένας παλαιμάχος Ευρυτανίας Πρόεδρος, ο Γιάννης Αποστολόπουλος από το Μαραθιά Ευρυτανίας άφησε στις αρχές του έτους, τον μάταιο τούτο κόσμο, σε προχωρημένη ηλικία.

Αυτοδημιούργητος, που ασχολήθηκε με την κτηνοτροφία και το εμπόριο, εφλέγε-

Ιωάννης Β. Αποστολόπουλος

το απτό την επιθυμία του να προσφέρει στα κοινά. Τούτο τον οδήγησε στην προεδρία της Κοινότητας Μαραθιά, στην οποία παρέμεινε επί σειρά ετών ως το 1962. Σε προχωρημένη ηλικία ήλθε κοντά στα παιδιά του στην Αθήνα τον Γιώργο ταξιδιωτικό πράκτορα, Βασίλη δικηγόρο, Νίκο γιατρό. Ανάμεσα στη θαλπωρή τους έζησε ως το τέλος της ζωής του, την οποία έχει περιράξει παραστατικά σε αυτοβιογραφικά του κείμενα, που έχουν ενδιαφέρον για την σύγχρονη ιστορία της Ευρυτανίας. Αιωνία του η μνήμη.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΚΑΛΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗ

Σήμερα οι περισσότεροι (αν όχι όλοι...), βλέποντας πρόσφορο έδαφος παριστάνουν το δάσκαλο! Επειδή αυτό είναι κακό για όλους — και για τους ίδιους — τους θυμίζουμε ένα απλό οδηγό γι' αυτοέλεγχο:

Σύμφωνα μ' αυτόν, λοιπόν, ο καλός εκπαιδευτής έχει:

- Εκπαίδευση ενός πρύτανη Πανεπιστημίου.
- Ικανότητα εκτελεστή ενός μάνατζερ χρηματοοικονομικής λειτουργίας μιας πολυεθνικής.
- Αφροσύνη ενός Σαμαρείτη.

- Ενέργεια ενός δυναμό.
- Προσαρμοστικότητα ενός χαμαιλέοντα.
- Ελπίδα ενός αισιόδοξου.
- Θάρρος ενός ήρωα.
- Σωφροσύνη ενός σοφού.
- Ευγένεια ενός τζέντλεμαν.
- Κατανόηση μητέρας.
- Υπομονή Ιώβ.
- Φιλευσπλαχνία Θεού.
- Επιμονή του Διαβόλου.

Αν βρίσκει κανείς ότι σ' όλα είναι καλός ...τότε δεν υπάρχει θεραπεία.

ΧΙΝΟΠΩΡΟΣ

Πόσον η ζήση απλόχωρη κι όμως δε με χωράει!
Πόσον ο θάνατος παντού κι αλί δεν τότε βρίσκω!
Χτυπάει τα παραθώρα μας του χινοπώρου η μέρα,
καθώς πετιέται σαν τη φλόγ' απ' του Ύμηττου την κόψη,
μετωρισμένη στα φτερά γαλατερής ομίχλης!
Και μπήκε ο ήλιος της αυγής ολάρμενος στο σπίτι
και μπήκε ο μήνας Τρυγητής με τα γλυκά σταφύλια
και με τους σκούρτους, τις μουστιές και με το Βάκχο πρώτο,
με πίπεζες και με χορούς κι ολόγδυτες Βακχίδες
και με στρώσαν από χάμου ως του θουνού το ψήλος
και πήα μαζί τους όλο πνεύμα, ανάερο, φτερουγάτο!
Και πούμαι τώρα; Ούτε και ξέρω. Σ' άλλη γης και χρόνο!
Τόσον η ζήση απλόχωρη κι άλλους χωράει αρρώστους!
Τόσον ο θάνατος παντού και πουθενά δεν είναι!

ΕΠΙΤΑΦΙΟ

'Όχι λουλούδια, μα σπαθί στον τάφο σου, άξιε βάρδε!
'Όταν παλεύαγε Ζωή και Θάνατος, απόξω
δεν κοίταγες χορεύοντας μ' ένα φλασκι στο χέρι,
αλλά μπροστάρης του Λαού στις λευτεριάς τη μάχη
ο λόγος σου αρχαγγέλινο σπαθί τυραννοχτόνο.

Σημαντική συμβολή στη Λαογραφική μας έρευνα

«ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΟΥΛΙΟΥ»

Νέο βιβλίο του ΔΗΜ. ΣΤΑΜΕΛΟΥ

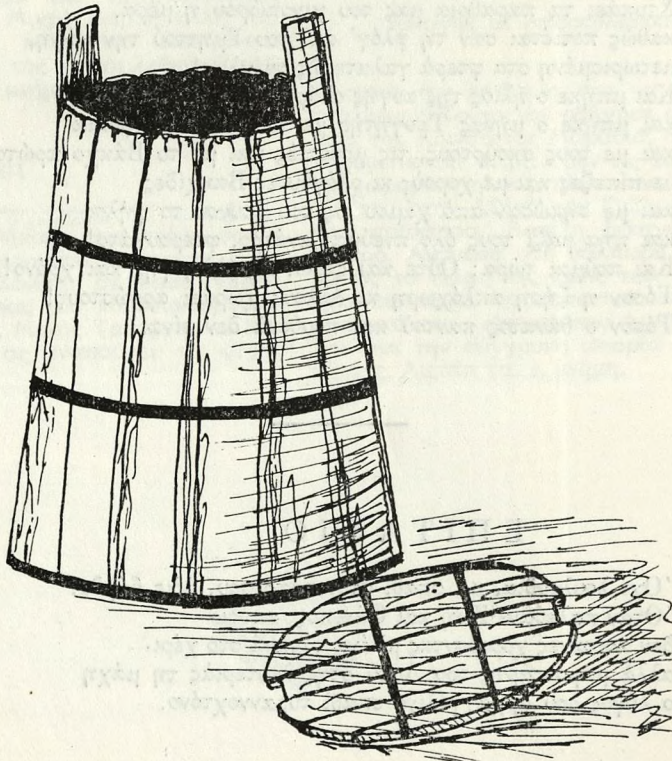
Κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις «Τ. Πιτσιλός» το νέο βιβλίο του Δημήτρη Σταμέλου «Λαογραφικά Σουλίου» που καλύπτει την χρονική περίοδο από το Έπος της Σουλιώτικης παλικαριάς ως τον αιώνα μας.

Η εργασία βασίζεται σε ανέκδοτες ηγέες και διεξοδική βιβλιογραφική μαρτυρία και καταγραφή, που συγκροτούν μian εντυπωσιακή και αποκαλυπτική ενότητα. Εκτός από την Εισαγωγή, το βιβλίο περιλαμβάνει τα εξής κεφάλαια: Προέλευση και ερμηνεία της λέξης Σούλι, Τα σπίτια, Οι φορεσιές, Φαγητά και ποτά, Οι νερόμυλοι, Πώς πολεμούσαν, Η παλικαριά που θεμελιώνει την αγάπη, Αδελφοποιητοί και θλάμηδες, Η μπέσα, Η πίστη στην Ορθοδοξία, Ο Κοσμάς Αιτωλός στο Σούλι, Ο Άγιος Δονάτος πολιούχος Σουλίου, Πάσαχα

στον Αγώνα, Οι γιορτές και τα έθιμά τους, Τα Λαζαρίτικα τραγούδια, Διοίκηση, Δίκαιο και κοινωνική οργάνωση στην Τουρκοκρατία, Γέννηση - Βάφτιση, Βαφτιστικά ονόματα, Ο γάμος, Ο θάνατος, Από την γεωργική ζωή, Από την τσοπάνικη ζωή, Μουσικά όργανα, Παρατσούκλια, Λαϊκή θεραπευτική, Προλήψεις, δεισιδαιμονίες, μαντική, Αινίγματα, Παραδόσεις, Μύθοι για ζώα και πουλιά, Παραμύθια. Το έργο συμπληρώνεται με λεξιλόγιο, πλούσιες σημειώσεις, αναλυτική βιβλιογραφία, σχετικές εικόνες και ευρετήριον.

Η συγκομιδή πλούσιου υλικού και η μεθοδική παρουσίασή του καθιστούν το έργο σημαντική προσφορά στη γενικότερη λαογραφική μας έρευνα.

Το βιβλίο (δρχ. 700) μπορείτε να το ζητήσετε στα κεντρικά βιβλιοπωλεία και απ' ευθείας από τις εκδόσεις Τ. Πιτσιλός, Σοφοκλέους 4, Αθήνα 105 59, τηλ. 3218872 και 3211237.

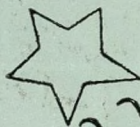
multifilter

ὁ πῖο ἀποτελεσματικὸς
συνδυασμὸς
διαφορετικῶν
φίλτρων στὸ

Παλλὰς
INTERNATIONAL

- ΤΈΛΕΙΟ
φιλτράρισμα
- καθαρώτερο
κάπνισμα

Παλλὰς
INTERNATIONAL

Ἀποκλειστικότης τοῦ Ἑλβετικῶ οἴκου
BAUMGARTNER